

Umberto Eco SOMON BALIĞIYLA YOLCULUK

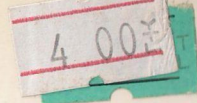
Umberto Eco'yu okurlarımız, Can Yayınları arasında çıkan yoğun içerikli romanlarıyla ve felsefe ağırlıklı denemeleriyle tanıyorlar. *Somon Balığıyla Yolculuk* ise onu bir başka yönüyle, parodi yazarlığıyla tanıttıkları sevenlerine. Eco'nun 1959-1992 yılları arasında kaleme aldığı ve kimi 'Küçük Günce' başlığı altında yayınlanmış, kimiye, önsözde de belirttiği gibi, masasının çekmecesinde saklı kalmış hicivlerinden, parodilerinden ve günlük yaşamın sıradan görünen ayrıntılarını gülünçlü bir üslupla işlediği yazılarından derlendi bu kitap. Yine Can Yayınları arasında çıkan *Yanlış Okumalar* adlı kitapla birlikte ikili bir dizi oluşturdu. Kitabın ilk baskısının önsözünde, "Sanki parodinin patikalarını izlemek yeterince ciddi bir iş değilmiş gibi neredeyse özür diledim," diyor Eco, "ama sonra bunun aslında kutsal bir görev de olduğuna emin olarak haklı bir gözüpeklikle sürdürdüm bu işi." Ve devam ediyor: "Parodinin yapması gereken budur işte: Aşırıya kaçmaktan korkmamalıdır. Yerini bulursa, başkalarının daha sonra gülümsemeden -ve yüzleri kızarmadan- ısrarla, katı bir ciddiyet içinde yapacakları bir şeyi önceden canlandırmış olacaktır yalnızca."

Kapaktaki resim: TIM O'BRIEN

ISBN 975-510-784-3

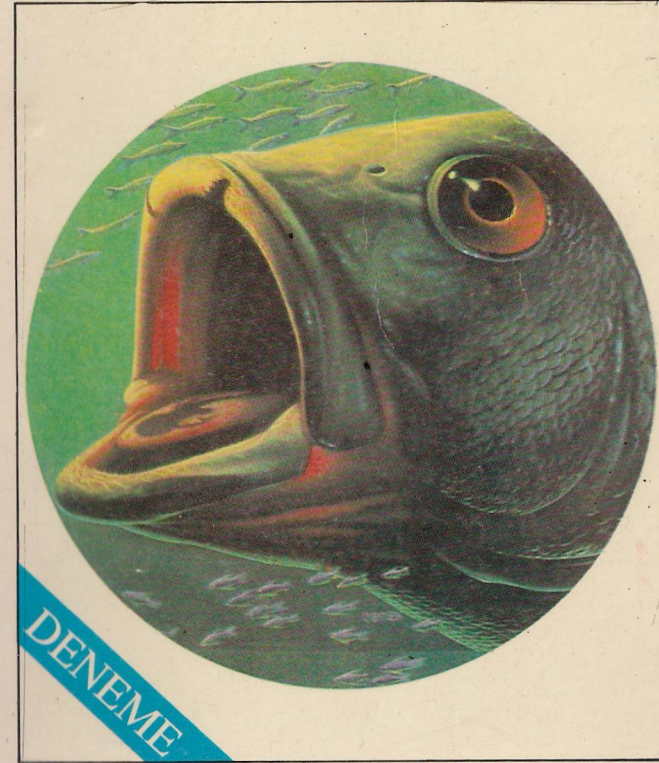

KDV İÇİNDEDİR

♥ SOMON BALIĞIYLA YOLCULUK Umberto Eco

Umberto Eco SOMON BALIĞIYLA YOLCULUK

Türkçesi
İLK NUR ÖZDEMİR

ÇAĞDAŞ DÜNYA YAZARLARI

ISBN 975-510-784-3
© RCS Libri & Gradi Opere S.p.a.
Milan First Fabrication by Bompiani, 1992 /
Onk Ajans Ltd. Şti. / Can Yayınları Ltd. Şti. (1996)

Bu kitap, İstanbul'da Can Yayınları'nda dizildi,
Özal Basımevinde basıldı. (1997)
Dizgi: Gülay Altunkaynak

Umberto Eco
SOMON
BALIĞIYLA
YOLCULUK

DENEME

Türkçesi
İLK NUR ÖZDEMİR

CAN YAYINLARI LTD. ŞTİ.
Hayriye Caddesi, No. 2, 80060 Galatasaray, İstanbul
Telefon: (0-212) 252 56 75 - 252 59 88 - 252 59 89 Fax: 252 72 33

Özgün adı
Il Secondo Diario Minimo

UMBERTO ECO'NUN
CAN YAYINLARI'NDAKİ
KİTAPLARI

ANLATI ORMANLARINDA ALTI GEZİNTİ / *deneme*
FOUCAULT SARKACI / *roman*
GÜLÜN ADI / *roman*
ORTAÇAĞI DÜŞLEMELER / *deneme*
ÖNCEKİ GÜNÜN ADASI / *roman*
SOMON BALIĞIYLA YOLCULUK / *deneme*
YANLIŞ OKUMALAR / *deneme*
YORUM VE AŞIRI YORUM / *deneme*

İtalyan yazar *Umberto Eco* 1932 doğumlu. 1971 yılından bu yana Bologna Üniversitesinde göstergebilim dalında profesör. Edebiyat eleştirisi, tarih ve iletişim konularında yazılar yazıyor. *Gülün Adı* ve *Foucault Sarkacı* ile ünlenen yazar, bir dönem de İtalyan RAI televizyonunda kültür programları yönetmenliği yaptı.

İÇİNDEKİLER

Önsöz	9
Somon balığıyla yolculuk	13
Kaybolan Sürücü Belgesinin Yenisi Nasıl Çıkarılır	16
Uçakta Nasıl Yemek Yenir	25
Gümrükten Nasıl Geçilir	28
Amerika'da Trenlerde Nasıl Yolculuk Edilir	31
Zekice Tatil Yapmanın Yolları	34
Taksi Sürücüsünden Nasıl Yararlanılır	37
Futboldan Söz Etmenin Yolları	41
Şeytan İşİ Kahvelik Nasıl Kullanılır	45
Tanıdık Yüzler Görünce Nasıl Tepki Verilir	48
Televizyon Sunucusu Olmanın Yolları	51
Vakit Nasıl Bilinmez	56
Yıldızlar ve Yıldızcıklar	59
Babil'de Konuşma	88
İmparatorluğun 1'e 1 Ölçeğinde Haritasını Çizmenin Olanaksızlığı Üzerine	91
Dondurma Yemenin Usulleri	101
Nasıl Başlar, Nasıl Biter	104
Özel Bir Kitaplığı Haklı Göstermenin Yolları	107
Envanter Nasıl Çıkarılır	110
Vakit Geçirmenin Yolları	113
Makine Nasıl Alınır	117
Kullanım Kılavuzu Nasıl Kullanılır	128
Malta Şövalyesi Nasıl Olunur	131
Telgraflar Ne Yapılır	134

Faks Makinesini Kullanmamanın Yolları	138
Cep Telefonu Kullanmamanın Yolları	141
Yazı İşlerindeki Düzeltmeler	144
Diziler	147
Üç Nokta Nasıl Kullanılır	151
Sunuş Yazısı Nasıl Yazılır	154
Bir Sanat Kataloğuna Önsöz Nasıl Yazılır	157
Haber Nasıl Tekzip Edilir	166
Dullara Dikkat	169
Halk Kitaplığı Düzenlemenin Yolları	173
Hayvanlardan Söz Ederken	176
Kızılderililik Oynamak	179
Porno Filmleri Nasıl Tanırsınız	183
Salgın Hastalıklardan Korunmanın Yolları	186
Kazançlı Bir Meslek Sahibi Olmanın Yolları	190
San Baudolino Mucizesi	193

ÖNSÖZ

1959-1961 yılları arasında, Luciano Anceschi'nin editörlüğünü yaptığı *Il Verri* adlı edebiyat dergisinde 'Küçük Günce' başlıklı bir köşenin sorumlusuydum. Bu köşenin varlığı bile Anceschi'nin büyük cesaret sahibi olduğunu göstermeye yetiyordu, çünkü o günlerdeki sanat eleştirmenleri işi çok ciddiye alırlardı, oysa 'Küçük Günce', çağdaş yaşam üzerine tuhaf gözlemlerden, edebi parodilerden, fantezilerden ve çeşitli çılgınlıklardan söz eden birtakım kişilerin katkılarıyla oluşuyordu; bu kişiler arasında İtalya'nın en yetenekli genç şairleri, eleştirmenleri, felsefecileri ve romancıları vardı. Aynı zamanda, hatırladığım kadarıyla, dergiye katkıda bulunmak isteyen çeşitli kişilerin, köşeyi zenginleştirmek için zaman zaman gönderdikleri gazete kesikleri, sıradışı alıntılar filan da sunuyorduk. Köşenin sorumlusu ben olduğum için benim katkım herkesinkinden çok oluyordu; önceleri ahlaktan dem vuruyordum, sonra, giderek artan ölçüde edebi hicivler yazdım.

1962 yılında editör ve şair Vittorio Sereni bu yazılarımı, Mondadori Yayınevi için bir kitapta toplamamı istedi; bu köşe artık yayınlanmıyordu, 'Küçük Günce' adı da bu arada iyice tutulduğundan, ilk baskısı 1963'te, ikincisi de 1975'te yapılan kitabıma bu adı verdim. Bu ikinci baskıda, ahlakçı yazılarımdan çoğunu (bunlardan

bazıları günlük olaylarla sıkı ilintiliydi) çıkardım, hicivleri ise tuttum, hatta yeni yazılarımdan birçoğunu da ekledim. Bundan birkaç yıl sonra bu kitap İngilizce'ye uyarlandı ve 'Yanlış Okumalar' başlığı altında yayınlandı.¹

Bu ilk kitabın öyküsü oldukça uzun; birçok baskısı yapıldı; çeşitli mimarlık öğrencilerinin, 'Porta Ludovica Paradoksu' üzerinde düşünmelerinin istendiğini ve klasik filoloji bölümlerinden birinde de, ilk çağların bilim adamlarının Yunanlı şairlere, benim gelecek bin yıldaki Eskimolarımın, lime lime bir popüler şarkı sözü koleksiyonunun içeriğine baktıkları gözle mi bakmış olduklarının tartışılacağı bir seminer düzenlenmiş olduğunu biliyorum. Avrupa kentlerini incelemeleri için Afrika ve Asya'dan insanbilimci davet eden Transcultura adlı örgütün kurucuları olan Parisli dostlarım, bu programın esin kaynağının, benim 'Bir Po Vadisi Toplumunda Sanayi ve Cinsel Baskı' başlıklı yazım olduğunu söylüyorlar; söz konusu yazımda Malezyalı insanbilimciler ilkel Milanoluları karmaşık görüngüsel parametreler kanalıyla inceliyorlardı.

O küçük kitap bir yana, başka 'Küçük Günceler' de tuttum. Bunlar ya başka biçimlerde ortaya çıktılar ya da arkadaşlarıma, birlikte yazdığım kişilere ya da beni bunları yazmaya kışkırtanlara okuduğum bu yazılar bir çekmecede kapalı kaldılar. İlk basılan küçük kitap için, sanki parodinin patikalarını izlemek yeterince ciddi bir iş değilmiş gibi, neredeyse özür diledikten sonra, bunun yalnızca yasal bir yol değil, aslında kutsal bir görev olduğuna da emin olarak haklı bir gözüpeklikle sürdürdüm bu işi.

¹Can Yayınları, 1997

Neredeyse otuz yıl geçti, yazı masamın çekmeceleri bir kenara atılmış müsveddelerle tıka basa doldu; dostlarım yalnızca konuşmalarda kalan bazı konuların ne olduğunu sorup duruyorlardı. Böylece bu ikinci 'Küçük Günce'yi yayınladım; bunu yaparken ilk 'Küçük Günce'min 1975 yılında yapılan baskısına yazdığım önsözün son cümlelerinde söylemiş olduğum görüşteydim hâlâ: "Parodiyi bekleyen budur işte: Aşırıya kaçmaktan hiç korkmamalıdır. Yerini bulursa, başkalarının daha sonra gülümsemeden –ve yüzleri kızarmadan–, ısrarla, katı bir ciddiyet içinde yapacakları bir şeyi önceden canlandırmış olacaktır yalnızca."

Bu kitapta yer alan bütün yazıların parodi niteliği taşımadığını eklemeliyim. Herhangi bir eleştirel ya da ahlaksal amaç gütmeyen, yalnızca eğlendirmeyi amaçlayan parçalar da var. Ancak ideolojik açıdan kendimi haklı çıkarma gereğini duymuyorum.

Bu önsözde herhangi bir teşekkür notu yer almıyor. Bu konuda okurun 154 sayfadaki 'Sunuş Yazısı Nasıl Yazılır' başlıklı parçaya bakmasını istiyorum.

Milano, 5 Ocak 1992

Somon Balığıyla Yolculuk

Gazetelere bakılırsa, modern dünyanın kafasını meşgul eden iki sorun var: bilgisayarların dünyayı istila etmesi ve Üçüncü Dünya'nın ürkütücü bir biçimde genişlemesi. Gazeteler haklı, ben de biliyorum bunu.

Son yolculuğum oldukça kısaydı; Stokholm'de bir gün, Londra'da da üç gün kaldım. Stokholm'deyken, boş bir zamanımdan yararlanarak bir füme somon balığı satın aldım; iri mi iri bir balıktı, hem de bedavadan ucuz. Özenle plastik bir ambalaja konmuştu, ama yolculuğa çıkacaksam balığı dondurucuda korumamı salık verdiler. Hah! Deneyin de görün!

Bereket Londra'daki yayıncım bana lüks bir otelde oda ayırtmıştı; odada minibar vardı. Ancak otele vardığımda, Boxer isyanı sırasında Pekin'deki bir yabancı elçiliğe girdiğim izlenimini edindim. Lobide kamp kuran aileler, battaniyelere sarınıp bavullarının arasında uyuyan turistler. Personele burada neler oluyor diye sordum; birkaç Malezyalı dışında çalışanların hepsi Hintliydi; bana bir gün önce bu büyük otelde bilgisayar sistemi kurulduğunu, ama sistem daha tam oturtulmadan iki saat boyunca devre dışı kaldığını söylediler. Bu yüzden hangi odaların dolu, hangilerinin boş olduğunu bilmenin bir yolu kalmamıştı. Beklemek zorundaydım.

Akşama doğru sistem devreye sokuldu, ben de odama kavuşabildim. Balık beni kaygılandırıyor, onu bavalımdan çıkartıp minibarı aramaya başladım.

Genellikle normal otellerde minibar dediğiniz şey, ufak bir soğutucudur, içinde de iki bira, birkaç ufak şişe içki, birkaç teneke kutu meyve suyu ve birkaç paket fıstık bulunur. Benim otelimdeki soğutucuysa tam aile boyuydu, içinde de elli şişe viski, cin, Drambuie, Courvoisier, sekiz büyük Perrier, iki Vitelloises ve iki Evian, üç küçük şişe şampanya, çeşitli Guinness şişeleri, düşük alkollü bira, Hollanda birası, Alman birası, hem İtalyan hem Fransız beyaz şarapları ve fıstık paketlerinin yanında ayrıca krakerler, bademler, çikolatalar ve Alka Saltzer de vardı. Somonu koyacak yer yoktu. Şifonyerin iki büyük çekmecesini boşalttım, barın içindekileri çekmecelere doldurdum, sonra somonu soğutucuya koydum ve aklımdan tümüyle çıkardım. Ertesi gün, öğleden sonra saat dörtte odama geldiğimde somon balığım yazı masasının üzerindeydi, barın içiyse yeniden tıka basa yiyecek içeceklerle doldurulmuştu. Çekmeceleri açtığımda bir gün önce oraya tıktığımda her şeyin yerli yerinde durduğunu gördüm. Resepsiyonu aradım, görevliden, minibarın boşalmasının nedeninin orada ne varsa mideye indirmem değil, somon balığım olduğunu oda temizlikçilerine bildirmesini istedim. Görevli bana, bu tür taleplerin merkezi bilgisayara kaydedilmesi gerektiğini, ancak -bir başka güçlük- otelde çalışan personelin büyük çoğunluğu İngilizce bilmediğinden sözlü isteklerin kabul edilmediğini açıkladı. Bütün söylenenlerin bilgisayar diline aktarılması gerekiyordu. Bu arada ben şifonyerin iki çekmecesini daha boşalttım ve minibarın içindekileri bir kez daha onlara doldurdum, somonumu da soğutucuya koydum.

Ertesi gün saat 4'te somon balığım yine yazı masasının üzerindeydi, bu kez kuşku verici bir koku da çıkarmaya başlamıştı. Minibarın içi irili ufaklı şişelerle doluydu, şifonyerin dört çekmecesiyse içki yasağının dorukta olduğu dönemde el altından içki satılan bir dük-

kânın arka odasını çağırıyordu. Resepsiyonu aradığımda bilgisayardaki sorunun devam ettiği yanıtını aldım. Oda servisini çağıran zile bastım, gelen atkuyruklu gence durumumu açıklamaya çalıştım; konuştuğu lehçenin dışında dil bilmiyordu, sonradan bir antropolog arkadaşımın bana açıkladığına göre bu lehçe Büyük İskender'in Roxana'ya kur yaptığı dönemde Kefiristan'da kullanılan lehçeymiş.

Ertesi sabah hesabımı ödemeye gittim. Astronomik bir hesaptı. İki buçuk gün içinde birkaç hektolitre Veuve Clicquet, aralarında ender bulunan birkaç marka da dahil olmak üzere on litre çeşitli viski, sekiz litre cin, yirmi beş litre maden suyu (hem Perrier ve Evian hem de birkaç şişe San Pellegrino), Unicef'in koruması altındaki bütün çocukları iskorbüt illetinden korumaya yetecek ölçüde meyve suyu içtiğim, Dr.Kay Scarpetta'nın romanlarında olsa kusmama yetecek kadar da badem ve fındık-fıstık yediğim iddia ediliyordu. Durumu açıklamaya çalıştım, ama görevli, acı bir gülümsemeyle, bilgisayarın böyle söylediğine emin olmamı istedi. Bir avukat istiyorum dedim, bana bir avokado getirdiler.

Yayınıcım ateş püskürüyor ve benim iflah olmaz bir otlakçı olduğumu düşünüyor. Somon balığım yenecek durumda değil. Çocuklarımsa ısrarla içkiyi azaltmamı istiyorlar.

1986

Kaybolan Sürücü Belgesinin Yenisi Nasıl Çıkartılır

1981 yılının Mayıs ayında, Amsterdam'dan geçen cüzdanımı kaybettim (ya da çalındı, Hollanda'da bile hırsız var). Gerçi cüzdanımda fazla bir para yoktu ama belgelerim ve kartlarım vardı. Ülkeden ayrılmak üzere havaalanına gidene kadar cüzdanımın yokluğunun farkına varmamıştım. Alanda bir baktım ki kredi kartım yok. Uçağımın kalkışına yarım saat vardı, cüzdanımı kaybettiğimi (ya da çaldırıldığımı) bildirecek bir yer bulabilmek için umutsuzca arandım. Beş dakika sonra benimle ilgilenecek bir havaalanı polisi bulunduğumda, düzgün bir İngilizceyle bana cüzdanım kentte kaybolmuş olduğu için bu konunun havaalanı polisinin yetki alanı dışında kaldığını açıkladı; bununla birlikte bir tutanak tutmaya razı oldu ve saat dokuzda American Express'in bürosu açılır açılmaz oraya bizzat telefon edeceğine söz verdi. Böylece, on dakika içinde konunun Hollanda'yı ilgilendiren bölümü çözümlenmiş oldu.

Milano'ya dönünce American Express'e telefon ediyorum, kredi kartı numaramın bütün dünyaya bildirilmiş olduğunu öğreniyorum, ertesi gün de yeni kartım geliyor. Şu uygarlık ne güzel şey, diyorum kendi kendime.

Sonra kaybettiğim öteki belgelerimin dökümünü yapıyorum ve karakola gidip bildirimde bulunuyorum. Bir on dakika daha geçiyor. Ne harika diyorum, kendi

kendime, bizim polisimiz de tıpkı Hollanda polisi gibi. Kaybettiğim belgeler arasında basın kartım da var; üç gün içinde bana yenisini çıkartacaklar. Her şey mükemmel.

Ne var ki, sürücü belgemi de kaybetmiştim. Ama bu benim için dertlerin en küçüğü. Otomobil sanayinin merkezinde yaşıyoruz, geleceğimizde bir Ford var, ülkemizin ünlü süper otoyollarına bütün dünya gıpta ediyor. İtalyan Otomobil Kurumunu arıyorum, kaybettiğim sürücü belgemin numarasını onlara bildirmemin yeterli olacağını öğreniyorum. Bu numaranın, kaybettiğim asıl belge dışında, hiçbir yere yazılı olmadığını fark ediyorum birden; Kurumdakilere, kayıtlarında benim adımı bulup oradan numarayı öğrenip öğrenemeyeceklerini soruyorum. Anlaşılan bu istediğim olanaksız.

Araba kullanmadan yaşayamam; bu, benim için bir ölüm-kalım sorunu; bu yüzden genellikle hiç yapmadığım bir şeyi yapmaya karar veriyorum, kestirme yollar bulmayı, bağlantılarımı kullanmayı deniyorum. Genellikle böyle bir şey yapmam diyorum, çünkü dostlarıma ya da tanıdıklarına zahmet vermekten hoşlanmam, başkalarının da bana böyle taktikler uygulamalarından nefret ederim. Üstelik Milano'da oturuyorum, burada kentteki bir resmi merciden bir belge almanız gerektiğinde, belediye başkanını aramanız gerekmez; kuyruğa girerseniz işiniz daha çabuk hallolur, memurlar oldukça beceriklidirler. Ama işin aslı şu ki, otomobilimizle ilgili her şey hepimizi biraz huzursuz yapar; bu yüzden Roma'ya telefon edip oradaki Otomobil Kurumunda yüksek düzeyde biriyle konuşuyorum, o da beni Milano'daki Otomobil Kurumunda yüksek düzeyde biriyle tanıştırtıyor, o da sekreterine mümkün olan her şey yapılınsın diye talimat veriyor. Sekreterin kibarlığına rağmen 'her şey' ne yazık ki pek az şey oluyor.

Kız bana birkaç yol gösteriyor; Avis'ten ya da Hertz'den aldığım eski bir makbuzu bulmalıymışım, sürücü belgemın numarasının o makbuzun kopyasında olacağını söylüyor. Bir gün içinde hazırlık formlarını doldurmama yardımcı oluyor, sonra bana nereye gideceğimi söylüyor; gittiğim yer, bulunduğum belediyenin sürücü belgesi verme bürosu; burası kocaman bir salon, içerde kaynaşan umutsuz ve pis kokulu kalabalık, Hintli askerlerin isyanını konu alan filmlerdeki Yeni Delhi tren istasyonunu çağrıştırıyor; ürkünç öyküler ("Libya'nın ilk işgalinden beri buradayım") anlatan sürücü adayları burada termosları ve sandviçleriyle kamp kurmuşlar, sıranın başına ulaştığınızda da -benim de bizzat keşfettiğim gibi- gişenin kapanmakta olduğunu görürsünüz.

Ne olursa olsun şunu kabul etmeliyim ki, kuyrukta geçirdiğiniz günlerin sayısı pek de çok sayılmaz; ne zaman gişenin önüne ulaştığınız başka bir formu doldurmuş ya da başka bir vergi damgası vurdurmuş olmanız gerektiğini öğreniyor ve yeniden kuyruğun sonuna gönderiliyorsunuz. Ama herkesin bildiği gibi, işler böyle yürüyor. Sonunda her şeyin tamam olduğu söyleniyor bana, iki hafta kadar sonra gelin deniyor. Bu arada taksiye bineceğim.

İki hafta sonra, bu arada bir daha çıkmayacakları bir komaya girmiş bulunan sürücü adaylarının üzerine tırmanarak gişeye ulaştığımda, Avis'in makbuzundan kopya ettiğim numaranın, ya yazanın yaptığı bir yanlış, ya kötü karbon kâğıdı ya da çok eski belgenin durdukça bozulmuş olması yüzünden doğru numara olmadığını öğreniyorum. Bu adamlara yanlış numara verilirse yapılacak bir şey yoktur. "Pekâlâ," diyorum, "size veremediğim bir numarayı arayamayacağınız anlaşılıyor, ama Eco adını bulup numarayı öğrenebilirsiniz."

Olmuyor. Nedeni kötü niyet ya da iş yükü olabilir, ya da belki sürücü belgeleri yalnızca numaralarına göre sıralanmışlardır. Ne olursa olsun, istediğim şeyi yapacak durumda değilim.

Alessandria'ya gidecek zamanım yok, zaten sürücü belgem de yok; böylece ikinci bir kestirme yola başvuruyorum; şimdilerde yerel finans çevrelerinde yüksek bir mevkide olan eski bir okul arkadaşına telefon edip kentin motorlu taşıtlar bürosuna telefon etmesini istiyorum. Bu arkadaşım da tıpkı benim gibi dürüstlüğe sığmayan bir karar alıp benim dediğimi yapmak yerine motorlu taşıtlar bürosunda oldukça üst düzeyde birine telefon ediyor, bu adam da ona bu tür bilgilerin polis dışında kimseye verilemeyeceğini söylüyor. Okurların, sürücü belgemın numarasının ona buna verilmesinin devlet için doğurabileceği tehlikelerin farkına vardıklarına eminim: Kaddafi de KGB de zaten bunu öğrenmek için yanıp tutuşuyorlar. Bu yüzden bu numara devlet sırtı.

Eskilere bir daha dönüyor ve bir başka okul arkadaşımı hatırlıyorum; bu arkadaşım şimdi bir kamu kuruluşunda üst düzey bir görevli, ama kendisini motorlu taşıtlar bürosunda herhangi bir önemli kişiyle bağlantı kurmaması için hemen uyarıyorum, çünkü bu konu çok tehlikeli, sonunda millet meclisinde soruşturma komisyonunun karşısına çıkabilir. Tersine benim önerim, alt düzeyde birini, örneğin gece bekçisini bulup rüşvet vererek bu adamın gecenin karanlığından yararlanıp dosyalara bir göz atmasını sağlamak oluyor. Kamu kuruluşundaki üst düzey yetkili, motorlu taşıtlar bürosunda orta düzeyde birini buluyor bereket, bu adama rüşvet vermeye bile gerek kalmıyor, çünkü kendisi *L'Espresso*'nun sürekli bir okuru, kültür aşkıyla, en sevdiği köşe yazarının (yani ben) uğruna bu tehlikeli işe girişmeye karar veriyor. Bu gözü pek adamın ne tür işler

becerdiğini tam olarak bilmiyorum, ama gerçek şu ki, ertesi gün sürücü belgemin numarası elimde oluyor.

Okurlarım beni bağışlasın, bu numarayı açıklayamaya-
cağım, düşünmem gereken bir karım ve çocuklarım var.

Elimde bu numarayla (sürücü belgem bir daha çalı-
nır ya da kaybolursa diye artık bu numarayı yazıp ya-

zıp gizli çekmecelere saklıyorum) Milano'daki sürücü
belgesi bürosunda başka kuyruklara da girip çıkıyorum.

Görevlinin kuşkuyla bakışları altında zaterle sallıyorum
onu; görevli, yüzünde insancılıktan uzak bir gülümse-

meyle, ta 1950'lerde Alessandria'daki yetkililerin sürü-
cü belgemin numarasını Milano'daki yetkililere bildir-

dikleri belgenin numarasını da söylemem gerektiğini
açıklıyor bana.

Eski okul arkadaşlarıma bir sürü telefon daha ediyorum, onca tehlikeye göğüs germiş olan o talihsiz orta düzey yetkili yeniden sahneye çıkıyor, birkaç düzine suç daha işliyor, korumak için polisin -görünüşe görecanını bile verebileceği bazı bilgileri aşırıyor ve bana belgenin numarasını bildiriyor; ben bu numarayı da iyice gizliyorum, çünkü malum, yerin kulağı vardır.

Milano'daki motorlu taşıtlar bürosuna dönüyorum, kuyrukta birkaç gün bekledikten sonra her şey tamamlanıyor, iş bitiyor: Yaklaşık iki hafta içinde sihirli belgeme kavuşacağım sözü veriliyor. Bu arada Haziran'ın sonu gelmiştir, sonunda elime, sürücü belgesi verilmesi konusunda başvuruda bulunduğumu gösteren bir belge verilmiştir. Belli ki belgenin kaybolması ya da çalınması durumunu dikkate alan bir form mevcut değildir, elimdeki belge de geçerli bir sürücü belgesi verilmeden önce sürücü adaylarına verilen türden bir belgedir. Bu belgeyi bir trafik polisine gösterip bununla araba kullanıp kullanamayacağımı sorduğumda polisin yüz ifadesi beni karamsarlığa boğuyor: Adamcağız, elimde o

kâğıt parçasıyla beni direksiyonda yakaladığı an beni doğduğuma pişman edeceğini kesin bir dille anlatıyor.

Aslında doğduğuma pişmanım da zaten; sürücü belgesi bürosuna geri dönüyorum, bana verilen belgenin, deyim yerindeyse, bir aperitiften başka bir şey olmadığını birkaç gün içinde öğreniyorum; bir başka belgenin verilmesini bekleyecekmişim, bu belgede, sürücü belgemi kaybettiğimden yenisi verilene kadar araba kullanabileceğim yazılı olacakmış, çünkü yetkililer daha önce başka bir sürücü belgesine sahip olduğumu saptamışlar. Oysa Hollanda'daki polisten tutun da İtalya'daki yetkililere kadar bunu herkes biliyor, sürücü belgesi veren büro da biliyor, ne var ki bu sorun üzerinde düşünmeden ortaya çıkıp bunu biliyorduk demek istemiyorlar. Şunu unutmayın ki, büronun öğrenmek isteyebileceği her şey zaten bildiği şeydir, üzerinde ne kadar düşünürlerse düşünsünler başka bir şey öğrenmeyi başaramayacaklardır. Ama hayat bu. Haziran'ın sonlarına doğru, bana söz verilen iki numaralı belge konusunda bir gelişme var mı diye büroya sık sık gidiyorum, ama görünüşe göre bu belgenin hazırlanması büyük bir çalışma gerektiriyor. Buna inanmaya hazırım. Benden öyle çok belge ve fotoğraf isteniyor ki, bu belgenin, filigranlı sayfaları, damgaları filanla pasaport benzeri bir şey olacağı kanısına varıyorum.

Haziran sonunda, taksilere akıl almaz paralar harcadıktan sonra bir başka kestirme yol arıyorum. Benim yazı yazdığım gazeteler ülke çapında satılıyor; kamu yararıyla ilgili nedenler yüzünden yolculuk etmem gerektiği bahanesiyle belki de bana yardımcı olacak biri çıkabilirdi. Milano'daki iki büro sayesinde (*La Repubblica* ve *L'Espresso*'nun büroları) vilayetin basın bürosuyla bağlantı kurmayı başarıyorum; orada bulunan nazik bir bayan benim durumumla ilgilenmeye hazır olduğunu söylüyor. Bu nazik bayan elini telefona atmayı düşün-

müyor bile, cesurca kalkıp sürücü belgesi bürosuna gidiyor, zindıkların asla alınmadığı, girilmesi yasak o yere girip kuralları çiğniyor ve ezelden beri orada duran dosyaların bulunduğu dolambaçlı raf sıraları arasında ilerliyor. Bu bayanın neler yaptığını bilmiyorum (bastırılmış çığlıklar ve yere dökülen kâğıt sesleri geliyor kulağıma; kapının altından toz bülutları esiyor). Sonunda bayan görünüyor, elinde incecik kâğıttan sarı bir form var, hani şu otopark bekçilerinin sileceklerinizin altına sokuşturduğu türden, on dokuza on üç santimetre boyutunda bir form. Üzerinde fotoğraf yok. El yazısıyla doldurulmuş; dedemin zamanından kalma mürekkep hokkalarına batırılmış kalem uçlarından bulaşan mürekkepler var üzerinde, hani şu içi tortu ve yapışkan sıvıyla dolu olan ve gözenekli kâğıtta damarlar kalmasına neden olan türde hokkalar. Kâğıtta adım ve kaybolan belgemin numarası yazılı, ayrıca birkaç da basılı satır var, bu belgenin 'üstte tanımlanan' sürücü belgesinin yerine geçtiği, ama geçerlilik süresinin 29 Aralıkta sona erdiği belirtiliyor (bu tarih belli ki kurban, Alplerin bir yerinde, kıvrıla büküle uzayan dolambaçlarda ilerlemeye çalışırken, hatta mümkünse bir fırtına sırasında, evinden uzakta yakalansın diye seçilmiş, böylece otoyol polisi kurbanı tutuklayıp işkence edebilir).

Bu belge İtalya'da otomobil kullanmama izin veriyor, ama onu yurt dışında yabancı bir polis memuruna gösterdiğimde adamın aklını karıştıracağından kuşulanıyorum. Her neyse, hiç olmazsa sonunda otomobil kullanabiliyorum. Bu öyküyü kısa kesmek için, Aralık ayı geldiğinde sürücü belgemin hâlâ hazır olmadığını, geçici belgeyi yenilemeye kalkıştığımda bu isteğime karşı çıktığını, bir kez daha vilayetin basın bürosuna başvurduğumu, geçici belgenin, üzerinde okunması güç bir yazıyla (bunu ben de yazsam olurdu) geri verildiğini ekleyeceğim; yazıda belgemin süresinin gelecek haziran

ayına kadar uzatıldığı yazıyordu (bu tarih de beni yurt dışında, bir sahil yolunda dolana dolana giderken yakalamak üzere bilhassa seçilmişti); ayrıca belgenin geçerlik süresinin bir kez daha uzatılmasının onaylandığı da belirtiliyordu, çünkü gerçek sürücü belgesinin verilmesi uzunca bir zaman alacaktı. Kuyruklarda beklerken tanıştığım ve kader birliği ettiğim insanlar boğuk bir sesle bana bir, iki hatta üç yıl bile sürücü belgesi alamayanlar olduğunu söylediler.

Evvelki gün yıllık zorunlu vergi pulunu belgeye yaptırdım; pulu satın aldığım tütün bayii bu belgeyi iptal ettirmememi öğütledi, çünkü eğer sürücü belgem gelirse ikinci bir pul almam gerekmiş. Ama iptal ettirmezsem sanırım suç işlemiş sayılacağım.

Bu noktada üç gözlem yapılması gerekiyor. İlki, geçici belgeme iki ayda kavuştum, bu da ancak toplumsal konumum ve eğitimim sayesinde sahip olduğum birtakım ayrıcalıklar yoluyla üç kentte En Üst Düzeydeki birtakım insanları, altı resmi ve özel kuruluşu, ayrıca her ikisi de ülke çapında dağıtılan ve okunan bir günlük gazeteyle bir haftalık dergiyi rahatsız edebildiğim için oldu. Bir bakkal ya da bir memur olsaydım, şimdiye kadar bir bisiklet satın almak zorunda kalmış olurdum. Gerçek bir sürücü belgesiyle otomobil kullanabilmek içinse Luciano Pavarotti olmanız gerek.

İkinci gözlemse şu: Cüzdanımda gözlerden esirgererek sakladığım belgenin hiçbir değeri yok, kolaylıkla da taklit edilebilir, bu yüzden ülkemizde kimliğinin saptanması çok güç olan sürücüler cirit atıyordur herhalde. Kitlesele yasadışı ya da yasalık taslanması.

Üçüncü gözlem, okurların dikkatlerini toplamasını ve bir İtalyan sürücü belgesini gözlerinde canlandırmaya çalışmalarını gerektiriyor. Artık koruyucu kılıf içinde verilmediğinden (sürücünün bunu kendi parasıyla alması gerekiyor), sürücü belgesi iki ya da üç sayfa ucuz

kâğıttan ve bir fotoğraftan oluşuyor. Bu küçük deftercikler Franco Maria Ricci'nin kitapları gibi Fabriano'da hazırlanmıyor ya da usta zanaatkarlar tarafından elle ciltlenmiyor; en basit bir basımevinde bile basılabilirler, Gutenberg'in zamanından beri batı uygarlığı birkaç saat içinde böylesi binlerce şeyi üretmeyi başarmıştır (sırası gelmişken, Çinliler tahta bloklar kullanarak oldukça hızlı çalışan bir yöntemi çoktan icat etmişlerdi).

Bu defterciklerden binlercesini üreterek zavallı masum sürücünün fotoğrafını yapıştırıp dağıtmak çok mu güç? Hatta parayla çalışan makinelerde bile yapılabilir bu. Motorlu taşıtlar bürosunun ve sürücü belgesi bürosunun dolambaçlarında neler oluyor?

Sıradan bir teröristin birkaç saat içinde düzinelerce sahte sürücü belgesi hazırlayabileceğini hepimiz biliyoruz; hem unutmayın, sahte bir belgeyi hazırlamak, gerçeğini hazırlamaktan daha uzun sürer. Bakın, sürücü belgelerini kaybeden yurttaşların Kızıl Tugaylar'la bağlantı kurabilmek umuduyla kötü şöhretli karanlık hanlara dadanmalarını istemiyorsak bir tek çözüm yolu var: Tövbekâr olan bütün teröristleri sürücü belgesi bürosunda işe alın. Know-how denilen şeye sahipler, bolca boş zamanları var, hem -herkesin bildiği gibi- çalışmak ruha iyi gelir; böylece bir çırpıda birçok hapisane hücresini boşaltmış, zoraki tembellik yüzünden her şeye güçlerinin yetebileceği konusunda tehlikeli fantazilere kapılacak eski suçlulardan topluma yararlı insanlar yapmış ve hem otomobil sahibi yurttaşlara hem de ulusal petrol sanayiine yardımda bulunmuş oluruz.

Ama belki de her şey çok basittir: bana kalırsa bu sürücü belgesi işinde yabancı bir gücün parmağı var.

1982

Uçakta Nasıl Yemek Yenir

Birkaç yıl önce havayoluyla yaptığım kısa bir yolculuk (Amsterdam'a gidiş-dönüş) bana olsa olsa iki tane Brooks kardeşler kravatına, iki tane Burberry gömleğe, iki çift Bardelli ayakkabıya, Bond Street'ten alınma bir tütün çekete ve bir Krizia yelege mal olurdu.

Bütün uluslararası uçuşlarda yemek servisi yapılması, övgüye değer bir usul. Ama, herkesin bildiği gibi, koltuklar dardır, tepsi de öyle; yolculuk da kimi zaman sarsıntılı geçer. Ayrıca, havayolu şirketlerinin verdiği peçeteler el kadardır, peçeteyi boynunuza ilâştirirseniz, belden aşağınız açıkta kalır, kucağınıza sererseniz göğsünüz açıkta kalır. Sağduyu, sunulan yiyeceklerin, leke bırakan türden değil de yoğun dokuda olmasını öngörür. Elbette vitamin haplarına başvurmanın da gereği yoktur. Ekmekli dana pırzolası, ızgara et, peynir, kızarmış patates ve kızarmış piliç gibi sulu olmayan yiyecekler de vardır. Leke bırakan yiyecekler arasında, Amerikan usulü domates sosu bolca dökülmüş spagetti, ayçiçeğinden yapılmış parmezan peyniri, fırından taze çıkmış pizza ve sapsız küçük kâselerde sunulan ateş gibi et suyu çorba sayılabilir.

Şimdi bakın, uçuşta sunulan menülerin tipik bir örneği, kahverengi et suyuna bulanmış, çok pişirilmiş bir et, bolca domates, ince kıyılmış ve şaraba yatırılmış sebzeler, pilav ve soslu bezelyeden oluşur. Bezelyeler elinizin altından kaçmak gibi kötü bir üne sahiptirler -en

büyük açıklar bile işte bu yüzden doldurulmuş bezelye hazırlayamazlar- özellikle de, görgü kurallarına uyarak bezelyeleri çok daha kullanışlı olan kaşık yerine çatala yemekte kararlıysanız. Bana Çinlilerin daha kötü durumda olduklarını söylemeyin sakın. Bir bezelyeyi çubuklarla yakalamanın çatal saplayıp almaktan çok daha kolay olduğuna emin olabilirsiniz. Üstelik çatalın bezelyelere saplamak için değil onları toplamak için kullanıldığını birtakım kanıtlarla çürütmeye kalkmanın da anlamı yok, çünkü çatallar yalnızca toplar gibi yaptıkları bezelyeleri yere düşürme amacına uygun olarak tasarlanmışlardır.

Bunun da ötesinde, uçuşta sunulan bezelyeler yalnızca ve yalnızca hava boşluğuna girildiğinde ve kaptan pilot 'kemerlerinizi bağlayın' işaretini yaktığında gelir önünüze. Bu karmaşık ve ergonomik hesaplamanın bir sonucu olarak bezelyeciklerin iki seçeneği kalmıştır: ya gömleğinizin önünden aşağı yuvarlanırlar ya da pantolon fermuarınızın üstüne.

Eski zaman masalcılarının bize anlattığına göre, tilkinin bardaktan su içmesini önlemek için ona uzun ve dar bir bardak vermelisiniz. Uçaktaki bardaklar ise kısa ve geniştirler, tıpkı havuz gibi. Bu yüzden hava boşluğu olmasa bile fizik kurallarına uyan bütün sıvılar bardaktan dökülür. Ekmek, Fransızların tazeyken bile dişleriyle çekip koparmanız gereken *baguette* ekmeğinden değildir, bir tür özel gevrek ekmektir, öyle ki daha elinize aldığınız anda incecik bir toz bulutu haline gelir. Lavoisier ilkesi sayesinde bu toz yalnızca görünüşte kaybolur, uçaktan inerken tozun tümünün kıcınızın altında toplanmış olduğunu, pantolonunuzun oturma yerini bile lekelemeyi başardığını anlarsınız. Yemeğin üstüne verilen tatlı, tatlıdan çok krema gibidir, parçacıkları ya ekmeğinize bulaşır ya da tam da peçeteniz domates

sosuna battığı için kullanılmaz durumdayken bir anda parmaklarınızdan akar.

Tamam, kolonyalı mendiliniz vardır, ama onun paketini, içinde tuz, karabiber ve toz şeker olan paketciklerden ayırdedemezsiniz, bu yüzden de toz şekeri salataya döktükten sonra kolonyalı mendil de kahvenizi boylamış olur; kahve hep ısıyı ileten bir fincanda kaynar kaynar sunulur, fincan ağzına kadar doldurulur ki tatlı bulaşmış parmaklarınızın arasından kaysın ve karnınızın çevresinde donup pıhtılaşmış olan sosa eklensin. Bu-
siness sınıfındaysa hostes kahveyi doğrudan kucağınıza
boşaltır, arkasından da aceleyle Esperanto dilinde özür
diler.

Havayollarındaki satınalma görevlileri, kahveyi fincanın içine dökmek yerine yüzde seksenini dışarı saçacak türde kahvelikler satın alan otel uzmanlarının saflarından seçilip alınmış olmalılar. Ama neden? Akla ilk
gelen sav, bu kişilerin uçak yolcularına lüks içinde ol-
dukları izlenimini vermek istemeleridir; bu kişiler yol-
cunun, Neron'un geniş ağızlı kadehlerden içki içerken
sakahına şarap döktüğü şu eski Hollywood filmlerini ya
da bir derebeyinin bir yandan dantelli gömleğine yağ
bulaştırırsa bulaştırırsa bir butu çiğnerken bir yandan da bir
fahişeyi kucakladığı tabloları hatırladığını varsayarlar.

Öyleyse neden rahat rahat oturulan birinci sınıfta yağlı ekmek dilimleri üzerine sürülmüş Rus havyarı ya da tütsülenmiş somon ya da bir damla yağ ve limon sıkılmış istakoz gibi katı yiyecekler ikram ederler? Bunun nedeni Luchino Visconti'nin filmlerinde, Nazi soylularının, "Vurun!" emrini verdiklerinde ağızlarına bir tek katı üzüm tanesi atmaları mı?

1987

Gümrükten Nasıl Geçilir

Dün gece, sayısız metreslerimden biriyle olan aşk buluşmamdan sonra sevgilimi öldürdüm; nadir bulunan bir Cellini tuzluğuyla vurup öldürdüm onu. Beni buna iten yalnızca çocukluğumdan bu yana içime aşılanan ve duysal zevklere kapılan bir kadının merhamete değer olmadığını söyleyen mutlak ahlak kuralları değildi, aynı zamanda estetik bir neden de işin içindeydi: Kusursuz suçun heyecanını tatmak istiyordum.

Ceset soğuyana ve kan pıhtılaşana kadar bekledim, bir yandan da İngiliz Barok su müziği çalan bir CD dinliyordum; sonra elektrikli bir testereyle cesedi parçalamaya başladım, bunu yaparken birtakım temel anatomik ilkeleri gözetmeye çalışıyor, böylece kültürümüze de gereken saygıyı göstermiş oluyordum; kültürümüz olmasa ne zarafet olurdu ne de görgü kuralları. Sonra, kestiğim parçaları ceylan derisinden iki bavula koydum, gri bir takım elbise giydim ve Paris'e giden yataklı vagona bindim.

Pasaportumu ve üzerimde taşıdığım birkaç yüz Frankı titizlikle kaydetmiş olduğum bir gümrük bildirimini kondüktöre verdikten sonra deliksiz bir uyku çektim, çünkü görevini yapmış olma duygusu kadar insanı dinlendiren bir başka şey yoktur. Ayrıca, birinci sınıfta özel yataklı bileti satın alarak egemen sınıfın bir üyesi ve böylece de kuşulanılmayacak kişi konumunda olduğunu zaten kanıtlamış olan bir yolcuyu rahatsız et-

meyi gümrükçüler göze alamazlardı. Olası vazgeçme krizlerinden kaçınmak için de yanımda az miktarda morfin, yaklaşık sekiz yüz gram kokain ve Tiziano'nun bir tuvalini taşıdığımdan, durum iyiden iyiye tatmin ediciydi.

Paris'e varınca bu rezil kalıntılardan kendimi nasıl kurtardığının ayrıntılarına girmeyeceğim. Bunu sizin hayalgücünüze bırakıyorum. Beaubourg'a gidebilir, bavullarınızı oradaki yürüyen merdivenlerden birinin üzerine koyabilirsiniz, yine de biri bunların farkına varana kadar yıllar geçebilir. Ya da bavullarınızı Gare de Lyon'da bu tür amaçlar için özel olarak sağlanan bir bölmeye yerleştirebilirsiniz. O deponun kilidini şifreyle açma yöntemi o kadar karmaşıktır ki, binlerce valiz orada durur ve hiç kimse onları oradan çıkarmaya kalkışmayı bile göze alamaz. Ama daha da basiti, Deux Magots'da bir masaya oturabilir ve valizlerinizi La Hune kitabevinin önüne bırakabilirsiniz. Birkaç dakika içinde çalınırlar ve bundan sonrası hırsızın sorunu olur. Şunu da itiraf etmem gerekir ki bu konu beni biraz gerilime soktu, böyle bir gerilim hep ustaca karmaşık ve kusursuz bir işlemin başarıldığını gösterir.

İtalya'ya döndüğümde sinirli olduğumu hissettim ve Locarno'da tatil yapmaya karar verdim. Açıklayamadığım bir suçluluk duygusu yüzünden, tanınırım diye hafif bir korkuya kapıldım ve blucin ve timsah markalı bir tişört giyerek ikinci sınıfta yolculuk yapmaya karar verdim.

Sınırdaki uyanık gümrük görevlilerinin saldırısına uğradım, adamlar iç çamaşırlarıma varıncaya kadar bavullarımı ve kişisel eşyama denetlediler, sonra da beni İsviçre'ye el altından bir karton filtreli MS sigarası sokmakla suçladılar. Sonunda da, bavulumun yan cebinde nereden geldiği belli olmayan elli Frank gizlediğimi keş-

fettiler, bu parayı bankadan satın aldığım konusunda belge de gösteremedim.

1000 vatlık çıplak bir ampulün altında sorgulamaya tabi tutuldum. Islak bir havluyla kırbaçlandım. Bir deli gömleği giydirilip ranzama zincirlendim ve geçici olarak tek başıma hücreye atıldım.

Bereket aklıma yeraltı terörist örgütünün, yani Faşist Kara Gömleklilerin kuruluşundan beri üyesi olduğumu söylemek geldi; ideolojik nedenlerle ekspres trenlere çok sayıda bomba yerleştirdiğimi ve bir siyasal tutuklu sayılmam gerektiğini de ekledim. Beni hemen Grand Hotel des Iles Borromées'in bir kanadında yerleşik Refah Merkezinde tek kişilik bir odaya koydular. Bir diyetisyen bana ideal kiloma kavuşmam için birkaç öğün yemeği atlamamı öğütledi, psikiyatristim ise kanıtlanmış iştahsızlığım nedeniyle konumumun ev hapsine çevrilmesi için işlem başlattı. Bu arada ben de bölgedeki mahkemelere imzasız mektuplar yazdım ve yargıçların birbirlerine karşılıklı olarak imzasız tehdit mektupları yazmakta olduklarını ima ettim, Rahibe Tereza'yı da geçmişte Komünist Savaşçı Gruplarıyla aktif ilişkiye girmiş olmakla suçladım.

Bir sorun çıkmazsa bir haftaya kadar eve dönmüş olurum.

1989

Amerika'daki Trenlerde Nasıl Yolculuk Edilir

Ülser, uyuz, dizkapağı iltihabı, tenis oynamaktan gelen kol ağrısı, zona, aids, ileri derecede verem ya da cüzamınız olsa da uçak yolculuğu yapabilirsiniz. Ama soğukalgınlığınız varsa yapamazsınız. Deneyen herkes bilir ki, uçak on bin metreden birden inişe geçince kulaklarınıza dayanılmaz bir sancı girer, başınız patlayacakmış gibi olur; yumruklarınızı pencereye indirir, paraşütüm olmasa da bırakın dışarı çıkayım diye haykırırsınız. Bütün bunları biliyordum ama yanıma acayip güçlü bir burun spreyi alarak burnum tıkalı filan olsa da New York'a gitmeye karar verdim. Hata yaptım. Yere indiğimizde sanki cam bir odanın içindeydim. İnsanların ağızlarını açtıklarını görüyor, ama hiçbir ses duymıyordum. Sonra gelen doktor bana işaret diliyle kulak zarlarımın iltihaplandığını açıkladı; içimi dışımı antibiyotikle doldurduktan sonra ciddi bir sesle, en azından üç hafta uçağa binmememi öğütledi. Doğu kıyısında üç ayrı yeri ziyaret edeceğim için tren yolculuğunu seçtim.

Amerikan trenleri, bir atom savaşından sonra dünyanın alacağı halin imgesidirler. Sorun trenlerin hareket etmemesi değil, sorun onların çoğunlukla, yolda bozulup kaldıkları için, gidecekleri yere varmaması; böylece insanlar, altı saatlik gecikme boyunca buz gibi soğuk, bomboş, bir kafeteryası bile olmayan, kuşku uyandırıcı kişilerin doldurduğu ve *Maymunlar Gezegene Dönüş* filmindeki New York metrolarında geçen sahneleri çağ-

rişturan yeraltı geçitlerinin kalbura çevirdiği dev gibi istasyonlarda beklemek zorunda bırakılıyorlar. New York'la Washington arasındaki hattın, gazete muhabirleri ve senatörlerce yeğlenen birinci sınıfında hiç değilse *business* sınıfı konforu bulunuyor, üniversite yemekhanelerine layık bir tepsi sıcak yemek sunuluyor. Ama öteki hatların vagonları leş gibi kirli, yapay deri döşemelerinin içi dışına çıkarılmış, büfede de öyle yiyecekler sunuluyor ki, Milano-Roma ekspresinde yemek zorunda bırakıldığınız (abarttığımı söyleyebilirsiniz) pişirilmiş testere talaşını ararsınız.

Hani bazı filmlerde, nefis güzellikteki beyaz kadınlara, *Rüzgâr Gibi Geçti*'den fırlamışa benzeyen yakışıklı zenci garsonlar tarafından şampanya sunulan ve vahşi cinayetler işlenen lüks yataklı trenler görürüz. Hepsi yalan bunların. Gerçekte, Amerikan trenlerindeki siyah yolcular, az önce *Yaşayan Ölülerin Gecesi* filminden çıkmış gibidirler; beyaz kondüktörlerse koridorlarda iğrenerek yürürler, Coca-Cola kutularına, ortada bırakılmış alışveriş torbalarına ve karnı acıkan yolcular kalıtımsal açıdan son derece zararlı olan mikrodalga fırınlarda ısıtılmış kıpkırmızı plastik kapları açtığı anda sandviçlerden fişkıran ton balığı salatası bulaşmış gazete kâğıtlarına takılıp tökezlerler; Amerika'da trenler bir seçenek değildirler. Trenler, Weber'in Protestan etiği ve kapitalizmin ruhu üzerine söylediklerini okumayı ihmal edip yoksul kalma hatasını işlediğiniz için karşılaştığınız bir cezadır. Ama ne olursa olsun, liberaller siyasal açıdan dürüsttüler. Kondüktörler de aşırı kibarlar, hatta en sefil görünümlü kişiye karşı bile (tabii marjinallik kurbanlarına karşı demek istiyorum). Pennsylvania tren istasyonunda çok sayıda yolcu olmayan kişi bulunur, bunlar ortalıkta dolanır, yanlarındakinin valizlerine dalgın bakışlar atarlar. Ama Los Angeles polislerinin acımasızlığı hakkındaki tartışma hâlâ hatırdadır, New York

da bir polis kentidir. İrlandalı bir polis memuru, serseri olduğunu tahmin ettiği adama yaklaşır, gülümser ve buralarda ne arıyorsun, diye sorar. Serseri, insan haklarından söz edince polis memuru melekler gibi masum, hava ne kadar güzel, der, sonra oradan uzaklaşır, giderken de copunu elinde sallar (sallar, çevirmez).

Yoksullar arasında da marjinalleşmenin en son simgesinden, yani sigara içmekten vazgeçemeyenler vardır. Sigara içilen tek vagona binmeye çalıştığınızda kendinizi ansızın *Üç Kuruluşluk Opera*'da bulursunuz. Oradaki tek kravatlı bendim. Gerisi de katatonik ucubeler, ağızları açık horlayarak uyuyan serseriler, yarı baygın zombiler. Sigara içilen vagon trenin son vagonu olduğundan, tren istasyona vardığında bu toplum dışı kişiler topluluğu, peronda Jerry Lewis'vari bir yürüyüşle yüz metre kadar yürümek zorunda kaldılar. Bu demiryolu cehenneminden kurtulduktan ve temiz giysilere büründükten sonra, öğretim üyelerine ait bir kulübün özel yemek salonunda, eğitimli konuşma tarzları olan, iyi giyimli profesörlerin arasında akşam yemeği yedim. Yemeğin sonunda da sigara içebileceğim bir yer bulunup bulunmadığını sordum. Sorumu bir sessizlik ânı ve mahcup gülümsemeler izledi, sonra içlerinden biri kapıları kapattı, bayanlardan biri çantasından bir paket sigara çıkarttı, ötekiler de benim sigara paketime baktılar. Bir striptiz gösterisindeymişiz gibi gizli gizli, suçortağı bakışmalar, bastırılmış kahkahalar. Arkasından da tam on dakika süren nefis, heyecan verici bir günahkârlık. Ben, gölgeler ülkesinden gelen Lüsifer'dim, günahın alev alev meşalesiyle oradaki herkesi aydınlatıyordum.

1991

Zekice Tatil Yapmanın Yolları

Yaz tatili zamanı yaklaştıkça haftalık siyaset ve edebiyat dergilerinin, okurlarının 'zeki' tatillerini zekice geçirmeleri için en azından on zekice yazılmış kitap önermeleri alışılmış bir gelenek haline gelmiştir. Ne var ki oldukça ünlü kimi yazarlar, hiç de hoş olmayan bir biçimde, okurları yetersiz ve okuması yazması kıt kişiler olarak görmeyi sürdürdüklerinden, sıradan kültüre sahip herhangi bir kişinin lisede, hatta daha da önce okumuş olması gereken kitapları önerirler. Okura, *Gönül Yakınlıkları*'nin¹ Almanca özgün basımını, Pléiade Proust'u ya da Petrarca'nın Latince yapıtlarını önererek ona hakaret etmenin, tahkir edici olmasa da yine de sahte alçakgönüllülük olduğuna inanıyorum. Uzun zaman onca öneri bombardımanına tutulan okurun gitgide daha da istemci olduğunu unutmamalıyız; ayrıca şunu da aklımızdan çıkarmamız gerekir ki, lüks tatillere çıkmaya gücü yetmeyenler, heyecanlı olduğu kadar rahatsız edici de olan deneyimlere girişmeyi göze alırlar.

Deniz kıyısında uzun saatler geçirecek olan tatilcilere, Athanasius Kircher'in *Ars magna lucis et umbrae* adlı kitabını salık veriyorum; kızılötesi güneş ışınları altında yatan, ışık ve aynaların mucizeleri üzerine kafa yormak isteyen herkes için büyüleyici bir kitap. 1645

¹Wahlverwandschaften, j.av.v. Goethe

yılı Roma basımını eski eser satıcılarından hâlâ edinebilirsiniz; ödeyeceğiniz rakam, bazı siyasetçilerimizin İsviçre'ye götürdükleri paraların kuşkusuz altında olacaktır. Söz konusu kitabı bir kitaplıktan ödünç almaya kalkışmanızı önermiyorum, çünkü bu kitap yalnızca çok eski saraylarda bulunabilmektedir, oradaki görevliler de genellikle o kadar yaşlıdırlar ki, az bulunan kitapların yer aldığı raflara uzanan merdivenlerden çıkarken aşağı yuvarlanırlar. Bir başka dezavantaj, kitabın boyutu ve sayfalarının ufalanmasıdır; deniz kıyısındaki güneş şemsiyelerinin tepesinde rüzgâr eserken okunacak türden değildir bu kitap.

Öte yandan, Avrupa'da trenle, ikinci sınıfta, yolculuk eden ve bu nedenle ancak ayakta durup bir kolunu pencereden dışarı uzatarak kitap okuyabileceği o aşırı kalabalık koridorlarda duran bir genç, Einaudi yayınevinin basmış olduğu *Ramusio'nun Gezileri* kitabının altı cildinden en az üçünü yanına alabilir, birini elinde tutup okurken ikincisini bir kolunun altına, üçüncüsünü de bacaklarının arasına sıkıştırabilir. Bir yolculuktayken yolculuk kitapları okumak, gerçekten adamakıllı heyecan verici bir deneyimdir.

Siyasal etkinlikten uzaklaşmakta (ya da bu etkinlikten hayal kırıklığına uğramış) olan, ama Üçüncü Dünya'nın sorunlarını da gözden uzak tutmak istemeyen gençler için önerim, *İslam bilgeliğini yansıtan ufak bir başyapıt olacaktır. Adelphi kısa zaman önce Kay Ka'us İbn İskender'in 'Öğütler Kitabı'nı yayınladı, ama ne yazık ki özgün Farsçasını vermedi; bu yüzden çeviri, özgün metnin tadını yansıtmıycaz. Ben onun yerine, Abul Hasan al Amiri'nin Kitab al Sa'adah wa-al is'ad adlı nefis kitabını öneriyorum, 1957'deki eleştirel basımı Tahran'dan sağlanabilir.*

Ama elbette ki her okur Orta Doğu dillerini ana dili gibi bilmez. Fazla eşyası ya da bavulları olmayan ve

eski kilise büyüklerinin yazdıklarıyla ilgilenen motosikletliler için Migne'nin *Patrologia*'sı her zaman için mükemmel bir seçimdir. 1440 yılındaki Floransa Konsülü öncesi Grek rahiplerin yapıtlarını kesinlikle önermiyorum, çünkü bu, Grek-Latin basımının 160 cildini ve Latince basımın 81 cildini sırtlanmak anlamına gelir, oysa 1216 öncesi Latin rahipleri 218 cilde sığdırılmışlardır. Bütün bunların piyasada kolayca bulunamayacağını farkındayım, ancak fotokopilerini her zaman sağlayabilirsiniz. Bu kadar özel merakları olmayanlar için, Kabalist kültüre ait (günümüzde çağdaş şiiri anlamak isteyen herkese gereklidir) seçme eserleri (elbette ki özgün kopya olarak) öneririm. Birkaç cilt okumak yeterli olacaktır: *Sefer Yezirah*'ın bir kopyası, *Zohar* elbette, sonra da *Moses Cordovero* ve *Isaac Luria*. Kabalist külliyat tatil için özellikle uygundur, çünkü en eski çalışmaların özgün baskılarını otostopçuların sırt çantalarına kolayca sığdırılmış olarak hâlâ bulabilirsiniz. Kabalist külliyat, Fransız Tatil Köyleri için de çok uygundur, animatörler bir kabala yarışması düzenleyebilir ve ödülü, en gözalıcı Golem'i¹ diken takıma verebilirler. Son olarak, İbranicesi pas tutmuş olanlar için *Corpus Hermeticum* ve gnostik kitaplar vardır (bunların en iyisi Valentinus'tur, Basil ise çoğu zaman sıkıcı ve asap bozucudur).

Bütün bunlar, hatta daha fazlası, zekice bir tatil için gereklidir. Ya da, her şeyi daha basitleştirmek isterse-
niz, yanınıza *Grundrisse*'yi,² apokrif İncilini ve Peirce'in yayınlanmamış yapıtlarının mikroçiplerini alabilirsiniz. Ya da, entelektüel uyarım istemiyorsanız, Agatha'dan vazgeçmeyin.

1981

¹ Yahudi folklorunda canlı heykel ya da tasvir.

² Georg W.F. Hegel'in yapıtı

Taksi Sürücüsünden Nasıl Yararlanılır

Bir taksinin koltuğuna oturur oturmaz, sürücüyle uygun etkileşimde bulunma sorununuz başlar. Taksi sürücüsü bütün gününü kentiçi trafikte araba kullanarak geçiren biridir (böyle bir çalışma ya kalp krizine neden olur ya da sayıklamalara), bunu yaparken de öteki sürücülerle durmadan uyuşmazlığa düşer. Bunun sonucu olarak sınırlıdır ve insan biçimine girmiş her yaratıktan nefret eder. Bu davranış, radikal solcuların bütün taksi sürücülerinin faşist olduğunu ileri sürmesine yol açar. Bu doğru değildir. Taksi sürücüsü ideolojik sorunlarla hiç ilgilenmez, işçi sendikalarının gösterilerinden nefret eder, ama bunun nedeni onların siyasal görüşü değil, trafiği engellemeleridir. Önünden dansöz de geçse aynı nefreti duyar. Taksi sürücüsünün tek istediği, bütün özel araba sürücülerini darağacına gönderecek ve mantıklı ama mutlak –örneğin sabah 6 ile geceyarısı arasında– bir sokağa çıkma yasağı uygulayacak güçlü bir hükümdür. Taksi sürücüsü kadınlardan nefret eder, ama yalnızca ortalıkta dolaşan kadınlardan. Evde kalırlarsa ve makarna pişirirlerse onlara tahammül edebilir.

İtalyan taksi sürücülerini üç kategoriye ayrılabilir: düşüncelerini yolculuk süresince dile getirenler, sessiz kalıp kadınlara olan düşmanlıklarını sürüş biçimleriyle gösterenler ve içlerini dökerek, şu ya da bu yolcuyla neler yaşadıklarını betimleyerek gerginliklerini azaltanlar. Bu *tranches de vielere* hiçbir alegorik önemi yoktur, bir

barda anlatılacak olsalar barmen yatma zamanının geldiğini söyleyerek anlatıcıyı eve göndermek zorunda hisseder kendini. Ama taksî sürücüsü bu oyküleri tuhaf ve şaşırtıcı bulur, "Ne gılgın bir dünya! Ne sahtekâr herifler var şu dünyada! Gerçekten mi söylediler bunu?!" türünden sözlerle sık sık araya girerek bu oyküler üzerine görüş bildirmeniz bence akıllıca olur. Bu katılımınız sürücüyü daldığı masalsi hayallerden çekip almasa da kendinizi daha iyi hissetmenizi sağlar.

New York'a gelen ve sürücünün kimlik kartında De Cutugno, Esipposito, Perquecco gibi bir ad okuyup kendisinin hangi ülkenin yurttaşı olduğunu açıklayan bir İtalyan, birtakım risklere giriyor demektir. Sürücü bir anda, varolmayan bir dilde konuşmaya başlar, kendisini anlamazsanız da fazlasıyla incinir. Bunun üzerine sizin hemen, İngilizce olarak, doğduğunuz bölgenin lehçesiyle konuştuğunuzu söylemeniz gerekir. Hatta sürücüyü, İtalya'da artık ulusal dilin İngilizce olduğuna bile inandırabilirsiniz. Ama genel anlamda, New York'taki taksî sürücülerinin adları ya Yahudi adıdır, ya da Yahudi olmayan bir addir. Yahudi adı taşıyanlar, Siyonist gericilerdir, Yahudi adı taşımayanlarsa Yahudi düşmanı gericilerdir. Hangisi olursa olsun, bu adamlar iddialarda bulunmazlar, bildiride bulunurlar. Adları Orta Doğu ya da Rus adını çağrıştıranlara nasıl davranılacağını kestirmekse güçtür; çünkü bunların Yahudi olup olmadığını anlayamazsınız. Kaza olmasını önlemek için fikrinizi değiştirdiğinizi ve Yedinci Caddeyle On Dördüncü Caddenin köşesi yerine Charlton Sokasına gitmek istediğinizi söyleyebilirsiniz. O zaman sürücü huysuzlanacak, frene basacak ve sizi indirecektir, çünkü New Yorklu taksî sürücülerini yalnızca numaraları olan sokakları bilirler, adları olanları değil.

Öte yandan, Parisli taksî sürücüleriyse hiçbir sokakta bilmezler. İçlerinden birine sizi Place Saint-Sulpice'e

götürmesini söylerseniz sizi Odéon'da indirir ve bundan daha yakına götüremem der. Ama indirmeden önce sizin ısrarlarınız karşısında "Ah, o mu mösyö, bakın..." gibi sözlerle uzun uzadıya homurdanacaktır. Bir el kitabına başvurmasını önermeyi göze alacak olursanız ya yanıtlamaz sizi, ya da, bibliyografik bilgiler istiyorsanız Sorbonne Üniversitesinde eski yazı uzmanı bir arşivciye danışmanızı öneririm, der. Doğulular ise ayrı bir kategoridir. Aşırı bir kibarlıkla size kaygılanmamanızı, gideceğiniz yeri hemen bulacaklarını söylerler, bulvarlarda üç tur atarlar, sonra da, sizi Gar du Nord yerine Gare de l'Est'e getirdiysem ne fark eder, derler, ne de olsa her iki istasyonda da bir sürü tren var.

Bildiğim kadarıyla New York'ta bir kulübe, telefonla taksî çağırabilirsiniz. Paris'te çağırabilirsiniz, ama gelmezler; Stockholm'da ise yalnızca *telefonla* çağırabilirsiniz, çünkü sürücüler kaldırımında yürüyen yaşlı yabancılara güvenmezler. Ama hangi telefon numarasını çevireceğinizi öğrenmek için yoldan geçen bir taksiyi durdurmanız gerekir, oysa söylediğim gibi sürücüler kimseye güvenmezler.

Alman sürücüler saygılı ve dürüsttürler. Konuşmazlar, yalnızca gaza basarlar. Otomobilden yüzünüz bembeyaz indiginizde Almanların dinlenmek için neden İtalya'ya geldiklerini ve sol şeritte, önünüzde saatte altmış kilometre hızla gittiklerini anlamış olursunuz. Porsche kullanan Frankfurtlu bir sürücüyü döküntü bir Volkswagen kullanan Rio'lu bir sürücüyle yarış ettirseniz, yarışı Rio'lu sürücü kazanır, bunun yarı nedeni trafik ışıklarında durmamasıdır. Durursa, bir başka döküntü Volkswagen'in yanına yanaştığını, içini dolduran gençlerin uzanıp taksidedeki müşterinin kol saatini kapmak için fırsat kolladığını görür.

Dünyanın herhangi bir yerinde bir taksi sürücüsünü tanımanın çok kesin bir yolu vardır: bir taksici asla bozuk para bulundurmaz.

1988

Futboldan Söz Etmemenin Yolları

Futbola karşı değilim. Milano'daki tren garının bodrumuna inip geceyi neden orada geçirmiyorsam (ya da akşam saat altıdan sonra New York'taki Central Park'ta neden dolaşmıyorsam) stadyumlara da o nedenden gitmiyorum, ama eğer fırsat çıkarsa televizyonda iyi bir maçı ilgiyle ve keyifle seyrederim, çünkü bu soylu sporun meziyetlerini bilirim ve takdir ederim. Ben futboldan nefret etmem. Futbol hastalarından nefret ederim.

Lütfen beni yanlış anlamayın. Futbol hastalarına karşı olan duygularım, Lombardia Birliğindeki yabancı düşmanlarının Üçüncü Dünya ülkelerinden gelen göçmenlere karşı duyduklarıyla aynı. "Bu adamlar yuvalarından çıkmadığı sürece ırkçı olmam." Buradaki 'yuva' sözcüğüyle hem bu adamların hafta içinde toplanmaktan hoşlandıkları yerleri (barlar, oturma odaları, kulüpler) hem de stadyumları kastediyorum, ama bu saydığım yerlerde olup bitenler beni hiç mi hiç ilgilendirmiyor. Üstelik Liverpool'lü futbol hastalarının gelmesi de benim açımdan bir kat daha iyi, çünkü o zaman haberleri okuyup eğlenebiliyorum, sirk gelecekte barı biraz kan dökülsün.

Futbol hastalarından hoşlanmıyorum, çünkü bu adamların tuhaf bir kusurları var; karşısındakinin neden futbol düşkünü olmadığını bir türlü anlayamaz ve sanki siz de futbola meraklıymışsınız gibi konuşur da konu-

şur. Ne demek istediğimi tam anlatabilmek için bir örnek vereceğim. Ben flüt çalarım (Luciano Berti'nin halkın arasında söylediği gibi gitgide kötüleşiyordum, ama böyle bir Büyük Usta'nın beni yakından izlemesi doğrusu büyük mutluluk). Şimdi trende bir kompartımanda olduğumu varsayın, sohbet olsun diye karşımda oturan beyefendiye, "Frans Brügger'in son CD'sini dinlediniz mi?" diye soruyorum.

"Ne dediniz?"

"*Pavane Lachryme*'den söz ediyorum. Bana kalırsa giriş bölümü fazla yavaş."

"Özür dilerim, ne dediğinizi anlamıyorum."

"Van Eyck'den söz ediyorum canım. (Ağır ağır, üstüne basa basa) Blockflöte'den."

"Bakın, ben...yayla mı çalınır bu?"

"Şimdi anladım, siz..."

"Hayır."

"Ne tuhaf. El yapımı bir Coolsma elde edebilmek için üç yıl sırada beklemeniz gerektiğini biliyor muydunuz? Ama abanozdan yapılma bir Moeck daha iyi ben-
ce. En iyisi o, en azından piyasadakilerin arasında en iyisi. Galway de aynı düşüncede. Söylesenize, *Derdre Doen Daphne D'Over*'in beşinci varyasyonuna kadar ulaşabildiniz mi?"

"Ben aslında Parma'da ineceğim."

"Anlıyorum. Do'da değil de fa'da çalmayı yeğliyorsunuz. Biliyorum, daha tatmin edici oluyor. Bakın ne diyeceğim, Loeillet'nin bir sonatını keşfettim..."

"Loy mu?"

"Ama ben sizi Telemann'ın fantezilerini çalarken dinlemek isterdim. Başarabilir misiniz? Almanların dokunutuyla çaldığınızı söylemeyin sakın!"

"Bakın, Almanlar dediniz de, ben...tamam BMW müthiş bir araba, onlara saygı da duyuyorum, ama..."

"Anladım, Barok dokunutunu kullanıyorsunuz. Tamam. Ama Saint Martin in the Fields orkestrasısa..."

İşte. Ne demek istediğimi anladığınıza eminim. Zavalı yol arkadaşım imdat kolunu çekerse onu anlayışla karşılayacağınıza da eminim. Ne var ki aynı şey futbol hastası konusunda da oluyor. Üstelik bu futbol hastası bindiğiniz taksinin sürücüsüye içinde bulunduğunuz durum özellikle güç olur.

"Vialli'yi gördünüz mü?"

"Hayır, kaçırmış olmalıyım."

"Ama bu geceki maçı izleyeceksiniz, öyle değil mi?"

"Hayır, Metafizik'in Z kitabı üzerinde çalışacağım, yani Stagirit üzerinde."

"Tamam. İzleyin de görün bakalım haklı mıyım, haksız mıyım? Van Basten'in 90'lı yılların Maradona'sı olabileceğini söylüyorum ben, ne dersiniz? Ama gözü-
mü yine de Aldaiz'den ayırmıyorum."

Böylece sürüp gider. Sanki duvara konuşuyorsunuzdur. Futbolun umurunda bile olmamasının sürücünün umurunda bile olmaması değil önemli olan. Önemli olan, bu sürücünün dünyada futbolu umursamayan birinin var olabileceğini akli almamasıdır. Üç tane gözü-
m ve ensemin yeşil deri tabakalarından çıkan bir çift antenim olsa bile adamın durumu anlayabilmesi olanaksız. Çeşitli, farklı ve kıyas kabul etmez değişik dünyalar da olabileceği hakkında en ufak bir fikri yok.

Taksi sürücüsünü bir örnek olarak verdim, ama konuştuğunuz kişi bir yönetici de olsa durum değişmez. Ülser gibidir bu iş, zengini de vurur yoksulu da. Bununla birlikte, bütün insanların eşit olduğu yolunda sarsılmaz bir inançları olan bu yaratıkların, yandaki kentten gelen futbol hastasının kafasını kırmaya hazır olmaları da çok ilginç. Bu evrensel şovenizm karşısında hayranlı-

ğımı haykırasım geliyor. Lombardiyalıların, "Bırakın Afrikalılar bize gelsin. Böylece kışlarına tekme atabiliriz," demeleri gibi bir şey bu.

1990

Şeytan İşi Kahvelik Nasıl Kullanılır

İyi kahve pişirmenin çeşitli yolları vardır. Napoli usulü kahve, kafe espresso, Türk kahvesi, Brezilya kafesinhusu, Fransız usulü filtre kahve, Amerikan kahvesi bunların arasındadır. Her kahve, kendi açısından mükemmeldir. Amerikan kahvesi, plastik termos fincanlarda sunulan 100 derece sıcaklıkta sulu bir sıvı olabildiği gibi (özellikle tren istasyonlarında, soykırım amacıyla zorla içirilir bu sıvı), evlerde ya da sıradan küçük büfe-lerde bulabileceğiniz türde Amerikan tipi bir süzgeçli kaptaki hazırlanan ve domuz pastırmalı yumurtayla birlikte sunulan nefis bir kahve de; böylesi mis gibi kokar; saf kaynak suyu gibi akar midenize, ama arkasından da bir çarpıntı tutar sizi, çünkü bir fincan kahvede dört fincan espressodakinden daha fazla kafein bulunur.

Bulaşık suyu kahvesi de ayrı bir çeşit. Bu kahve genellikle çürümüş arpa, ölü kemiği ve Keltlere ait bir kliniğin çöp kutularından toplanma üç beş tane gerçek kahve çekirdeği kullanılarak yapılır. Bulaşık suyundaki kendine özgü ayak kokusundan bu kahveyi kolayca tanıyabilirsiniz. Hapishanelerde, ıslahevlerinde, yataklı vagonlarda ve lüks otellerde bulunur bu kahve. Elbette ki Plaza Majestic, Maria Jolanda & Brabante, Des Alpes et Des Bains gibi yerlerde kalırsanız, gerçekten de espresso ısmarlayabilirsiniz, ama kahveniz odanıza geldiğinde üzerini çoktan bir buz tabakası kaplamış olacaktır. Bu aksiliği engellemek için *continental* kahvaltısı iste-

yebilirsiniz, sonra da günün ilk öğünü yatakta almanın keyfini çıkarmak üzere yatağınıza uzanırsınız.

Continental kahvaltısı, iki sandviç ekmeği, bir çörek, portakal suyu (homeopatik dozda), bir kaşık tereyağ, küçük bir kavanoz yaban mersini marmeladı, birer ufak kavanoz bal ve kayısı marmeladı, bir kap soğumuş süt, yüz bin liralık bir fatura ve bir ibrik dolusu lanet olası bulaşık suyundan oluşur. Normal insanların kullandığı kahvelikler –ya da mis kokulu sıvıyı doğrudan fincanınıza akıttığınız o eski kahve kapları– kahvenin dar bir ağızdan ya da uçtan geçerek akmasına izin verirler, bu ucun tepesinde kapağın kapalı kalmasını sağlayacak bir emniyet sistemi vardır. Büyük otellerin ve yataklı vagonların bulaşık suları ise ağız kısmı oldukça geniş kaplarda gelir –deforme olmuş bir pelikan ağız gibidir bunlar– kapağı da alabildiğine hareketlidir; öyle bir tasarlanmıştır ki, kabı eğdiğinizde bir *horror vacui* tarafından çekilmişçesine kendiliğinden aşağı kayar. Kahvelğin bu iki parçası, o lanet olası kaptaki kahvenin yarısının ânında sandviç ekmekleriyle jambonun üzerine dökülmesine neden olur, sonra da kayan kapak sayesinde kahvenin geri kalanı da çarşafın üzerine dağılır. Yataklı vagonlardaki kahvelikler ucuz türdendir, çünkü trenin hareketi zaten kahvenin üzerinize dökülmesine yardımcı olur; otellerdeyse kapağın rahatça kayması için kahvelğin porselen olması gerekir, sonuçta yine mahvolursunuz.

Şeytan işi kahvelğin kökleri ve amaçları konusunda iki düşünce okulu vardır. Freiburg okulu, yatağınızin yeni yapıldığını temiz çarşaf kanalıyla göstermesi için bu kabın otele olanak sağladığını öne sürer. Bratislava okulu ise, ahlaksal güdülerin söz konusu olduğunu söyler (krş. Max Weber, Protestan Etiği ve Kapitalizm Ruhü); kahrolası kahvelik, yatakta tembellik etmeyi en-

geller, çünkü kahve dökülmüş çarşafı sarıtmışken, kahveye bulanmış bir çörek yemek oldukça güçtür.

Şeytan işi kahvelikleri piyasada bulamazsınız. Bunlar özellikle büyük otel zincirleri ve yataklı vagon şirketi için üretilir. Hapishanelerde de kullanılmazlar, orada bulaşık suları çinko kaplarda verilir, çünkü hapisten kaçmak amacıyla yatak çarşafı birbirine düğümlenirse kahve dökülmüş olanları karanlıkta görmek çok güç olur.

Freiburg okulu, garsondan kahvaltısı teysisini yatağa değil de masaya bırakmasının istenmesini öneriyor. Bratislava okuluysa bunun kahvenin çarşafıya dökülmesini mutlak olarak önleyeceği, ama tepsinin kenarından akıp pijamanızı lekelemesini önlemeyeceği karşılığını veriyor (otel her gün yeni bir pijama vermez); pijama filan bir yana, masa başında içilen kahve doğrudan belinizin alt kısmına ve üreme organlarınıza dökülür ve pek de uygun olmayan yerlerde yanıklara yol açar. Bu itiraza Freiburg okulu omuz silkerek karşılık veriyor, doğrusu bu hiç de uygun bir yanıt değil.

1988

Tanıdık Yüzler Görünce Nasıl Tepki Verilir

Birkaç ay önce, New York'ta gezinirken, uzaktan, çok iyi tanıdığım bir adamın bana doğru geldiğini gördüm. Ne var ki adamın ne adını ne de onunla nerede tanıştığımı hatırlayabilmiştim. Yabancı olduğu bir kentte kendi ülkenizde tanıştığınız biriyle, ya da kendi kentinde yabancı bir ülkede tanışmış olduğunuz biriyle karşılaştığınızda kapıldığınız türden bir duygu içindeyim. Alışıldık yeri dışında görülen bir yüz insanın aklını karıştırır. Bununla birlikte bu gördüğüm yüz öylesine tanıdık gelmişti ki bana, durup onu selamlamak, konuşmak geldi içimden; ya kalkıp bana, "Sevgili Umberto, nasılsın?" deseydi; hatta, "Bana sözünü ettiğin o şeyi yapabildin mi?" de diyebilirdi. İşte o zaman gerçekten ne yapacağımı bilemezdim. Kaçmak için zaman kalmamıştı. Adam hâlâ caddenin karşı tarafına bakıyordu, ama gözlerini benden yana çevirmeye başlamıştı bile. İlk hareketi ben yapsam iyi olacaktı; elimi sallay ve sesi, konuşmasını duyunca da kim olduğunu tahmin etmeye çalışırdım.

Artık aramızda 1-2 metrelik bir uzaklık kalmıştı. Tam yüzüme işil işil, kocaman bir gülümseme oturmak üzereydi ki birden adamı tanıyiverdim. Anthony Quinn'di. Elbette ki onunla hayatımda hiç karşılaşmamıştım, o da benimle karşılaşmamıştı. Bir saniyenin binde biri kadar bir zamanda kendimi kontrol altına aldım, gözlerimi boşluğa dikip yanından geçtim.

Daha sonra bu olay üzerinde düşündüğümde ne kadar normal olduğunu fark ettim. Bundan önce bir kez daha, bir lokantada, Charlton Heston'ı görmüş ve onu selamlamak gelmişti içimden. Bu tür yüzler belleğimize yerleşirler; peyzaperdeye bakarken bu insanlarla o kadar çok baş başa oluruz ki, onların yüzleri bize akrabalarımızinkine kadar, hatta daha da tanıdık gelir. Kitle iletişimi öğrencisi olabilirsiniz, gerçekliğin etkilerini, hatta gerçeğe hayalin karıştırılmasını tartışabilirsiniz, kimi insanların sürekli olarak bu karışıklığı nasıl yaptıklarını açıklayabilirsiniz; ama yine de bu sendroma bağışık olmazsınız. Hatta daha kötüsü de olabilir.

Televizyona sıkça çıkan ve belli bir süre medyada görünen insanların bana sırlarını açtıkları olmuştur. Michael Jackson ya da Tom Hanks'den söz etmiyorum, söz konusu olan halkın tanıdığı, ya da halkın tanımasına yol açacak kadar sıkça panellere katılmış olan uzmanlar. Bu insanların hepsi aynı hoş olmayan deneyimden yakınıyorlar. Genellikle, bizzat tanışmadığımız bir insanı gördüğümüzde, onun yüzüne uzun uzadıya bakmayız, yanımızdaki arkadaşımıza onu işaretleyip göstermeyiz, onun duyabileceği yükseklikte bir sesle ondan söz etmeyiz. Böylesi bir davranış kaba olurdu, hatta -belki aşırı ama- saldırganca bile sayılabilirdi. Ancak, bir satış tezgâhının önündeki müşteriyi eliyle göstermeyen, o adamın kravatının çok hoş olduğunu yanındaki arkadaşına söylemeyen kişiler, ünlü kişilerle karşılaştıklarında bambaşka davranırlar.

Benim kobaylarım, bir gazete satıcısının önünde, sigara satılan dükkânlarda, bir trene binerken ya da bir lokantanın tuvaletine girerken, birbirlerine yüksek sesle, "Bak, işte X." "Emin misin?" "Elbette eminim. İnan bana, bu adam X," diyen insanlarla karşılaştıklarında ısrarlılar. Bu insanlar, X'in işiteceği biçimde konuşmaları-

nı tatlı tatlı sürdürürler, X'in kendilerini duyup duymadığına da aldırılmazlar; sanki X dünyada yoktur.

Kitle iletişiminin sanal dünyasının bir kahramanının ansızın gerçek hayatta ortaya çıkması, bu tip insanların aklını karıştırır, ama aynı zamanda o gerçek insanın yanında, sanki o hala sanal dünyaya ait biriymiş, perdedeymiş ya da haftalık bir resimli derginin sayfaları arasındaymış gibi davranırlar. Sanki onun yokluğunda söz etmektedirler ondan.

Ben de Anthony Quinn'in yakasına yapışıp bir telefon kulübesine sürükleyebilir, bir arkadaşına telefon edip, "Şu rastlantıya bak! Anthony Quinn'e rastladım. Hem bak ne diyeceğim. Tıpkı gerçeğe benziyor!" diyebilirdim. (Tabii sonra Quinn'i bir tarafa atıp işime bakardım.)

Kitle iletişim araçları, imgesel olanın gerçek olduğuna inandırdılar bizi, şimdiyse gerçeğin imgesel olduğuna inandırıyorlar; Televizyon ekranında gördüğümüz gerçekler çoğaldıkça günlük yaşantımız da o derecede sinematik olmakta. Kimi filozofların ısrarla söylediği gibi, sonunda dünyada yalnız olduğumuzu, çevremizdeki her şeyin Tanrının ya da kötü bir ruhun gözlerimizin önünde oynattığı bir film olduğunu düşünmemiz.

1

Televizyon Sunucusu Olmanın Yolları

Bir süre önce, Svalbard Adalarında harika bir olay yaşadım; adadaki Bilim Akademisi beni, Terra Incognita ile Kutsalınışlar Adası arasındaki bir bölgede yaşayan bir toplum olan Bonga ulusunu incelemem için birkaç yıllığına oraya davet etmişti.

Bongalıların yaptıkları da aşağı yukarı bizimkilere benziyor, ancak onların, bilgilerin eksiksiz olması konusunda tuhaf bir ısrarları var. İfade edilmeden anlaşılabilir, var sayılan şeyleri umursamıyorlar.

Örneğin, konuşmaya başladığımızda elbette ki sözcükler kullanırız; ama bunu belirtmeye gerek görmeyiz. Bir Bonga ise, bir başka Bonga ile konuşurken, sözüne şöyle başlar: "Dikkat et. Şimdi konuşuyorum ve bazı sözcükler kullanacağım." Evler inşa ederiz, sonra da (Japonlar hariç) gelebilecek ziyaretçilere o evde oturan kişinin adını, sokağın adını ve evin numarasını söyleriz. Bongalılar ise her evin üzerine "ev", her kapının yanına da "kapı" yazarlar. Bir Bonga beyefendisinin evinin zili ni çalarsanız kapıyı açar ve size "Şimdi kapıyı açıyorum," der, sonra da kendini takdim eder. Sizi akşam yemeğine davet edecek olursa, oturacağınız sandalyeyi gösterirken, "Bu masa, bunlar da sandalyeler!" der. Sonra da gururla, "Bu da hizmetçimiz!" der. "İşte Rosina. Size ne arzu ettiğinizi soracak ve en sevdiğiniz yemeği sunacak!" Lokantalarda da durum aynıdır.

Bongalıları tiyatrodaki izlemek çok tuhaftır. Salonun ışıkları söndürüldüğünde oyuncuların biri görünür ve "İşte perde!" der. Sonra perde iki yana açılır ve öteki oyuncular girerler sahneye, örneğin Hamlet'i ya da Hastalık Hastası'nı oynamak için. Ama önce her oyuncu seyircilere tanıtılır, önce kendi gerçek adı ve soyadı ile, sonra da oyundaki adıyla. Bir oyuncu konuşmasını bitirince, "Şimdi bir dakika susuyoruz!" der. Birkaç saniye geçtikten sonra da bir sonraki oyuncu konuşmaya başlar. Birinci perdenin sonunda oyuncuların birinin sahnenin önüne gelip herkese, "Şimdi bir ara veriyoruz," dediğini belirtmemeye gerek yok herhalde.

Beni en çok etkileyen şey, Bongalıların müzikal gösterilerinin de, tıpkı bizimkiler gibi, gülünç konuşmalardan, şarkılardan, düetlerden ve danslardan oluşması. Ne var ki kendi ülkemizde alışık olduğum usul, önce iki komedyenin şakalaşması, sonra birinin şarkı söylemeye başlaması, daha sonra da o ikisinin çıkıp sahneye birkaç güzel kızın gelmesi ve seyircileri biraz rahatlatmak için dans etmeye başlamasıdır. Sonra dans biter ve erkek oyuncular sahneye geri döner. Oysa Bonga tiyatrosunda oyuncular önce gülünç bir konuşmanın yapılacağını, sonra düet söyleyeceklerini ve bunun nükteli olacağını duyururlar. En sonunda, sahnede kalan erkek oyuncu, "Şimdi de dans!" diye bildirir. Beni en çok şaşırtan, perde arasında perdenin üzerinde birtakım reklam yazılarının görünmesi değil -bunu bizim tiyatrolarımızda da yapıyorlar- ama perde arası olduğunu duyurduktan sonra oyuncunun ayrıca, "Şimdi reklamlar!" diye eklemesi oldu.

Uzunca bir süre, Bongalıların bu açıklama saplantısının nereden kaynaklandığını merak ettim. Belki de, diye düşünüyordum, bu adamların anlayışı kıtır, karşılarındaki kişi, "Ben gidiyorum," demedikçe adamın veda ettiğini anlamıyorlardır. Ve bir ölçüde bu dediğim

doğru olmalı. Ama bunun başka bir nedeni daha vardı. Bongalıları gösteriyeye taparlar, bu yüzden de her şeyi -ifade edilmeden anlaşılan şeyleri bile- gösteriyeye dönüştürürler.

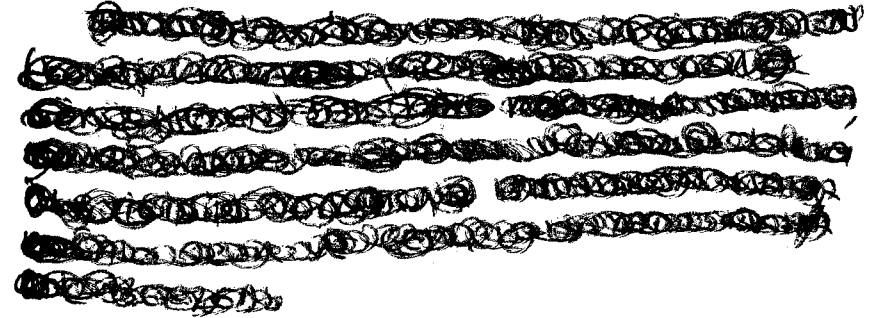
Bongalıların yanında geçirdiğim zaman içinde alkışın tarihini de yeniden biçimleme olanağı buldum. Eski zamanlarda Bongalıları iki nedenden alkışlarırmış: İyi bir gösteriyi beğendiklerinden ya da büyük hünerleri olan birini onurlandırmak için. Alkışın süresi, kimin en çok beğenildiğini ve sevildiğini ortaya koymuş. Yine geçmiş zamanlarda, bir gösterinin değerli olduğuna seyircileri ikna etmek amacıyla düzenbaz emprezaryolar salona birkaç kiralık adam yerleştirir, hiçbir neden olmasa da gösteriyi alkışlamaları için bu adamlara para verirlermiş. Bonga televizyonunda ilk gösteriler yayınlandığı zaman, yapımcılar gösteriyi düzenleyenlerin akrabalarını stüdyoya getirtir ve yanıp sönen bir ışık sayesinde (evlerinde televizyon seyredenler bu ışığı görmezler) ne zaman alkışlamaları gerektiğini onlara işaret ederlermiş. Seyircilerin bu numarayı fark etmesi uzun sürmemiş, ne var ki bizim ülkemizde olsa hiç umursanmayacak olan bu alkışlar Bongalıları için hiç de öyle olmamış. Evdeki seyirciler de alkışa katılmak istemişler, öbek öbek Bonga yurttaşı gönüllü olarak ülkelerinin televizyon istasyonlarına koşmuş, alkış tutmak için para ödemeye hazır olduklarını söylemişler. Bu meraklılardan bazıları özel alkışlama sınıflarına yazılmışlar. Bu noktada artık gizlenecek bir şey kalmadığı için, sırası geldiğinde, yüksek sesle, "Haydi bakalım, alkışları duyalım!" diyen kişi de sunucunun kendisi olmuş. Çok geçmeden stüdyodaki seyirciler, sunucunun uyarısı olmadan da alkışlamaya başlamışlar. Örneğin sunucunun seyirciler arasından birine hayatını nasıl kazanıyorsun diye sorması yeterli oluyormuş; adam, "Belediyenin başboş hayvanları topladığı yerdeki gaz odasının sorumlu-

"suyum," der demez herkes coşkuyla alkışlıyormuş. (Bu durum ara sıra Batı ülkelerinde de olurdu, örneğin Bob Hope çıkar, konuşmak için daha ağzını açarken bütün salonu çılginca bir alkış doldururdu. Ya da sunucunun biri, "Evet sevgili konuklar, her perşembe olduğu gibi yine bir aradayız," der demez seyirciler yalnızca alkışlamakla kalmaz, kahkahadan kırılırdı. Alkışsız olunmaz olmuştu, öyle ki reklamlar sırasında bile, satıcı "Zayıflamak için PIP haplarını kullanın" der demez bir alkış tufanı başlıyordu. Televizyon izleyicileri stüdyoda satıcının yanında kimsenin olmadığını biliyorlardı elbette, ama alkış gerekliydi; yoksa program yapmacık gibi gözükürdü ve izleyiciler kanal değiştirirlerdi. Bongalılar televizyonda gerçek hayatı görmek istiyorlardı, yaşadığı gibi, yapmacıksız. Alkışlar da bizim gibi seyircilerden geliyordu, rol yapan oyuncudan değil; bu yüzden de televizyonun dünyaya açılan bir pencere olduğunun tek güvencesi buydu. Bongalılar şu sıralarda tümüyle alkış tutan oyuncuların yarattığı bir program hazırlıyorlar; programın adı *Telegerçek* olacak. Hayatla bağlarının kopmadığını hissedebilmek için Bongalılar artık hep alkış tutuyorlar, hatta televizyon izlemedikleri zaman bile. Cenazelerde bile alkış tutuyorlar, keyif aldıklarından ya da ölenin hoşuna gitsin diye değil, kendilerini gölgeler ülkesinde birer gölge gibi hissetmemek, o küçük ekranda gördükleri imgeler gibi canlı ve gerçek olduklarına emin olmak için. Bir gün bir Bonganın evine yaptığım ziyarette akrabalarından biri içeri girerek, "Az önce büyükanneyi bir kamyon çığnedi!" dedi. Evdekiler birden ayağa fırlayıp çılginca alkışlamaya başladılar.

Bongalılardan üstün olduğumuzu söyleyemem. Aslına bakılırsa içlerinden biri bana dünyayı fethetmeyi

tasarladıklarını söyledi. Bu düşünce tümüyle platonik sayılmaz, bunu eve döndüğümde anladım. Eve döndüğüm gece televizyonu açtım ve sunucunun kendisine yardımcı olan kızları tanıttığını gördüm, sonra gülünçlü bir monolog söyleyeceğini duyurdu, arkasından da, "Şimdi de balemiz!" diyerek sözlerini bitirdi. Saygın görünümü bir beyefendiyle ciddi siyasal sorunlar üzerinde tartışan saygıdeğer bir beyefendi tartışmanın bir yerinde, "Şimdi reklamlar için ara veriyoruz!" deyiverdi. Hatta seyircileri tanıştıran sunucular da vardı. Kimileri de kendilerini çeken kamerayı tanıştıyorlardı. Herkes alkışlıyordu.

Sıkılmıştım, evden çıktım, *Novvelle cuisine*'i¹ ile ünlenen bir lokantaya gittim. Garson geldi, elinde üç salata yaprağı vardı. Şöyle söyledi: "Bu, Lombardiya usulü kıvırcık salata, üzerine ince kıyılmış Piyemonte rugettası konmuş, deniz tuzu serpilmiş, lokantamızın güzel kokulu sirkesine batırılmış, üzerine de Umbria yöresinin bakir zeytinlerinin ilk sıkımından çıkan yağ dökülmüştür."

¹ En üst düzeye ulaştı yemek pişirme sanatı.

Vakit Nasıl Bilinmez

Kullanım kılavuzunu okuduğum saat (89 kalibrelik Patek Philippe), bir cep saati, on sekiz ayar altından kapaklı bir saat ve tam otuz üç işlevi var. Dergideki saati tanıtan yazıda fiyatı belirtilmemişti, sanırım yer kısıtlı olduğu için (oysa sıfırlarını yazmadan yalnızca kaç milyar olduğu belirtilebilirdi). Çok sınırlanmışım, dışarı çıktım, kendime elli bin Lirelik bir Casio saat satın aldım, tıpkı Ferrari almak için yanıp tutuşanların evden çıkıp hiç olmazsa bir araba radyosu satın alarak sakinleşmeleri gibi. Ancak cep saati taşımak için uygun bir de yelek almam gerekirdi.

Ya da, diye düşündüm kendi kendime, masanın üzerine koyardım saati. İçinde bulunduğum günü, haftayı, ayı, yılı, on yılı, yüzyılı, artık yıl döngüsünde yılın konumunu, yaz saati uygulamasının saatini, dakikasını ve saniyesini, seçeceğim bir zaman dilimindeki saati, dakikayı ve saniyeyi, ısıyı, yıldız saatini, ayın evrelerini, gündoğumunun ve günbatımının zamanını, geceyle gündüzün eşit olduğu zamanı, güneşin burçlar kuşağındaki konumunu bilebileceğim yüzlerce saat geçirebilirdim saatin başında; ayrıca yıldız haritasının eksiksiz ve hareketli çizimindeki sonsuzluk karşısında ürperirken duyacağım keyif de cabası; ya da kronometrenin ya da takometrenin çeşitli kadranlarındaki stop düğmesine basmanın keyfi; ya da bir an durup saatin alarmına güvenerek dinleneceğime karar verebilmenin keyfi. Unut-

madan söyleyeyim: Özel bir gösterge, saatin pilinin ne zaman tükeneceğini gösterecekti tabii. Bir başka şey daha: İstersem saatin kaç olduğunu da öğrenebilecektim. Ama buna neden gerek duyayım ki?

Bu mucizeye sahip olabilseydim, saatin onu on gezip geçmediğiyle hiç ilgilenmezdim. Tam tersine, güneşin doğuşunu ve batışını izlerdim (hatta bunu karanlık bir odadayken bile yapabiliirdim); hava sıcaklığını öğrenirdim; yıldız falına bakardım; gündüzleri düşümde mavi kadranı ve gecenin yıldızlarını görebilir, geceyi ise Paskalyaya kadar kalan günler üzerinde düşüncelere dalarak geçirirdim. Böyle bir saati olan insanın artık dış zamanı kendine dert etmesine gerek yoktur, çünkü hayatımızdaki tek kaygımız artık bu olacaktır; bu saatin gösterdiği zaman, sonsuzluğun durgun yansıması değil, gerçek sonsuzluk olacaktır. Değişik bir biçimde ifade etmek istersek, zaman, o büyülü aynanın ürettiği masalsi bir sanrıdan başka bir şey olmayacaktır.

Bu konuları ele almamın nedeni, bir süredir koleksiyon amacıyla satılan saatlere yer veren birtakım dergilerin satılmakta oluşudur; baştan sona renkli olarak parlak kâğıda basılan bu oldukça pahalı dergileri yalnızca masal kitabı gibi şöyle bir sayfalarına bakıp geçen okurların mı satın aldığını, yoksa bu yayınların, kimi zaman aklıma geldiği gibi, gerçek, ciddi alıcılara mı yönelik olduğunu merak ediyorum. Bu sonuncusu doğruysa, yüzyılların deneyiminin sonucu olarak ortaya çıkmış olan mucize, yani mekanik saat yararsızlaştıkça, bu olağanüstü ve kusursuz zaman makinelerini sergileme, zevkle seyretme, bir yatırım olarak görme arzusu da güçlenecek ve yayılacaktır.

Bu aletlerin geçen zamanı göstermek üzere tasarılanmadığı besbelli. İşlevlerin bolluğu ve bu işlevlerin sayısız ve simetrik kadranlara şık bir biçimde dağılımının anlamı, 24 Mayıs, Cuma günü saatin üçü on geçtiğini

öğrenmek isterseniz sayısız ibrenin hareketini izleyerek gözlerinizi uzun uzun oynatmanız ve edindiğiniz bilgileri sırayla bir not defterine kaydetmeniz gerektirir. Öte yandan, kışkaç Japon elektronik uzmanları daha önceki pratik uygulamalarından utanç duydukları için, artık hava basıncını, denizden yüksekliği, deniz derinliğini, hava sıcaklığını gösteren ve kronometre olarak kullanılabilen mikroskopik kadranlar yapacakları sözü vermektedirler, elbette ki bu saatlerde data bank, telemetrik zaman göstergesi, sekiz tane alarm, döviz kuru hesabı ve saat başı işareti de olacaktır.

Günümüzdeki enformasyon sanayiinin tamamı gibi bütün bu saatler de çok fazla şey gösterdikleri için hiçbir şey iletememe tehlikesiyle karşı karşıyadırlar. Bu saatler enformasyon sanayiinin bir başka özelliğini daha gösterirler: kendilerinden ve iç işlevlerinden başka bir şey yoktur ortaya koydukları. Bazı bayan saatlerinde bu durum doruğa ulaşmıştır, akrep ve yelkovan görünmemektedir, saatleri ve dakikaları göstermeyen dümdüz bir mermer kadran vardır, öyle biçimlendirilmiştir ki olsa olsa saatin öğle ile akşam arasında olduğunu bilebilirsiniz, hem önceki gün bile olabilir gösterdiği. Ne olursa olsun (tasarımcının ima ettiği gibi), bu saati satın alması hedeflenen bayanların, kendi yararsızlığını gösteren bir alete bakmaktan başka yapacakları ne var ki?

1988

Yıldızlar Ve Yıldızcıklar

ASTROGRAM

KİMDEN: GENEL KURMAY BAŞKANLIĞI, GALAKSİ KOLORDUSU, SOL III
KİME: ORDU KOMUTANLIĞI, BÖLGE IV, URANÜS ALDIĞIMIZ BİLGİLERE GÖRE BOOS BİRİNCİ HÜCUM BİRLİĞİNDE UTANÇ VERİCİ EŞCİNSELLİK OLAYLARI GÖRÜLMÜŞTÜR STOP BU İŞTEN SORUMLU OLANLARIN HEPSİ DERHAL YOK EDİLMELİDİR STOP OLAY KESİNLİKLE VE ACİLEN BASTIRILMALIDIR STOP (İMZA) GENERAL PERCUOCO, KUMARHANE KOMUTANI

ASTROGRAM

KİMDEN: ORDU KOMUTANLIĞI, IV. BÖLGE, URANÜS KİME: GENELKURMAY BAŞKANLIĞI, GALAKSİ KOLORDUSU, SOL III, KUMARHANE, MONAKO GENELKURMAY BAŞKANLIĞINA, URANÜS HALKI OLAN BOOS'LARIN ÇİFT CİNSİYETLİ BİR İRK OLDUĞUNU SAYGIYLA BİLDİRİRİZ (GALAKSİLERARASI ETNİK KAYITLAR, NO. 30015) STOP EKTE SUNULAN BELGELERDEN GÖRÜLECEĞİ ÜZERE EŞCİNSELLİK OLAYLARI OLARAK GÖRÜNENLER, URANÜS YASALARINA VE GALAKSİLERARASI ANAYASAYA GÖRE NORMAL KABUL EDİLEN CİNSEL UYGULAMALARDIR STOP (İMZA) ALBAY ZBZZ TSG, DOĞUM İZİNİNE AYRILAN GENERAL AGWRSS'İNİN YERİNE VEKÂLETEN

ASTOGRAM

KİMDEN: GENEL KURMAY BAŞKANLIĞI, GALAKSİ KOLORDUSU, SOL III

KİME: ORDU KARARGÂHI, V.BÖLGE, PLÜTON
PLÜTON KOLORDUSUNDA KAZICI VE DELGİCİLER
ARASINDA HERKESİN GÖZÜ ÖNÜNDE UTAŇÇ VERİCİ
MASTÜRBASYON OLAYLARI YER ALDIĞI KONUSUNDA
GÜVENİLİR BİLGİLER ALINMIŞTIR STOP
BAĞIŞLANAMAZ GEVŞEK DİSİPLİNLERİ YÜZÜNDEN
SORUMLU OLAN SUBAYLAR DAHİL BU İŞE DOĞRUDAN
KARIŞANLARIN DERHAL CEZALANDIRILMALARINI
İSTİYORUZ
(İMZA) GENERAL PERCUOCO, KUMARHANE

ASTROGRAM

KİMDEN: KARARGÂH, V.BÖLÜM, PLÜTON
KİME: GENELKURMAY BAŞKANLIĞI, GALAKSİ
KOLORDUSU, SOL III, KUMARHANE, MONACO
AÇIKLANMA GEREKLİ STOP PLÜTONDAKİ DELGİCİLER
VERMİFORM İRKINDANDIR (DELME YETİLERİ VE
PLÜTON BÖLGESİNDEKİ JEOLÖJİK BEKLENTİLERDE
OLAĞANÜSTÜ VERİMLİLİK BUNDAN
KAYNAKLANMAKTADIR) PARTENOGENEZ YOLUYLA
ÜRERLER STOP KARAKTERİSTİK DELGİCİ KONUMUNDA
ÖNDEKİ ÇIKINTI ARKADAKİ ÇIKINTIYI EMER
SEMPTOMATİK ORGAZM VE ARKASINDAN BÖLÜNME
OLUR STOP YEREL ORDU YÖNETMELİĞİNE GÖRE
NÖRMAL İŞLEM SAYILIR AKSİ TAKDİRDE ASKERE
ALINACAK KİMSE BULUNAMAZ
(İMZA) GENERAL BOOSAMMETH VE GENERAL
BOOSAMMETH (KISA SÜRE ÖNCE ÜST KADEMEDE OLAN
BÖLÜNME DOLAYISIYLA KOMUTANIN KİMLİĞİNİN
DOĞRULANMASI GEREKLİDİR)

ASTROGRAM

KİMDEN: GENELKURMAY BAŞKANLIĞI, GALAKSİ
KOLORDUSU, SOL III,

KİME: ORDU KARARGÂHI, IV.BÖLGE, URANÜS
VE ORDU KARARGÂHI, V.BÖLGE, PLÜTON
ÖZEL MAZERETLER KABUL EDİLEMEZ STOP AŞIRI
GEVŞEKLİK GALAKSİ KUVVETLERİNİN SIKI GELENEKSEL
AHLAKINA SERİ DÜŞÜNMESİNE VE TİTİZ TEMİZLİK
KOŞULLARINA VE GURURLU GELENEKLERİNE ZARAR
VERMEKTE DENİZ KUVVETLERİNİN VE KRALLIK
POLİSLERİNİN VE MUHAFAZ ALAYININ TOPTAN İSTİFA
ETMESİNE YOL AÇMAKTADIR STOP BÜTÜN SUÇLULAR
KARARGÂHTA TUTULMALIDIR
(İMZA) GENERAL PERCUOCO, BAŞKOMUTAN,
KUMARHANE, MONAKO

Etnik Azınlıkların Savunması İçin Galaksilerarası Komisyon Fomalhaut (Piscis Austrinus)¹

Ekselansları, ekteki dosyada sözü edilen olaylara dikkatinizi çekmeme izin vermenizi diliyorum, göreceğiniz üzere (dünyalı olduğunu tahmin ettiğim) General Percuoco, en azından Başkan Flanagan –ki bu kişi (bir Afrikalı fanatik tarafından elim bir biçimde öldürülmeden önce) marjinal ırkların mutlak eşitlik konusundaki haklarını zekice savunmuştur– döneminden beri modası geçmiş sayılan bir düşünce tarzını galaksideki askeri yönetime getirmeye çalışmaktadır; sizin de çok iyi bildiğiniz gibi, Flanagan doktrini galaksideki bütün varlıkların Büyük Matris karşısında, biçimlerine, pullarına ya da uzuvlarına hatta hangi halde bulduklarına (katı, sıvı ya da gaz biçiminde olmalarına) bakılmaksızın eşit olduğunu öne sürer. Galaksilerarası Federal Hükümet haklı olarak Kültürel ve Biyolojik Görecelik için bir Yüksek Komisyon kurmuştur, bu komisyon Galaksilerarası

¹ Balıkazdı. Güney gökküredeki güneybalığı takımıyıldızında yer alan parlak bir yıldız.

Etnik Kayıtları hazırlar ve dünya uygarlığı kozmozun en uzak köşelerine ulaştığı için galaksilerarası yasalara yapılacak uygun ekleri ve düzeltmeleri Yüksek Yargıçlar Kuruluna önerir. Büyük Atom İmparatorluklarının (yani Rusya ve Amerika'nın) çökmelerinden sonra, sitrik asitin enerji üretimi kapasitesine sahip olduğunu keşfeden Akdeniz bölgesi insanları önce dünyanın sonra da bütün evrenin efendisi oldular, bir ozanın 'güneşin altın trompetleri' dediği şeyle hareket eden astrokraftlarıyla evrende mekik dokudular; işte o zaman, evrene hükmetme gücünün daha önce kendi gezegenlerinde ağır ırk ayırımına uğramış olan halklara verilmesi herkese iyiye işaret gibi gelmişti. Dünyalı kadınlarla Jüpiter'in beş penislî erkekleri arasında cinsel birleşmeye izin veren Hefner yasaının coşkuyla karşılandığını mutlaka anımsıyorsunuzdur; oysa yine hepimiz, Jüpiter'i aşırı etkin erkeklerin aynı anda ortaya çıkan beş ayrı dürtüyü tek vajinalı dışıyla tatmin etmelerini gerektiren bu uğursuz öncü deneyimin ne çok kan dökülmesine yol açtığını da biliyoruz. Ne var ki bu yadsınmaz başlangıç yine de bugün Federasyonumuzun övünç nedeni olmaya devam eden galaksilerarası ırklararası yasalara esin kaynağı olmuştur.

Galaksilerarası askeri yönetmeliklerin, entegrasyon ilkesine uyum sağlamaları ve hatta yurttaşların askerlik görevlerini doğdukları gezegen dışında başka bir gezegende yapmaları ilkesini koymuş olmaları, herkesi hoşnut kılmıştır. Bu yüzden, bu yönetmeliğe uzunca bir süredir uyulmadığını büyük bir üzüntüyle saptadık. Bugün yalnızca doğdukları gezegende hizmet veren Plüton'lu delgiciler gibi Boos Saldırı Güçleri de yalnızca Uranüs'ta çalışmaktadırlar. Bu durum, askeri ve yönetimsel yetileri elbette ki tartışmasız olan General Percuoco'nun bu birliklerin anatomik ayrıntılarından

ve üreme yöntemlerinden neden habersiz olduğunu açıklamaktadır. Sayın Ekselansları söz konusu iki gezegende ayaklanmaları veren televizyon programlarını izleyerek bu diplomatik olayın boyutlarını anlayabilir.

Bu nedenle galaksilerarası entegrasyon ilkesinin uygulanması için gerekli önlemleri almalarını sayın Ekselanslarından rica ediyorum; Moyenne Corniche'in harika tepelerinden ve sayın Ekselanslarının gözlerinin önüne Akdeniz'in büyüğü manzarasını seren başkanlık sarayı Palais La Turbie'den, eski Monte Carlo Kumarhanesinin bulunduğu tarihi saraydan aşağıya, Galaksi savaş oyunlarına, çok önemli savaş eğlencelerine bakan askeri komutanlığa ivedi ve babaca bir öğüt gönderileceğine eminim.

Sadık bendeniz olduğuma inanmanızı diler, Evrenin Büyük Birleşimci Matris'i adına otuz dizimin üzerinde eğilirim.

Avram Boond-ss'bb

Pek sayın Polipod Avram Boond-ss'bb
Fomalhaut (Piscis Austrinus)

Güney Haçı adına, sevgili Polygod'um, barış. Mütevazı Halkla İlişkiler temsilcisi olduğum Sevgili Galaksilerarası Başkanımız adına mektubunuzu yanıtlamama izin verin; Büyük Matris'in arzusunun ve sizin isteminizin yerine getirileceğine emin olmanızı istiyorum.

Ekselansları, Entegrasyonun Garantörü olarak üzerine düşen ağır sorumluluğun elbette ki farkındadır, ancak Büyük Savaş Oyunlarının bir numaralı komutanı olarak taşıdığı aynı derecedeki sorumluluğu da aklından çıkarmamalıdır.

Tarih boyunca orduları denetim altında tutmak hep güç olagelmıştır, eski İbraniler bu görevi Deus Sabaoth'larına vermişlerdi; Galaksilerarası barış çerçevesinde bu görev bu gün her zamankinden de ağır, hatta neredeyse olanaksızdır. Hıristiyanlık çağının yirmi ikinci yüzyılına kadar tarihteki bütün büyük devlet adamlarının, geçici bir barış döneminde yüz binlerce kişilik kural tanımaz bir ordunun tehlikelerine dikkat çektiklerini biliyorsunuz. Yirminci yüzyıldaki büyük hükümet darbeleri gerçekte aşırı barıştan (merhum Başkan Flanagan'ın dediği gibi, demokrasinin ve özgürlükçü devrimlerin beşiği yalnızca savaşlardır) kaynaklanmıştır. Böylece, sürekli barış içindeki bir devlette, savunulacak sınırları ve püskürtülmesi gereken tehdit edici düşmanları anayasa gereği bulunmayan galaksilerarası sayısız ırktan milyarlarca canlının yer aldığı bir orduyu yönetmenin ne kadar güç ol luğunu tahmin edebilirsiniz. Sizin de bileceğiniz gibi, bu durumda bir ordunun maliyeti çok daha fazla olacağı gibi ünlü Parkinson yasası gereği bu ordu kendisini oluşturan birimlerin sayısını da çoğaltmaya eğilimlidir. Bundan doğacak sorunların neler olacağını kolaylıkla tahmin edebilirsiniz.

Plütonlu delgicilerin ve Uranüslü Boosların durumunu ele alın örneğin. Özgün planda onların Karışık Ay Birliklerine katılması düşünülmüştü; eskiden beri geçerli olan kurala göre bu Birlik iki dünyasal (bir İtalyan keskin nişancı ve bir Kanada atlısı) ve iki de dünya dışı üye içeren traktör devriyelerinden oluşur. Bu aysal devriyelerin bitmek bilmez sorunlara neden olduğunu mutlaka biliyorsunuzdur. İki dünyasal eleman arasındaki uyumsuzluk açık seçik ortadaydı; öncelikle, traktörün ön kabinindeki sıkışık, oksitlenmiş bölümde, her ikisi de geniş kenarlı şapkalar takan askerlerin bir arada

bulunması olanaksızdı. Ayrıca Bersagliere'nin başlığındaki tüylerin, atları son derece huzursuz eden (bu arada, bu durum geleneksel askerlik ilminin neden atlı keskin nişancı birliklerinin kurulmasına karşı çıktığını da açıklayabilir) ve alerjiye neden olan maddeler içerdiğini de hatırlayacaksınız. Ama aynı zamanda atlıların atlarına herkesçe bilindiği gibi nasıl bağlı olduklarını da biliyorsunuzdur, traktöre binseler bile bu huylarından vazgeçmezler (Kırmızı Ceketlileri bisiklete bindirme çabaları büyük bir başarısızlıkla sonuçlanmıştır; çünkü değişik birliklerin gelenekleri gözardı edilemez ve edilmemelidir). Ancak Plütonluların ve Uranüslülerin traktörlerin arka bölümüne yerleştirilmeleri çabasının felaketle sonuçlanmasının yanında yukarıda söylenenler önemsiz kalır; bu felaketin nedeni yalnızca Uranüslü saldırı Boos'larının uzun kuyruklarının traktöre ne yazık ki sığmaması ve bu yüzden traktörün arkasından yerde sürünmesi ve iyileşmesi uzun zaman alan sayısız sıyrıklara yol açması değil, aynı zamanda, Boos'ların normal olarak kolay tutuşan gazlı bir atmosferde yaşaması ve Plütonlu delgicilerinse yalnızca 2000 Fahrenheit'lık bir ısıda yaşayabilmeleri ve ne kadar hava geçirmez olursa olsun hiçbir bölmede çift taraflı izolasyonun yeterli ölçüde sağlanamamasıdır. Ama en önemli nokta Plütonlu delgicilerin toprağın derinine inmeleri (petrol sağlamak anlamında) ve delmeleridir; kendi ülkeleri olan Plütonda bu çalışmanın önemli bir sonucu olmasa da arazinin hayat verici niteliği sayesinde bu durum ayda madencilik uzmanlarının 'yeşil peynircilik' diye gösterişli bir ad taktıkları (o uzay varlığının yerçekimsel değişmezliğini tehlikeye sokarak) duruma yol açar ânında. Kısacası, entegrasyon programından vazgeçmek zorunda kalındı; bugün aysal traktör devriyelerinin elemanları yalnızca Bandar'lı

pigmelerdir (Bengal cangılı), bu adamlar bu göreve çok uygundur. İşlevsel düşüncelerin entegrasyona yönelik düşüncelerin önünde gelmesi gerekiyordu. Bu çözümün yönetmeliklerle mutlak bir uyum içinde olmadığını unutmayın, görünüşe göre de yalnızca geçici bir talimata dayanmaktadır. Merkezdeki yetkililerin karşılaşmak zorunda kaldıkları sorunların derecesini anlayabileceksiniz; yukarıda sözü edilen çözümün Kumarhane Yönetiminin arzusunun aksine kabul edildiğini saklamayacağım. Ancak bir galaksilerarası ordunun yönetilmesinden doğan sayısız sorunla baş etmeyi her askeri komutanın beceremeyeceği de bir gerçektir.

Ne olursa olsun, söz konusu olan konuda Sayın Ekselansları yüksek kademede sıradan bir rotasyon hazırlamış olduğunu size bildirmemi benden istemiştir: yarından geçerli olmak üzere General Percuoco Betelgeuse'deki merkezi tedarik komutanı olacak, Galaksi Güçlerinin komutası ise, Novara Mızraklı Süvarilerinin bir önceki, başarılı komutanı General Corbetta'ya geçecektir. Galaksilerarası Genel Komutanlığı ise Gizli Servisin eski başkanı, Piyemonte geleneğine sıkı sıkıya bağlı bir subay olan ve bu karmaşık ve ciddi sorumluluğu yüklenmeye son derece uygun olan General Giansaverio Rebaudengo'dadır. Bu çözümlerin, Galaksilerarası Etnik Azınlıkların Savunması Komisyonuna yeterince güvence vereceğine eminiz, bu hassas göreve Afrika, Sicilya ve Yukarı Brescia bölgesi gibi geleneksel ırkçı bir bölgeden bir görevli seçilmemesi için özel dikkat gösterilmiştir. Ekselansları, en üst düzeydeki komuta görevlerinin her zaman için Akdeniz kökenli askerler tarafından yüklenilmesini öngören yasal gelenekten vazgeçmek için asla erken olmayacağı görüşündedir, ancak 'limon kuşağı' denilen yerin ne kadar büyük prestij sahibi

olduğunu siz de benim gibi biliyorsunuzdur. Sitrik asit teknolojisinin çocukları olduğumuzu unutamayız.
Sadık kulunuz

Giovanni Pautasso
Halkla İlişkiler Bölümü Müdürü
Ekselansları, Galaksilerarası
Federasyon Başkanı

Akdeniz, La Turbie Sarayı'ndan,

Gizli rapor

Kime: Federasyon Başkanına

Kimden: Ortak Gizli Servisler, Roma

Ufak bir tereddütten sonra, Ajan Wwwwsp Gggrs'nin durumunu açıklığa kavuşturmak üzere Ekselanslarının emirlerini yerine getirdim. Tereddüt ettim çünkü, her zaman karşılıklı rekabet içinde olan Gizli Servis çalışmalarını koordine eden büronun varlığının ilk koşulu, bilgilerin mutlak gizlilik içinde tutulmasıdır. Bu ilkeye öyle titizlikle uyarız ki, sızmaları önlemek için bu büro kural olarak, koordine etmesi gereken servislerin yaptığı hiçbir şey hakkında

bilgilendirilmemeye çalışır. Ara sıra bir olay hakkında bilgi edinirsek bu yalnızca Galaksilerarası Silahlı Kuvvetler'in tüm varlığını düzene koyan Kurumsallaşmış Boşa Çaba kuramına uygun olarak yirmi altı bin görevlimizi tetikte tutmak içindir.

Ne olursa olsun, Cassiopeia'lı minyatür bir çiftkabalıklı hayvan olan Ajan Wwwwsp Gggrs'nin konumunu anlayabilmek için Federal Galaksilerin otuz yedi gizli servisinin durumunu aklımızda tutmamız gerekir. Ekselanslarına hatırlatmama izin verilirse, bu

servislerin iyi bir işlev görmesi ve koordinasyon büromuzun bilgilendirmeme görevini yerine getirmesi isteniyorsa, hükümetin bu servislerle ilgili hiçbir şeyi bilmemesi ilkesiyle başlamak isterim.

Ekselemlarının da bildiği gibi, Federal Galaksiler, sınırları ve dolayısıyla da herhangi bir düşmanı olmayan ve bu yüzden de, deyim yerindeyse, sürekli bir barışa mahkûm edilmiş olan bir ulusun hükümetine dahil olmanın yükü altında eziliyorlar. Kuşkusuz bu durum, kuşkusuz bir ordunun kurulması yolunda güçlülere neden olmuştur, oysa galaksiler bir orduya sahip olma düşüncesinden vazgeçmek istememişlerdir; bağımsız bir devletin, temel ayrıcalıklarından birinden vazgeçmesi pek düşünülemez. Kurumsallaşmış Boşa Çaba gibi aydın bir düşünceye başvurmaları bu yüzden, böylece çok büyük boyutlu bir ordu yalnızca kendi devamıyla ilgilenecektir, sürekli Savaş Oyunları düzenleyerek yenilenme için duyulan gerçek gereksinimi bir kenara koyacaktır.

Adi dönemin orduları bir süredir büyük ölçüde kendilerini korumaya kullandıklarından (hatta Pax Mediterranea ve galaksilerin birleşmesinden de öncesinden başlayarak) bu çözümün uygulanması pek güç olmamıştır. Bununla birlikte ellerinde iki önemli boşaltma supapı vardı. Biri, kazançlı bir savaş ekonomisini işlevsel kılmak için ekonomik güç merkezlerinin baskısı altında sonu gelmeyen yerel savaşların kışkırtılmasıydı; ötekisi, uluslar arasındaki karşılıklı casusluktu; bu casusluğun sonucu olan sürgit gerginlikler hükümet darbelerine, soğuk savaşlara filan yol açmıştır.

Ekselemlarının çok iyi bileceği gibi, sitrik asitten enerji üretilmesi olanaklarının keşfedilmesi yalnızca galaksi yönetiminin az gelişmiş, limon üreticisi ülkelerin eline geçmesine neden olmakla kalmadı, aynı

zamanda köklü ekonomik değişikliklere de yol açtı, sanayi teknolojisi ve kitle tüketimi çağına da son verdi. Şimdi, kuramsal olarak yerel savaşları kışkırtma olanağı hâlâ varsa da, bu savaşların yararlılığı ortadan kalkmıştır. Bu da belli ki ordunun iç işlevinin iki temel sorununu şiddetlendirmiştir, çünkü birliklerin normal yenilenmesine ve subayların savaşta kahramanlıkları nedeniyle terfi etmelerine engel olmuştur. Bu önemli kusurlar Savaş Oyunları sayesinde düzeltilmiştir, bugün artık uzay stadyumlarımız her pazar günü muzaffer ordumuzun birimleri arasındaki kanlı çatışmaların heyecanıyla dolmaktadır, bu birimler, dostluktan, takım ruhundan ve tehlikeye karşı duyulan nefretten esinlenerek, dostane bir çarpışma içinde, düzenli olarak harika cesaret ve kahramanlık gösterileri yapmaktadırlar. Tarihte şimdiye dek hiçbir zaman her ırktan ve her çeşit toplumsal konumdan gelen gençlerin, ağızlarından tek bir nefret sözcüğü çıkmadan, dudaklarında bir gülümsemeyle öldüklerini gören olmamıştır; aslında, yalnızca rastgele seçildikleri için karşı tarafta savaşan bu düşmanı bir dost ve kardeş olarak sportmence selamlarlar. Bu noktada size, Dördüncü Kameleon Hiper Nakil Bölümünün geçen pazar günü Güney Haçı Derbisi'ndeki kahramanca tutumunu hatırlatmama izin verirsiniz sanırım. Fömalhaut'ta dikilen hükümet tribününe çarpmak yerine Serpentarius Aslanları tarafından göksel yarıkürenin kenarına sürüklenen Bölüm, Alfa'ya çarptı, elli bin sivil yurttaşın yok olmasını sağlayarak Savaş Oyunlarına katkıda bulunmuş oldu; böylece Savaş Oyunlarımıza savaş dışı kişilerin kurban edilmesini de yeniden devreye sokmuş oldu, çok eskilerdeki Napalm döneminden beri bu uygulama kesinlikle yürürlükten kalkmıştı.

Kendi sorunumuza d6nelim şimdi: Savaş Oyunları, hem birliklerin rotasyonu hem de savaşta kahramanlık gösterenlerin terfi ettirilmesi sorunlarını çözmüşse de casusluk sorununu çözmediği kesindir. Bir savaş birliğinin, Galaksi Savaş Oyunları serisinde karşı karşıya geleceği birliğe karşı casusluk faaliyetine girişmesi anlamsızdır, çünkü bu işin içindeki kuvvetlerin seçimi salt resmi kayıtlar içindir, çeşitli askeri spor yayınları kanalıyla hemen soruşturulabilir. Öte yandan, dış düşmanların yokluğu, Gizli Servislerin herhangi bir varoluş nedeninden yoksun kalması riskini doğurur; çünkü, nasıl ki bir ülke Silahlı Kuvvetleri olmadan yaşayamazsa Silahlı Kuvvetler de Gizli Servisler olmazsa yaşayamazlar. Honki-Henki doktrininin ortaya koyduğu gibi, başka bir amaçları olmasa da, Gizli Servisler, asla en üst düzeydeki sorumlu konumlara getirilemeyecek olan generallerin ve amirallerin 'yakılıp bitirilmesi' için bir ordunun varlığını gerekli kılarak temel bir biyolojik rol oynarlar. Bu yüzden Gizli Servislerin olması şarttır, ve bu servisler yoğun bir çalışmaya göstermelidirler; ancak bu çalışma tümüyle etkisiz olmalı ve devletin süreğenliğine zarar vermemelidir. Çözümlemesi pek kolay olmayan karmaşık bir sorun.

Bakın, Honki-Henki doktrininin iyi bir yanı, Adı Çağın yirminci yüzyılının sonlarına doğru, şimdiki Vinotria'nın yerinde bulunan ve eski çağlarda İtalya olarak bilinen bölgede ortaya çıkmış olan değerli bir uygulamayı yeniden hayata geçirmiş olmasıdır; Özel Bölümler arasında karşılıklı casusluk sistemini.

Özel Bölümlerin birbirlerine karşı casusluk yapmaları için iki kaçınılmaz koşul vardır. Birincisi, bu Bölümlerin her birinin öteki Özel Bölümlerin öğrenmek için yanıp tutuştuğu yoğun ve gizli faaliyetlere girişmesi ve casusların bu bilgileri kolayca

elde edebilecek durumda olmalarıdır. İkinci koşul, Yalnız Casus'un varlığıdır: iki taraflı çalışmada uzman olan yalnız bir ajan olacak, aynı anda birkaç Özel Bölümde birden casusluk yapabilecektir. Bu kişinin, mahkemece suçlanamayacak ve kim olduğu bilinmeyen bir kaynak tarafından sağlanan taze haberler getireceğine her zaman güvenilmelidir.

Ama Kurumsallaşmış Boşa Çaba ilkesine uygun olarak Özel Bölümler gizlice ya da alenen yapacak bir şey bulamazlarsa ne olacak? İşte bu gibi durumlarda casusun üçüncü bir koşula uyması gereklidir, yani uydurma bilgileri toplama ve yeniden dağıtma yeteneğine sahip olmalıdır. Bu anlamda casus yalnızca bir taşıyıcı olmakla kalmaz, bu bilginin asıl kaynağı olur. Belli bir anlamda casusu yaratanın Özel Bölüm değil, Özel Bölümü yaratanın casus olduğu da söylenebilir.

Ajan Wwwwsp Gggrs'in en uygun aday olarak önerilmesi de işte bu çerçeve içinde -ve ayrıca başka nedenlerle de- olmuştur. İlk, bir Cassiopeian çift-kabuklu olarak bu ajan, çok-değerli mantık sistemine göre düşünür ve yalnızca son derece berrak tümcelerle konuşur; bu iki niteliğin mükemmel karışımı, bu çift-kabukluları yalancılığa, sistematik bir biçimde kendini yalanlamaya, anlamı açık eşanlamlıları hızla istediği yöne çevirmeye ve *de re* ve *de dicto* terimlerini sağgörüye uygun biçimde (şöyle: 'Tullius Çiçero ise ve Tullius yedi harften oluşan bir sözcükse o zaman Çiçero yedi harften oluşan bir sözcüktür'; büyük bir olasılıkla görevlilerimizin resmiliği elden bırakmamaları sayesinde bu tür mantık, galaksinin en uç sınırlarındaki garnizonlar arasında bile popüler olmuştur) karıştırmaya olağanüstü yatkın kılar.

İkinci olarak, Wwwwsp Gggrs, daha önce de söylediğim gibi, minyatür bir çift-kabuklu hayvandır

(aslına bakarsanız Cassiopeia'da oturanların çoğunluğu öyledir). Bu yüzden kolaylıkla en olmayacak yerlere girebilir, devinimsel yetersizliğini telafi etmek için de uygun bir kılığa bürünür, ya bir sigara tabakası olur ya da bir pudriyer, ve bağlantısının cebine ya da el çantasına dalıverir. Böylece gidip gelerek, bir bedenden otekine geçerek ve bu arada her türlü gozetimden de kaçarak, Özel Bölümlere Sızabilenler'e verilen görevi başarıyla yerine getirir.

Ajan Gggrs'nin neden en az üç ordu kolordusu tarafından işe alındığını artık açıkladığımız göre, Ekselanslarının bürosundan çıkarılması talebini doğuran olayın da açıklamasını yapmamız gerek.

Yalnızca Capricorn Komutanlığının değil, Antares Emniyet'inin ve Ursa Genelkurmay'ının da bordrosunda yer alan söz konusu ajan, bir yandan Antares'le Ursus'a casusluk yapmak için Capricorn'dan, Ursus'la Capricorn'a casusluk yapmak için Antares'ten ve Antares'le Capricorn'a casusluk yapmak için Ursus'tan para çekerken (böylece tam altı değişik ücret almış oluyordu), belli ki doğuştan sahip olduğu düzenbazlık aşkıdan esinlenerek, Antares'e casusluk etmek için Antares'ten, Ursus'a casusluk etmek için Ursus'tan, Capricorn'a casusluk etmek için Capricorn'dan gizlice para istemiştir. Her Özel Bölümün kendisi hakkında bilgi satın almak için ağır masraflara girdiği bu eylemin yakışsızlığı ilk bakışta anlaşılmaktadır. Ajanın sağladığı bilgiler sahte olduğu için dolandırıcılık asla ortaya çıkarılmayabilirdi; her Özel Bölümün başkanı kendisi için yeni olan bilgileri almaya devam ediyordu, bu yüzden de bu bilginin başka bir birimle ilgili olduğunu sanıyordu. Capricorn Yüksek Komutanlığından General Proazamm kendi komutan vekili hakkında gizli bilgi elde etmek isteyip bu amaçla Wwwwsp Gggrs'yi görevlendirmek isteyince

ve ajanın (bu arada Capricorn'lu başka yetkililer de ufak tefek suçlar için ajanı arıyorlardı) ücretini elden vermek üzere her ay Pluto'ya ziyarette bulunan Binbaşı Coppola'yı çağirtınca her şey açığa çıktı. General, Binbaşı Coppola'yla konuşurken, bu karanlık durumun farkına vardı ve Capricorn Gizli Servisi'nin örgütünde birtakım düzensizlikler olduğundan kuşkulananmaya başladı; bu nedenle bu büroya başvurdu, büro da -yalnızca görevini yaparak- bu konudan hiç haberi olmadığını iddia etti. Kuşkularının doğru olduğunu sezen General Proazamm için bu iddia yeterliydi. Capricorn'lular telepatileriyle ünlüdürler; General Proazamm'ın kuşkuları kaçınılmaz olarak Procyon Gazetesinin ufak da olsa bir dedikodu çıksa diye kıvranan telepati uzmanı tarafından sezildi. Arkasından da kaçınılmaz olarak herkesin duyduğu skandal patladı. Bununla birlikte, Sayın Ekselansları, suçlu ajanın hemen etkisiz kılındığını rahatlıkla söyleyecek durumdayız, ayrıca şuna da emin olmanızı istiyoruz ki, bundan sonra başka görevler alamayacaktır. Aslına bakarsanız kendisi, Casusluk Servislerinin Ahlaklandırılması İçin Kurulmuş Galaksilerarası Komisyonun İcra Sekreterliğine atanmıştır. Betelgeuse Bataklik Kumu Bürosunda başka bir yetkili göreve geçirilmiş olan General Proazamm'a gelince, bu sabah kendisinin orada 26 no.lu bataklığı denetlerken kaza sonucu öldüğü haberini aldık. Procyon Gazetesi de Sitrik Asit Yüksek Komutanlığına geçmiştir, Komutanlık, gazetenin özgürlük ve demokrasinin sesi olarak çalışmasını sürdüreceği güvencesini veren bir bildiri yayınlamıştır.

Sayın Ekselanslarının en sadık bendesi,
Uzay Amirali, IV no.lu filo
(güvenlik nedeniyle ad yazılmamıştır)
Özel Birimler Esgüdümü, Genel Müdürü

Not: Askeri güvenlik nedeniyle, yukarıdaki mektupta yer alan bütün bilgilerin, bu büronun yönetmeliğine uygun olarak, sahte olduğunu bilgilerinize arz ederim.

Galaksilerarası Yüksek Komuta
Kumarhane, Monaco

Kimden: General Giansaverio Rebaudengo
Kime: Galaksideki bütün birliklere

Subaylar, astsubaylar, erler; bugün muzaffer ordumuzun yüksek ve mutlak komutasını üstlenmiş bulunuyorum. Gelibolu ve Somme'deki, Piave ve Monte Cassino'daki kahramanca savaşlarımızın anısı gelecek zaferlerimize esin kaynağı olsun.

Evren çok yaşasın!

Not: Gelecek pazar günü, 2 Haziranda, Galaksi Gününü kutlamak üzere İkizler Burcu alanında, savaş oyunları düzenlenecektir. Sirius III Hymenoptera Grubu, Vega Fırtına Taburuyla karşılaşacaktır.

(İmza) Giansaverio Rebaudengo

YILDIRIM ASTROGRAM

KİMDEN: COMİLİTER SİRİUS

KİME: YÜKSEK KOMUTA, KUMARHANE

YÜKSEK KOMUTAYA SAYGIYLA HATIRLATIRIZ Kİ

SİRİUS HYMENOPTERANIN ÖLÇÜLERİ ALTI

YİNELİYORUZ ALTI MİLİMETRE YÜKSEKLİĞİNDE VE İKİ

YİNELİYORUZ İKİ MİLİMETRE ÇAPINDADIR OYSA

FIRTINA TABURUNDAKİ VEGA ERLERİ GARAMANTİ

PACHYDERM TÜRÜNDEN GELMEKTEDİRLER HER

BİRİNİN AĞIRLIĞI SEKİZ YİNELİYORUZ SEKİZ TONDUR

STOP SİRİUS III HALKININ YETERSİZ YOĞUNLUĞU
YÜZÜNDEN YARIŞMA HERHALDE UYGUN
OLMAYACAKTIR HYMENOPTERA ÜYELERİ BEŞ YÜZ
YİNELİYORUZ BEŞ YÜZ KİŞİDİR OYSA VEGA FIRTINA
TABURU YİRMİ BEŞ BİN YİNELİYORUZ YİRMİ BEŞ BİN
BİRİMDİR STOP

(İMZA) GENERAL BEE

ASTROGRAM

KİMDEN: YÜKSEK KOMUTA

KİME: COMİLİTER SİRİUS

GALAKSİLERARASI ASKER SÖZLÜĞÜNDE OLANAKSIZ

SÖZCÜĞÜ BULUNMAMAKTADIR STOP DEVAM EDİN

STOP

(İMZA) GENERAL GIANSAVERIO REBAUDENGO

General Giansaverio Rebaudengo'ya
memorandum

KİŞİYE ÖZEL / SON DERECE GİZLİ

Federasyon Başkanının onur kıtası havuzu için,
Galaksilerarası Birliklerin normal dönüşümü
çerçevesinde bu ayki görevin Pegasus Ölüm
Şövalyelerine verilmiş olduğunu Ekselanslarına
bildirmek isteriz. Büromuz, bu kahraman birimin
mükemmel askeri eğitiminin kesinlikle farkındadır,
ancak şunu da belirtmek zorundayız ki Pegasus
halkının ortalama boyu on sekiz metredir, ayakkabı
ölçüleri de, ortalama olarak iki metreye üç metredir. Bu
kişilerin monopod olmaları sorunu azaltmamaktadır,
çünkü bu askerler sıçrayarak ve zıplayarak
ilerlemektedirler. Geçen hafta, Bari Ticaret Fuarının
açılış töreninde Başkanın muhafızlarından biri
istemeyerek Apulia Başpiskoposunu ayakları altında
ezmiştir. Bu yüzden Ekselanslarından, nöbet listesinin

sirasında atlama yaparak dünyasal ölçülere uymayan etnik grupların askerlerinin görev dışı bırakmasını talep ediyoruz.

Başkan, ayrıca Orion koşucularının Savaş Oyunlarında yer almamasını da önermektedir. Orion uygarlığı metempsikoz yoluyla ruhların göçü sistemini geliştirdiğinden, Orionlular ölüme aşırı bir şöğukkanlilikle bakarlar, böylece katıldıkları bütün spor karşılaşmaları sportmence olmaktan tümüyle uzaktır. Katılmaları mutlaka gerekliyse, ölümden sonra hayat olduğu konusundaki duyguları oldukça gelişmiş olan birimlerle eşleştirilmeleri yerinde olur; Vatikan'daki İsviçreli muhafızlarla, İrlandalı piyadelerle, İspanyol falanjistlerle, Japon Hava Kuvvetleriyle.

Federal Saray Sekreterliğinden
La Turbie

Yüksek Komuta

Kime: Galasilerarası Federasyon Başkanına
La Turbie

Ekselansları, sekreterlik kanalıyla bana iletmiş olduğunuz önerileri dikkate alabileceğimi sanmıyorum. Komutanlığımızın gözünde, galaksilerdeki bütün askerler eşittir, herhangi bir ayrıcalığa ya da ayırıma izin veremem. Uzun ve onurlu askerlik hizmetim süresince yoksulla zengin, Calabria'yla Venedikli, kısa boyluyla uzun boylu arasında asla bir ayırım gözetmedim. Ta eskiden, 2482 yılında, bağnaz ve gizliden gizliye ırkçı baskılara nasıl kararlılıkla karşı çıkıp devriye görevini Prens Joseph'in Ülkesinden alıp Eskimo Zıpkıncılara verdiğim hatırımda. O mükemmel

askerlerin hepsi de görevlerinin başında can verdiler. Uniforma giymiş bir askerın cussesine asla aldırmmam. Apulya'lı merhum saygıdeğer piskoposun başına gelen tatsız olay için üzgünüm, ne var ki orduda ayrıcalıklara izin verilemez. Çok eskilerde kalmış yirminci yüzyılda, yüz binlerce İtalyan askeri Rusya steplerine ayaklarında tenis ayakkabılarıyla gönderilmişlerdi, ama bildiğim kadarıyla o zaman Yüksek Komutanın saygınlığı sarsılmamıştı. Askerlerin kahramanlığını sağlayan, Komutanın kararlılığıdır.

Evren çok yaşasın!

(İmza) General Giansaverio Rebaudengo

ASTROGRAM

KİMDEN: YÜKSEK KOMUTA

KİME: GENELKURMAY BAŞKANLIĞI İAŞE BÖLÜMÜ

BETELGEUSE

ASKER TAYİNİNİN DÜZENSİZLİĞİ BİZİ DEHŞETE

DÜŞÜRDÜ MUZAFFER ORDUMUZUN GELENEK VE

DİSİPLİNİNİ BOZAN AŞIRI KEYFİ YİYECEK

UYGULAMALARI KAYGILANDIRDI STOP BUGÜNDEN

BAŞLAYARAK VERİLEN ERZAK BÜTÜN FEDERAL

GALAKSİ BİRLİKLERİ İÇİN GEÇERLİ OLAN STANDART

FORMATLARA UYACAK VE BEŞ HEKTOGRAM GALETA

BİR TENKE KUTU DONMUŞ ET DÖRT PARÇA

ÇİKOLATA BİR DESİLİTRE GRAPPA OLACAKTIR STOP

(İMZA) GENERAL GIANSAVERIO REBAUDENGO

ASTROGRAM

KİMDEN: GENELKURMAY İAŞE BÖLÜMÜ

BETELGEUSE

KİME: YÜKSEK KOMUTA

KUMARHANE

GALAKSİLERARASI ORDUNUN ÇEŞİTLİ BİRLİKLERİ

ARASINDAKİ BİYOLOJİK FARKLILIKLARA SAYIN

YÜKSEK KOMUTANIN DİKKATİNİ SAYGIYLA ÇEKERİM
STOP ÖRNEĞİN ALTAIR ASKERLERİNİN ALIŞILMIŞ
GÜNLÜK ET TÜKETİMİ ÜÇ YÜZ ALTMİŞ KİLOGRAM
ALTAIR GNU ETİDİR STOP AURİGA'LI SIVI
İSTİHKÂMCILAR YALNIZCA ETİLALKOLDEN
OLUŞTUKLARINDAN GRAPPA KUMANYASI
YAMYAMLİĞI ÇAĞRIŞTIRACAĞI İÇİN ONLARA
HAKARET SAYILIR STOP BELLATRİLİ HOOKS
MİLİSLERİN HEPSİ VEJETARYENDİR OYSA BERENİCE'LI
SAÇLI AVCIYAR GENELLİKLE YEREL İKİ AYAKLI TUYSUZ
AV HAYVANLARIYLA BESLENİRLER BU YUZDEN BAZI
MÜESSİF YANLIŞ ANLAMALAR OLMUŞ VE AVCIYAR
KUMANYA GÖNDERİLDİ SANIP KOCA BİR DAGCI
BİRLİĞİNİ MİDEYE İNDİRMİŞLERDİR STOP BU
BAKIMDAN YÜKSEK KOMUTANIN EMRİYLE
ÜNİFORMALARI STANDARTLAŞTIRMANIN OLANAKSIZ
OLDUĞUNU VURGULAMAK İSTİYORUZ STOP
STANDART CEKET VE PANTOLONLARI SEKİZ METRE
BOYUNDAKİ BEŞ KOLLU ASKERLERE UYDURMAK
OLANAKSIZDIR STANDART DİKİM PANTOLONLAR DA
VERMİFORM BİRLİKLERİNE KESİNLİKLE
UYMAYACAKTIR STOP DEĞİŞİK BİYOLOJİK TALEPLERİ
DİKKATE ALARAK ESNEKLİK KONUSUNDA ACELE
KARAR ALINMASINI BEKLİYORUZ STOP
(İMZA) GENERAL PERCUOCO

ASTROGRAM
KİMDEN: YÜKSEK KOMUTA, KUMARHANE
KİME: GENERAL PERCUOCO
GENELKURMAY İAŞE BÖLÜMÜ
BETELGEUSE
SİZLANMAYI KESİN STOP
(İMZA) GENERAL GİANSAVERİO REBAUDENGO

Gizli Rapor

Kime: Ordu Komutanlığı, Valladolid, Avrupa
Kopyası: Galaksi Kitası, Sol III

Galaksilerarası Muhasebe Bürosu, Valladolid'li
sürücülerin benzin kuponlarının sahtesini yaparak
ordudan çalınan benzini galaksilerarası karaborsada
satmakta olduklarını öğrenmiş bulunmaktadır.
Büronun derhal oluşturduğu disiplin komitesi,
Valladolid Muhasebe Bürosundaki bütün ilgili
dosyaları, faturaları ve makbuzları sekiz yıllık bir
çalışma süresinde denetledikten sonra bugün itibariyle
tam dokuz, yineliyoruz tam dokuz bidon benzinin
ortadan kaybolmuş olduğunu saptamıştır. Soruşturma
geçici olarak askıya alınmıştır, bunun nedeni
soruşturmanın Boote'li tıtız bilgisayarlıca yapılması
ve bunların, dünyadayken, sürekli olarak strontium
90'la çalışan, hava basıncını azaltan kapalı hücrelerde
tutulmalarının gerekmesidir; böylece soruşturma
bugüne kadar seksen bir galaksilerarası krediye
malolmuştur, bunun karşılığı üç milyon eski Kanada
dolarıdır. Sorumlular bulunana kadar soruşturmaya
devam edilmesi konusunda yetki verilmesini
Genelkurmay'dan talep ediyoruz.

Galaksilerarası Mali Komutanlık
Arturo (Boote'li)

Gizli Rapor

Kime: Galaksilerarası Finans Komutanlığı
Arturo (Boote)

Yerel mali komutanın isteği üzerine, dokuz bidon
benzinin kaybolmasıyla ilgili olarak özenli bir
soruşturma yapmış ve şu sonuçlara varmış

bulunuyorum: Benzin, Satürn'den kaçak olarak sağlanan hava roketlerine Bilbao'dan yüklenmiş ve sonra da Perseus'daki Algol'e gönderilmiştir; söz konusu sıvı (yüksek oktanlı) orada alkol sayılmaktadır. Malın Dünya'dan Perseus'a taşınmasıyla ilgili olarak bir yetki sorunu ortaya çıktığından sorumluluk zincirini baştan sona tanılamak mümkün olamamıştır. Gerçekte, Sol III'te bu sorun Motorlu Taşıtlar Bölümü tarafından ele alınacaktır, Perseus'ta ise İaşe Bölümü ilgilenecektir. Bu nedenle, 376/00/C.112 no.lu 'Dahili Kaçak Mallar' memorandumunu uyarınca bu olayın Askeri Uzay Taşınması Başkanlığı Yüksek Komutanlığına havale edilmesini öneririm.

Sivil Nöbetçi Komutanlığı
Valladoid

ASTROGRAM
KİMDEN: ASKERİ UZAY TAŞIMASI
KOMUTANLIĞI
KİME: GALAKSİLERARASI FİNANS KOMUTANLIĞI
ARTURO (BOOTE'Lİ)
367/00/C.112 NO.LU FORMDA GÖSTERİLEN BENZİN
BIDONU OLAYI BAŞKANLIĞIMIZIN SORUMLULUKLARI
ARASINDA DEĞİLDİR PROCYONA GİTMEK ÜZERE
BİLBAODAN KALKAN HAVA ROKETLERİ
UZAYÜSTÜNDE GÖRECELEŞME İŞLEMİ YAPMAK
ZORUNDADIRLAR BÖYLECE HEDEFLERİNE
KALKTIKTAN ÜÇ YÜZ YIL SONRA VARMAKTADIRLAR
STOP BU NEDENLE 450/00/SS/99/P FORMU UYARINCA
SORUN VELLETRI ASKERİ TARİH ARŞİVİNİ
İLGİLENDİRMEKTEDİR STOP
(İMZA) ASKERİ UZAY TAŞIMASI BAŞKANLIĞI

ASTROGRAM
KİMDEN: VELLETRI ASKERİ TARİH ARŞİVİ
KİME: GALAKSİLERARASI FİNANS KOMUTANLIĞI
ARTURO (BOOTE)
PERSONEL YETERSİZLİĞİ NEDENİYLE TARİH ARŞİVİNİN
RAPÖRÜNÜZÜ 450/00/SS/99/P FORMU UYARINCA
İŞLEME KOYAMAYACAGINI UZÜLEREK BİLDİRİRİZ
PERSONEL HALA LEPANTO ÇARPIŞMASIYLA BOER
SAVAŞI ARASINDAKİ DÖNEME İLİŞKİN BELGELERİN
LİSTESİNİ ÇIKARMAKTADIR STOP
(İMZA) ASKERİ TARİH ARŞİVİ

General Rebaudengo'dan memorandum

Kime: Galaksilerarası Finans Komutanlığı
Arturo (Boote)

Bu benzin silindiri konusu da neyin nesi? Adi Çağ denilen dönemin 1999 yılından bu yana ordu yakıt olarak benzin kullanmamıştır ki. Hem Motorlu Araçlar Bölümünün Valladoid'de ne işi var?

Rebaudengo

Galaksilerarası Finans Komutanlığı
Arturo (Boote)

General, şaşkınlığınıza hak veriyoruz, ancak Galaksilerarası Finans Birliğinin düsturuna ("dayan") sadık olan Komutanlığımız, eski askeri yönetimlerden devraldığı ve Boote arşivine geçen dosyaları işleme koymak zorundadır. Gerçekten de, söz konusu dosya yüzlerce yıl önceki olayları kapsamaktadır, bununla birlikte Valladoid'de bir Motorlu Araçlar Komutanlığının bulunmadığını doğrulayabiliriz. Bu komutanlığın artık motorlu araçları denetlememesi bizim sorumluluk alanımızın dışındadır, ancak

Vinotria'da hâlâ var olan Ulusal Benzin Kurulunun, belki de henüz yürürlükten kaldırılmayan eski talimatlar çerçevesinde o Komutanlık için benzin üretmeye devam ettiğinin farkındayız. Ulusal Benzin Kurulu'nun hâlâ var olmasını hayretle karşılıyoruz, ama böyle bir kurul var, yönetim merkezi de Roma'da, hem de Afrika Sömürgelerinden Gelen Göçmenlerin Emeklilik Bürosu ve Napolyon Döneminde İstilaya Uğrayan Mağdurlara Verilen Ödüllerin Onur Kuruluyula aynı binada.

Yetkili General
Arturo Arturo di Arturo,
Arturo (Boote)

Gizli memorandum

Kimden: Genelkurmay Başkanlığı, Kumarhane

Kime: Galaksilerarası Finans Komutanlığı

Sivil Nöbetçi Komutanlığı, Valladolid

Askeri Tarih Arşivi, Velletri

Yönetim merkezi, Askeri Uzay Taşınması Galaksi

Birlikleri Komutanlığı, Sol III

Eski alayımın düsturuna uyararak (Quieta non movere, mota quietare), bundan önceki yazışmalarda tartışılan olayın tamamının rafa kaldırılmasını öneririm.

Geleneklere saygı, Muzaffer Ordumuzu ayakta tutan güçtür; bu nedenle Valladolid'deki muzaffer Motorlu Araçlar Bürosunun tarihsel işlevini ve Anayasaya sadakatini sorgulamayı yanlış ve uygunsuz buluyorum, bu büro uzak geçmişte mutlaka herhangi bir işten zaferle çıkmıştır. Eğer bir kahraman birimin çalışmalarına kuşku düşürmeye cesaret ederek ordunun yüksek dereceli subaylarında ve kamuoyunda güvensizlik duygusuna neden olursam, bunun

sonucundaki psikolojik travma, hem askerlerin hem de her kademedeki subayların göreve bağlılığını, özveri ruhunu, dakikliğini ve moralini yıkacaktır. Soruşturma rafa kaldırılmıştır.

General Giansaverio Rebaudengo

Etnik Görecelik Araştırmaları Merkezi
Alpha, Centauro

Kime: General Rebaudengo

Valladolid benzininin Algol'de içki olarak tüketilmesi konusu rastlantısal olarak Sayın Ekselanslarının dikkatine getirilmiş olduğuna göre bu olayın tek olmadığına işaret etmek isteriz. Ordu, Galaksilerarası Ordunun bireyleri arasında hüküm süren adetler ve uygulamalar arasındaki sapmalardan kaynaklanan tuhaf durumları akıldan çıkarmamalıdır. Örneğin, Regolo Briarei'leri arasında patlak veren bir göz hastalığı salgınına haber alan Betelgeuse İlaşe Kıtası, o gezegende borik asidin (yasadışı yoldan) ilaç olarak kullanıldığını bilmeden o üsse tedavi amacıyla yüz bin hektolitre borik asit göndermiştir. Bu nedenle ordunun kullandığı çeşitli maddelerin bütün olası kullanımına göre listelendirilmeleri gerekli olacaktır. (83.000)¹⁰ değişik kombinasyona olanak veren Koenig-Stumpff matris formlarının kullanılmasını öneriyoruz.

Dr. Malinowski

Araştırma Merkezi Müdürü

Etnik Görecelik Araştırma Merkezi
Alpha, Centauro

Kime: General Rebaudengo

Ekselansları, önerilerimizi kabul ettiğinizden dolayı size şükranlarımızı sunarız, ancak Koenig-Stumpf formlarının derlenmesini Altair mekanografik merkezine vermekte fazla acele etmiş olabileceğiniz hususuna dikkatinizi çekmemize izin vermenizi rica ederiz. Aslında bu formlar, Riemannian kokunden anti-Euklid bir geometri ve biçimsel bir mantık şart koşarlar. Altair'in yerlileri ise tam tersine tek değerli terimler içinde düşünürler (onların gözünde bir şey ya da o vardır) ve uzayı da tek bir boyut varsayan, hipo-Euklid ya da Abbott geometrisi denilen bir geometriyle ölçerler. Altair'da, farklı birimleri ayırt etmek üzere değişik renklerde omuzluklar kullanma girişiminden sonra -Altair'liler yalnızca bir tek rengi seçebiliyorlar- meydana gelen talihsiz olayı da hatırlatmak isteriz. Dürüst olmak gerekirse, Altair'da bir mekanografik merkezinin nasıl yer alabileceğini anlamış değiliz, çünkü yerli halk uç boyutlu nesnelere algılayamıyor. Cesaretimizin kırıldığı anlarda Altair'da nasıl olup da bir şeyin -eğer var olabiliyorsa- var olduğuna da şaşırıyoruz. O yıldızda hayat olduğuna ilişkin bugüne kadar elimize geçen tek kanıt, Wilson Dağındaki altıncı his merkezinden gelen tanıtılardır, bunun da ora halkıyla olan telepatik ilişkilerle olduğu söylenmektedir.

Saygılarımla,
Dr.Malinowski
Araştırma Merkezi Müdürü

ASTROGRAM
KİMDEN: GENELKURMAY BAŞKANLIĞI
KİME: CENTAUR TAKIMIYILDIZI, POLİS MÜDÜRLÜĞÜ
VE: GEZEĞEN POLİS MERKEZ KOMUTANLIĞI, SOL III
DOKTOR MALINOWSKİNİN MUZAFFER ALTAİR ASKERİ
GÜÇLERİNE İFTİRA ETMEK SUÇUNDAN DERHAL
TUTUKLANMASINI EMREDİYORUM STOP WILSON DAĞI
ALTINCI HİS MERKEZİNİN DE KAPATILMASINI
EMREDİYORUM STOP ASKERİ MERKEZDEKİ
PERSONELİN BÜTÜN GÜNLERİNİ DÜŞÜNEREK
GEÇİRMELERİNİ ANLAMAK OLANAKSIZ STOP
AYIAKLARLA UŞENGEÇLERE HOŞGÖRÜ
GÖSTERİLEMEZ STOP ANCAK TELEPATİK İLETİŞİMİN
TAMAMI KAYDA GEÇİRİLEBİLDİĞİ ZAMAN MERKEZ
YENİDEN AÇILACAKTIR STOP UÇ NUSHADIR STOP
(İMZA) GENERAL GİANSAVERIO REBAUDENGO

ASTROGRAM
KİMDEN: İLERİ KARAKOL
KÜÇÜK MACELLAN BULUTU
KİME: GALAKSİLERARASI GENELKURMAY BAŞKANLIĞI
KUMARHANE, MONACO
VE: FEDERASYON BAŞKANLIK BÜROSU
LA TURBIE
EVRENİN BİLİNEN EN UZAK SINIRLARINDAN GELEN
HABERLERDE UÇAN DAİRELER GÖRÜLDÜĞÜ
BİLDİRİLMEKTEDİR STOP CANOPUSTAN GELEN UÇAN
KAZMACI DEVRİYELERİ İSTİLA BİRLİKLERİ
TARAFINDAN İMHA EDİLMİŞTİR STOP İSTİLACILARIN
EVRENÜSTÜ BÖLGEDEN GELDİKLERİ SANILMAKTADIR
STOP BİLİNMEYEN BİR ENERJİ KAYNAGINDAN
SAĞLADIKLARI TAHRİK EDİCİ GÜÇLERİ
GALAKSİLERARASI FEDERASYONUN HAYATINI TEHDİT
ETMEKTEDİR STOP ÇOK ACELE TALİMAT BEKLİYORUZ
VE... (MESAJ YARIM KALMIŞTIR)

ASTROGRAM

KİMDEN: FEDERASYON BAŞKANLIK BÜROSU
KİME: GALAKSİLERARASI GENELKURMAY BAŞKANLIĞI
TARİHİNDE İLK KEZ OLMAK ÜZERE FEDERASYON DIŞ
DÜŞMANLARLA KARŞI KARŞIYA KALMIŞTIR STOP
DERHAL SAVUNMAYA HAZIRLANIN STOP BU TRAJİK VE
TARİHİ OLAYDA ORDUMUZUN SOYLU ASKERİ
GELENEĞİNE VE ÜSTÜN SUBAYLARIMIZIN ÇOK
DEĞERLİ DENEYİMLERİNE GÜVENİYORUZ STOP
GENERAL REBAUDENGO HAREKATI YÖNETECEKTİR
STOP
(İMZA) BAŞKAN LA BARBERA

ASTROGRAM

KİMDEN: GALAKSİLERARASI GENELKURMAY
BAŞKANLIĞI, KUMARHANE
EVRENİN HAREKATTA YER ALAN BUTÜN
BİRLİKLERİNE
SUBAYLAR ONBAŞILAR ERLER STOP KADER SAATI
FEDERAL GALAKSİLERİN KAPISINI ÇALMAKTADIR STOP
GECİKMEYEN YANITIMIZ ÖZVERİMİZ TAKTİK VE
STRATEJİ KONUSUNDAKİ BECERİMİZ
ANAYURDUMUZUN KADERİNİ ÇİZECEKTİR STOP HER
BİRİMİZ GÖREV YERİNİ ALMALI VE HER BİRİMİZ İÇİN
BİR GÖREV YERİ OLMALIDIR STOP HAREKATIN TAM
YETKİLİSİ OLARAK GÜNEŞ SİSTEMİNDEKİ BUTÜN
HAREKETLİ BİRLİKLERİN MARNE BOYUNCA
YERLEŞMESİNİ EMREDİYORUM STOP BOOTEDE
ÜSLENMİŞ OLAN İV NOLU MÜFREZE MAJİNO HATTI
DÜNKİRK BASTOGNE DAKİ İSTASYONLARI ELE
GEÇİRECEKTİR STOP PLEIADESTE YERLEŞİK V ORDU
MÜFREZELERİ VE YILANGİLLERDEN AHTAPOT ÖZEL
BİRİMLERİ ARDENNESDE KAMP KURACAKTIR STOP
AURİGALİ SIVI KESKİN NİŞANCILARDAN OLUŞAN
ZİRHİLİ BİRLİKLER MONTE GRAPPAYI TUTACAKLARDIR
STOP 118 METRENİN ÜSTÜNDE NORMAL BASINCI
AZALTAN KAPALI HÜCRELERİN VE KATILAŞTIRMA
BÖLÜMLERİNİN SAĞLANMASI GEREKLİDİR STOP

ALGOLLU ÖLÜM KUYRUKLU YILDIZLARI REN
NEHRİNİN SOL KIYISINI TUTACAKLAR VE TOMBAZ
KOPRULARI HAZIR EDECEKLERDİR STOP PLUTOLU
DELİCİLER DERHAL PEARL HARBORA İLERLEYECEKLER
VE SİPER KAZACAKLARDIR STOP GERİ KALAN
BİRLİKLER WATERLOO OVASINDA EMİR
BEKLEYECEKLERDİR STOP GALAKSİMİZİ NE PAHASINA
OLURSA OLSUN SAVUNACAĞIZ STOP NEBULALAR
ÜZERİNDE SAVAŞACAĞIZ STOP ASTERİDLER ÜZERİNDE
SAVAŞACAĞIZ STOP HER AYIN VE HER TAKIMYILDIZIN
ÜZERİNDE SAVAŞACAĞIZ STOP GALAKSİ TANRISI VE
AZİZ CORC ADINA STOP

Babil'de Konuşma

(Fırat'la Dicle arasında, Asma Bahçelerin gölgesinde, sadece birkaç bin yıl önce)

URUK: Bu çivi yazısı harfleri hoşuna gitti mi? Yeni köle-yazıcı, Hammurabi yasalarının bütün başlangıcını yaklaşık on saatte düzenledi.

NİMROD: Ne kullandın? Cennet Vadisinden bir Apple Nominatör mü?

URUK: Delirdin mi? O şeylerden birini Tiro köle pazarında bile bulamazsın. Hayır, bir Mısır köle-yazıcısı bu, bir Toth 3 Megis-DOS. Fazla bir şey tüketmiyor. Günde bir kap pilav, hiyeroglif programı da var.

NİMROD: Onun belleğini boşu boşuna dolduruyorsun.

URUK: Ama kopyalarken aynı zamanda formatlıyor. Köle-yazıcı geri kalan işleri yaparken kili toplamak, tableti yoğurmak ve güneşte kurutmak için ayrıca bir köle formatlayıcıya ihtiyaç kalmıyor böylece. Benimkisi yoğuruyor, ateşte kurutuyor ve doğrudan yazıyor.

NİMROD: Ama bu 5.25'lik Mısır gezlik tabletler kullanıyor, ağırlığı da altmış kilodan az değildir. Neden portatifini kullanmıyorsun?

URUK: Ne? Şu likit kristal Kalde ekranlarından birini mi? O büyücü işi.

NİMROD: Hayır. Benim demek istediğim cüce bir yazıcı, Sidon'da hazırladıkları gibi bir Afrikalı pigme. Bu Fenikelilerin nasıl olduğunu bilirsin, her şeyi Mısırlılardan kopya ederler, sonra da ufaltırlar. Bak: bir kukaküstü. Dizlerinin üstüdeyken yazıyor.

URUK: İğrenç. Hem kambur da.

NİMROD: Öyle. Çabuk bekap alabilmek için omuzlarının altına bir levha taktılar. Bir kamçı darbesi, doğrudan Alfa-Beta'da yazıveriyor, gördün mü? Grafik mod yerine metin modu kullanıyor. Yani yirmi bir harfle istediğin her şeyi yapabiliyorsun. Hammurabi yasalarının bütün metnini 3.5 tablete sığdırabiliyorsun.

URUK: O zaman da bir köle-çevirmen satın alman gerekir.

NİMROD: Hiç de değil. Cücenin içinde çevirmen var. Bir kırbaç daha indirince çivi yazısında yeniden yazıyor.

URUK: Grafik de geliyor mu elinden?

NİMROD: Elbette. Kulenin planlarını kim yaptığını sanıyorsun?

URUK: Peki ona güvenebilir misin? Belki de her şey daha sonra çöker.

NİMROD: Neden olsun? Belleğinde Pitagor var, Memphis Lotus da. Ona yüzey ölçümlerini veriyorsun, kırbaç şaklatıyorsun, sana üç boyutlu bir ziggurat veriyor. Mısırlılar piramitleri inşa ederken hâlâ Musa'nın on emir sistemini kullanıyorlardı, bu sistem de on bin köle inşaatçıdan oluşan bir destek gerektiriyordu. Üstelik hiç de dostluk göstermiyorlardı. O donanımın tamamı köhne, hepsini Kızıl Deniz'e atmaları gerekti. Herhalde sular taşmıştır.

URUK: Peki hesap işi?

NİMROD: Zodiak dilinde de konuşuyor. Birkaç saniyede senin burcunu bulup çıkarır. Gördüğünü alır-sın.

URUK: Çok mu pahalı?

NİMROD: Bak, burada satın alırsan, bütün bir mevsimin hasadı yetmez. Ama birini bulup da Byblos'taki sokak pazarından alabilirsen, bir çuval tohum mal olur sana. Gerçi fazlaca beslemen gerekir ama kuralı bilirsin: Ne ekersen onu biçersin.

URUK: Hmmm. Ben yine de Mısırlımdan hoşnutum. Senin cücen benim 3 Megis-Dos'umla rekabet edebiliyorsa, hiç değilse Zodiak için programlayamaz mısın onu?

NİMROD: Kuramsal olarak yasadışıdır bu, çünkü böyle bir şey aldığımda kendi kullanımın için olduğuna yemin etmen gerekir... Ama herkes yapıyor. Pekâlâ, aralarında bağlantı kurdururum. Umarım seninkinde virüs yoktur.

URUK: Sapa sağlam. Beni asıl korkutan, her gün yeni bir dil ortaya çıkarmaları. Sonunda bütün programlar karmakarışık olacak.

NİMROD: Kaygılanma. Burada böyle şey olmaz. Babil'de olmaz.

1991

İmparatorluğun 1'e 1 Ölçeğinde Haritasını Çizmenin Olanaksızlığı Üzerine

"... o İmparatorlukta haritacının sanatı öyle bir ustalık derecesine erişmişti ki, bir tek eyaletin haritası bütün bir kenti kaplıyordu, İmparatorluğun haritası da bütün bir eyaleti. Zamanla bu geniş haritalar yetersiz kaldı. Haritacılar loncası, İmparatorluğa tamı tamına denk düşen bir İmparatorluk haritası oluşturdu. Ancak daha sonraki kuşaklar, haritacılık ilmine daha az ilgi duydıkları için bu büyük haritanın işe yaramadığını düşündüler; dinsizlik sayılmayacak bir biçimde bu haritayı Güneşin ve sayısız Kış mevsiminin acımasızlığına terk ettiler. Hayvanların ve dilencilerin yerleştiği batıdaki çöllerde bu haritanın lime lime parçalarına rastlanmaktadır; ülkenin başka hiçbir yerinde coğrafya ilmiyle ilgili bir başka kalıntı yoktur."

(Suárez Miranda'nın *Viajes de Varones Prudentes* adlı yapıtının dördüncü kitabından alınmıştır. Bkz. Bölüm XIV, Lérida, 1658. Jorge Luis Borges tarafından alıntılanmıştır. *Historia universal de la infamia*, "Etcétera", Buenos Aires, 1935).

1. 1'e 1 bir harita için gerekli koşullar

İmparatorluğun 1'e 1 haritasının yapılması olasılığı kuramsal olarak aşağıda tartışılırken şu önermeler varsayılmıştır:

1. Harita gerçekte bire bir oranında olacak, dolayısıyla imparatorluğun alanıyla aynı yeri kaplayacaktır.

2. Harita, alçıdan bir maket değil, bir harita olacaktır; başka bir deyişle, imparatorluğun yüzeyinin yumuşak bir malzemeyle kaplanıp en ufakları da dahil her çıkıntıyı yansıtmaya olanağı saf dışı bırakılacaktır. Bırakılmazsa, proje haritacılık değil, imparatorluğun paketlenmesi ya da döşenmesi sayılır; böylece yasal açıdan imparatorluğu kendi kendinin haritası saymak daha uygun olurdu, tabii bunun sonucu olacak bütün göstergebilimsel paradokslarla birlikte.

3. Söz konusu imparatorluk *nihil maius cogitari possit* olan X olmalıdır; dolayısıyla harita üretildikten sonra bir başka imparatorluk olan X2'nin bir çölüne yayılmamalıdır; yani X2 X'ten büyük olmalıdır (Monako Prenslığının 1:1 haritasının Büyük Sahra'da yere serileceğini düşünün örneğin). Bu durumda projeye duyulan bütün kuramsal ilgi yok olacaktır.

4. Harita aslına uygun olmalı, yalnızca imparatorluğun doğal yüksekliklerini değil, yapılarını ve hükümü altında yaşayan halkları da göstermelidir (bu sonuncusu ideal bir koşuldur, insansız bir imparatorluk haritasında kullanılmayabilir).

5. Harita harita olmalıdır, tek tek sayfaları olan bir atlas değil. Kuramsal olarak, makûl bir süre içinde, ayrı sayfalarda bir dizi kısmi izdüşümü hazırlanmasını engelleyecek bir şey yoktur. Bu sayfalar tek tek imparatorluk arazisinin farklı bölümlerini incelemek üzere kullanılabilir. Harita değişik sayfalarda hazırlanabilir, ancak bu sayfalar imparatorluk arazisinin tamamını gösteren bir harita oluşturacak biçimde birbirlerine tutturulmalıdırlar.

6. Son olarak da harita göstergebilimsel bir araç olmalıdır, başka bir deyişle, imparatorluğu göstergelerle anlatabilmeli ya da özellikle imparatorluğun gözle görü-

lemeyeceği durumlarda imparatorluk konusunda başvurulacak biçimde olmalıdır. Bu son koşulun anlamı, haritanın asla imparatorluk arazisi üzerine tutturulmayacağı ve imparatorluktaki yüksekliklerin tek tek izdüşümlerinin verildiği saydam bir kâğıt olamayacağıdır; böyle olsaydı harita üzerinde yapılacak bilinene dayalı bütün tahminler aynı zamanda altındaki arazide de uygulanmış olurdu, böylece de harita var olan en geniş grafik olarak işlevini yitirirdi.

Bu yüzden, (1) haritanın saydam olmaması, ya da (2) arazinin üzerine serilmemesi, ya da (3) haritadaki başvuru noktalarının, arazide karşılıkları olan asıl noktalar üzerine gelmeyecek biçimde haritanın ayarlanabilir olması gereklidir.

Bu üç koşulun her birinin uygulamada baş edilmez güçlükler ve kuramsal paradokslar içerdiği gösterilecektir.

2. Haritanın Yapılma Yöntemleri

2.1. Arazinin üzerine serilen saydam olmayan harita

Bu harita saydam olmadığından, altta kalan arazinin görülmesi engellenecek ve üstteki harita görülür olacaktır; ancak araziyle güneş ışınları ya da herhangi bir atmosferik yağış arasında bir tabaka oluşacağından arazinin ekolojik dengesi değişecektir. Bu yüzden bu tür bir harita araziye gerçek durumundan farklı biçimde gösterecektir. Tepede asılı duran bir harita söz konusu olduğunda (bkz. 2.2) kuramsal olarak haritanın sürekli olarak düzeltilmesi mümkün olsa da, yukarıdaki durumda bu olanaksızdır: harita saydam olmadığından arazideki değişiklikler gözle görülemeyecektir. Böylece gözlemci, bilmediği bir arazi konusunda gerçeğe uygun olmayan bir haritaya bakarak sonuçlar çıkaracaktır. En son olarak, bu harita o ülkenin vatandaşlarını da içere-

cekse yine bu nedenden ötürü gerçeğe uygun sayılamayacaktır, çünkü o haritanın temsil ettiği imparatorlukta oturanlar aslında o haritada oturuyor olacaklardır.

2.2. Havada asılı duran harita

İmparatorluğun arazisinde kazıklar çakılacak, bu kazıkların boyu arazinin en yüksek noktalarına denk olacaktır; kazıkların tepe noktalarının üstüne kâğıt ya da kumaş bir tabaka serilecek, bu tabakanın üzerine alttan, arazinin özelliklerinin izdüşümü verilecektir. Böyle bir harita arazinin bir işareti olarak kullanılabilir, çünkü bu araziye incelemek isteyen kişi, gözlerini kaldırmak, bakışlarını söz konusu araziden uzaklaştırmak zorunda kalacaktır. Uygulamadaysa (daha başka ve daha inandırıcı kanıtlarla olanaksız kılınmasaydı bu görüş, arazinin üzerine serilen, saydam olmayan harita için de geçerli olabilirdi), haritanın her bir bölümü arazinin o bölümüne denk düşen yerde oturanlar tarafından incelenebileceği için, haritaya başvuru yerler dışında kalan bölümler hakkında bilgi edinilmesine bu harita olanak tanımayacaktır.

Bu sorun, haritanın üst taraftan incelenmesiyle çözümlenebilir: ancak, (1) üst tarafı kâğıt ya da kumaş bir yüzeyle tümüyle kapatılmış bir araziden uçurtmaları ya da dümenli balonları çıkartmaktaki güçlük, (2) haritanın hem üstten hem de alttan bakınca okunabilir olması gereği ve (3) aynı sonuca haritasız bir arazi üzerinde uçarak kolayca ulaşılabilmesi gerçeği olmasaydı araziden ayrılarak haritanın üstünde uçan bir yurttaş, otomatik olarak haritayı kusurlu duruma getirecektir, çünkü böyle bir durumda haritadaki yurttaşların belli bir bölümü, en azından bir tanesi, havadan gözlem yapıldığı dakikadakinin daha üstün bir konumda olacaktır. Bu yüzden böyle bir çözümün ancak orada oturanları

göstermeyen insansız bir haritada uygulanması doğru olacaktır.

Son olarak da, asılı harita saydam olmasaydı, serili harita için geçerli olan itiraz burada da geçerli olacaktır: güneş ışınlarının ve atmosferik yağışların geçmesini engellediği için arazinin ekolojik dengesini değiştirecek ve böylece araziye gerçeğe uygun biçimde yansıtamayacaktır.

Yurttaşlar, iki yolla bu sorunun önünü alabilirler: Ya kazıklar yerleştirildikten sonra, haritanın her bir bölümünü arazinin her noktasında aynı anda oluşturarak; böylece harita en azından tamamlandığı anda (belki de onu izleyen birkaç saat boyunca da) gerçeğe uygun olacaktır; ya da arazideki değişikliklere uygun olarak haritada sürekli düzelti yaparak. Bu ikinci yolda düzeltme eylemine girişen yurttaşlar haritada kaydedilemeyecek göçlere kalkışmış olacaklardır ve eğer harita insansız bir harita değilse bir kez daha gerçeğe aykırı olacaktır. Bunun dışında, sürekli olarak haritayı düzeltmekle meşgul olan yurttaşlar arazinin ekolojik çöküşüyle ilgilenemezler; haritayı düzeltme çalışması bütün yurttaşların ve dolayısıyla da imparatorluğun yok olmasına yol açar.

Buna benzer bir durum, haritanın saydam ve geçirgen bir malzemeden yapılmasıyla da ortaya çıkabilecektir. Güneş ışınları insanın gözünü alacağından gündüz saatlerinde haritayı incelemek olanaksızlaşacaktı, bu yansımayı azaltan renkli alanlar da ister istemez güneşin alttaki alanı etkilemesini engelleyecek ve aynı zamanda daha az hacimli ekolojik değişimlere neden olsa da bu değişimler haritanın güvenilirliği üzerinde aynı derecede kuramsal etkiye sahip olacaklardır.

Havada asılı duran ve değişik yönde katlanıp açılabilen bir harita olasılığını göz ardı ettik. Böylesi bir çözüm yukarıda tartışılan güçlüklerin çoğunu ortadan kaldıracaktır, ancak üçüncü kategorideki katlanabilen hari-

tadan teknik açıdan farklı olsa da fiziksel olarak çok daha hantal olduğu ortaya çıkacaktır. Ne olursa olsun üçüncü türdeki haritayla aynı biçimde katlama güçlükleri içerecek ve aynı itirazlar burada da geçerli olacaktır.

2.3. Geçirgen, serili ve ayarlanabilir olan saydam harita

Saydam ya da geçirgen bir malzeme (örneğin tül) üzerine çizilmiş böyle bir haritanın arazi üstüne serildiğini ve ayarlanabilir olduğunu varsayalım.

Hangisi olursa olsun, harita bir kez çizildikten ve yayıldıktan sonra yurttaşlar haritanın altındaki topraklarda kalacaklar ya da haritanın üzerine tırmanacaklardır. Ancak yurttaşlar, harita başlarının üstündeyken onu hazırlamak zorundaysalar, her hareketleri haritada tanımlanan konumlarını değiştireceği için (tabii insansız bir harita söz konusu değilse) hareket edememekle kalmayacaklar, üstelik, hareket ederken tepelerindeki ince malzemenin dolaşmasına neden olacaklardır, bunun sonucunda da her şey adamakıllı karışacak ve harita gerçeğe uygun olmayacaktır; topolojik görünümü değişecek, arazinin kadastro ölçümlerine denk düşmeyen felaket alanları ortaya çıkacaktır. Bu yüzden yurttaşların haritayı, onun üzerindeyken hazırlayıp serdikleri varsayılmalıdır.

Bu durumda, daha önceki haritalarla bağıntılı olarak ele alınmış olan sayısız paradoksu kanıt olarak sunabiliriz; haritanın temsil ettiği arazide oturanlar aslında haritada oturan yurttaşlar olacaktır; (küçültülmüş ya da insansız harita olmadığı sürece); her bir yurttaş yalnızca kendisinin ve haritanın bulunduğu araziye denk olan bölümü inceleyebileceği için haritaya başvurulamayacaktır; haritanın saydam oluşu onun göstergesel işlevini ortadan kaldıracaktır, çünkü harita temsil ettiği arazinin varlığı yüzünden yalnızca işaret olarak işlev görecektir; haritanın üzerine yerleşen yurttaşlar araziyle il-

gilenemeyecekler, bu da onun bozulmasına ve haritanın gerçeğe uygun olmamasına yol açacaktır... Bu nedenle haritanın, katlanabilir ve yeniden bir başka yönde açılabilir olması gereklidir, böylece Z'nin Y'ye eşit olmadığı varsayılarak, haritadaki bir X noktası arazideki herhangi bir Z noktasının üzerindeyken arazideki bir Y noktasını temsil eden haritadaki bütün X noktalarına başvurulabilmelidir. Son olarak da şunu ekleyebiliriz, harita kullanılmadığı ve arazinin üzerinde yayılı olmadığı sürece katlayıp açma yüzünden zaman kaybedilmeyeceğinden arazinin gerçek biçiminin haritada gösterilene her zaman denk olmasını sağlamak amacıyla yapılacak bakım ve koruma için gereken zaman bulunabilecektir.

2.4. Haritayı açmak ve katlamak

Birtakım ön koşulların varsayılması gereklidir: (1) Arazideki yükseltiler, haritayı katlamakla görevlendirilen yurttaşların serbestçe hareket edebilmesine uygun olmalıdır; (2) Ortada geniş bir boş alan bulunmalıdır, katlanmış harita orada muhafaza edilmeli ve bir başka yerde yeniden açılması gerektiğinde bu boş alanda o yöne çevrilebilmelidir. (3) Arazi ya daire ya da eşkenar çokgen biçiminde olmalıdır, böylece harita ne kadar yön değiştirirse değiştirsin sınırlarının dışına taşmayacaktır (yoksa İtalya'nın doksan derece kaydırılan 1:1 haritası Akdeniz'in üzerine yayılabilir). (4) Kaçınılmaz bir sonuç olarak, haritanın bir merkez noktası olmalı, bu nokta her zaman temsil ettiği arazi parçasının üzerinde bulunmalıdır.

Bu koşullar yerine getirildikten sonra artık yurttaşlar, kendileri için haritanın katlanmaması için imparatorluğun en uzak sınırlarına doğru kitle halinde gidebilirler. Yurttaşların hepsi birden haritanın ve dolaşısıyla imparatorluğun kenarlarına yığıldıkları zaman izdiham olmaması için o imparatorlukta oturan yurttaş-

ların sayısı, haritanın toplam perimetresinin ölçü birimlerinin sayısını aşmamalıdır; perimetrik ölçü birimi, bir yurttaşın ayakta dururken kapladığı hacime eşit olacaktır.

Şimdi yurttaşlardan her birinin haritanın kenarından bir yeri eliyle tuttuğunu ve onu katlamaya başladığını varsayın, bir yandan da geriye doğru gidecektir. Öyle kritik bir an gelecektir ki yurttaşların hepsi arazinin ortasında bir araya toplanacaktır, haritanın ortasında duracaklar ve haritanın katlanmış kenarlarını başlarının üstünde tutuyor olacaklardır; böylece tam bir felaket doğacaktır, çünkü imparatorluk halkının tamamı ulak bir saydam torbaya dolmuş olacak, kuramsal olarak kıpırdayamaz durumda olacaklar ve bedensel ve ruhsal açıdan oldukça rahatsızlık çekeceklerdir. Bu yüzden yurttaşlar, katlanma işi ilerledikçe, haritanın dışına, arazinin üzerine atlamalı, orada katlama işine dışarıdan devam etmelidirler, ta haritanın içinde hiçbir yurttaş kalmayana ve katlanma işi son aşamasına gelene kadar.

Ancak bu çözüm yolu, ister istemez şu duruma yol açacaktır: katlanma işi bitince, arazi özgün topraklardan ve tam ortasında tepede katlanmış olarak duran koca bir haritadan oluşacaktır. Böylece, artık yararlanılamayacak durumda olan katlı harita güvenilir de olmayacaktır, çünkü ancak arazinin ortasında katlı harita olmadıkça o araziye temsil edebileceği kesinlikle bilinecektir. Öyleyse, bir haritanın güvenilir olmadığı önceden biliniyorsa o haritanın katlarının açılıp ona başvurulmasında da hiçbir anlam yoktur. Öte yandan, eğer harita kendisi katlı olarak arazinin ortasında, tepede durduğu zaman o araziye temsil edecekse her açıldığında güvenilirliğini kaybedecektir.

Haritanın bir belirsizlik ilkesine tabi olduğu da varsayılabilir, çünkü bir haritayı güvenilir yapan onu açma işlemidir, katlandığında ise güvenilmez olur harita. Bu

durumda, haritayı ne zaman güvenilir yapmak arzu ediliyorsa harita açılabilir.

Bununla birlikte yine de, harita açıldıktan ve değişik bir yönde serildikten sonra yurttaşların hangi konumu alacağı sorunu (özet ya da bölümsel haritaya başvurmadığımız sürece) varlığını sürdürmektedir. Haritanın güvenilir olabilmesi için her yurttaş, haritanın katları açıldıktan sonra, gerçek arazide, harita hazırlandığı sırada hangi konumdaysa o konumu yine almalıdır. Ancak bu biçimde, arazinin Z noktasında -o noktada haritanın X_2 noktası bulunmaktadır- oturan bir yurttaş, tam olarak, o sırada örneğin arazinin Y noktasında bulunan haritanın X_1 noktasında gösterilecektir. Aynı zamanda, her yurttaş, kendi bulunduğu noktanın dışında kalan bir nokta hakkında haritadan bilgi alabilecektir, kendi dışında bir yurttaş hakkında da.

Bu çözüm yolu zahmetli olsa da, uygulamada güçlüklerle karşılaşılrsa da, serilebilen ve ayarlanabilen saydam ve geçirgen haritayı en iyi seçenek konumuna getirmektedir, ayrıca özet haritaya da gerek bırakmamaktadır. Ancak daha önce sözü edilenler gibi bu harita da Normal Harita paradoksuna kurban olmaktadır.

3. Normal Harita Paradoksu

Harita bütün arazi üstüne yerleştirildiğinde (havada asılı olsun ya da olmasın), imparatorluk arazisi tümüyle bir haritanın kapladığı bir arazi olma özelliğini kazancaktır. Harita bu özelliği dikkate almayacağı için bu özellik bir başka haritada sunulacak ve bu ikinci harita hem araziye hem de alttaki haritayı gösterecektir. Ancak böyle bir işlem sonsuza kadar uzar (üçüncü adam tartışması). Ne olursa olsun, bu işlem durdurulduğunda, kendisiyle arazi arasındaki bütün haritaları temsil eden,

ama kendi kendini temsil etmeyen sonuncu bir harita üretilmiş olacaktır. Biz buna Normal Harita diyoruz.

Bir Normal Harita, Russell-Frege paradoksuna tabidir; her arazi, kendisini temsil eden haritayla birlikte normal bir takım olarak görülebilir (harita, araziyi oluşturan nesnelere takımına ait değildir). Ancak biz, normal setlerden oluşan setleri kavrayamayız. Bu yüzden ya normal olmayan bir set düşüneceğiz ki bu setin içinde harita, temsil ettiği arazinin bir parçasıdır (bu doğru değildir, aksi takdirde kendi kendini de temsil ederdi), ya da yukarıda da açıklandığı üzere, içindeki haritanın zorunlu olarak güvenilir olmadığı bir normal takım düşüneceğiz.

Buradan iki sonuç çıkmaktadır:

1. Her 1:1 harita, araziye her zaman yanlış yansır.
2. Haritanın gerçekleştiği anda imparatorluk artık kopyası çıkarılamaz duruma gelmektedir.

İkinci sonuçla birlikte imparatorluğun en gizli düşünü gerçekleştirdiği söylenebilir, yani düşman imparatorluklar tarafından görülmez olur; ancak birinci sonuç sayesinde kendi kendine karşı da görünmez olur. Hareket halindeki kendi kategorik mekanizmasını doğüstü sayılacak biçimde algılayarak kendi kendini farkedenden bir imparatorluk varsaymak zorunda kalırız. Ama bu da kendi kendinin bilincinde olma yeteneğine sahip olan bir haritanın varlığını şart koşar, böyle bir harita (görülebilse bile) imparatorluk haline dönüşür, önceki imparatorluk da gücünü haritaya terkeder.

Üçüncü sonuç: İmparatorluğun 1:1 haritası imparatorluğun sonu demektir, bu yüzden de imparatorluk olmayan bir bölgenin haritasıdır.

1982

Dondurma Yemenin Usulleri

Ben küçükken çocuklara, gümüşsü bir metalden tenteleri olan beyaz el arabalarında satılan iki türlü dondurma alınırdı: Ya iki sentlik külâh ya da dört sentlik dondurma pastası. İki sentlik külâh çok küçük olurdu, aslında bir çocuğun avucuna bile sığabilirdi; özel bir kepçeyle kaptan alınan dondurma külâha doldurulurdu. Büyükannem bana hep külâhın hepsini yemememi, sivri ucunu atmamı öğütlerdi; sivri ucun satıcının eline değiştiğini söylerdi (oysa orası külâhın en iyi yeriydi, güzel ve kıtır kıtır olurdu, ben de atmış numarası yaparak gizli gizli yerdim külâhın ucunu).

Dört sentlik pastanın ise küçük bir özel makinesi vardı, o da gümüşsüydü; dondurmacı, iki yassı yuvarlak tatlı bisküviyi dondurmanın silindiri andıran bir parçasına bastırırdı. Önce dilinizi, dondurmanın ortasındaki çekirdek bölüme değinceye kadar bisküvilerin arasındaki delikten içeri uzatırdınız; sonra, yavaş yavaş, bütün dondurmayı yerdiniz, kremi nektara bulan bisküvilerin yüzeyleri yumuşardı. Burada büyükannemin vereceği bir öğüt olmazdı; kuramsal olarak yalnızca makine değmiş olurdu tartlara; uygulamadaysa, satıcı onları bize uzatırken eline almış olurdu, ancak mikroplanmış olan bölümü dondurmadan ayırmak olanaksızdı.

Bununla birlikte, ana-babalarının dört sentlik tart yerine iki tane iki sentlik dondurma almış olduğu kimi akranlarıma büyülenerik bakardım. Bu ayrıcalıklı ço-

cuklar sağ ve sol ellerinde birer külâh tutarak gururla yürürlerdi; başlarını ustaca bir yandan öte yana çevirerek önce bir külâhı sonra ötekini yalarlardı; bu tören gözüme öylesine görkemli ve imrenilecek bir şey gibi görünürdü ki birçok kez ben de bu törene katılayım diye izin istemişim. Boşuna. Büyüklerim Nuh der peygamber demezlerdi; dört sentlik bir dondurma kabul, ama iki tane iki sentlik dondurma asla olmaz. Açıkça görüldüğü gibi, ne matematik, ne ekonomi ne de diyet uzmanlığı açısından bu reddedişin kabul edilir bir yanı yoktu. Zamanı geldiğinde her iki külâhın da dibinin atılacağı varsayılırsa hijyen açısından da aynı şey geçerliydi. Bu reddedişin dokunaklı ve yalan olduğu belli olan mazereti, gözlerini bir külâhtan ötekine çevirmek durumunda olan bir çocuğun, taşlara, basamaklara ya da kaldırımındaki yarıklara takılıp düşme olasılığının daha fazla olduğuydu. Bana söylemedikleri bir başka, katı pedagojik gerekçe daha olduğunu belli belirsiz seziyordum ama ne olduğunu kavrayamıyordum.

Bugün, bir tüketim toplumunun, aşırılık ve ziyan uygarlığının (oysa 30'ların toplumu böyle değildi) bir üyesi ve kurbanı olarak, o sevgili ve artık hayatta olmayan büyüklerimin haklı olduğunu anlıyorum. Dört sentlik bir külâh yerine alınan iki tane iki sentlik külâh, ekonomik açıdan bakıldığında israf anlamına gelmiyordu, ama sembolik olarak elbette buydu anlamı. Ben de işte tam bu nedenden dolayı istiyordum onları: iki tane dondurma aşırılık anlamına geliyordu. Ve tam da bu nedenden dolayı benden esirgeniyorlardı; çünkü yakışsız kaçıyorlardı, yoksulluğa hakaretiler, hayali bir ayrıcalığın sergilenmesi, zenginlikle övünmeydiler. Yalnızca şımartılmış çocuklar bir seferde iki külâh yerdiler, masallarda haklı olarak cezalandırılan çocuklardı onlar, tıpkı Pinokyo'nun kabuklarla bitki saplarını geri çevirince cezalandırıldığı gibi. Sonradan görmelere uygun

düşen bu zaafı körükleyen ana-babalar çocuklarını, "İsterdim ama yapamam" diyen budalaca tiyatrodâ yetiştiriyorlardı. Çocuklarını, Rimini sahilinde bir sokak satışından alınma sahte Gucci marka çantalarıyla havaalanında ekonomi biletlî yolcuların kuyruğuna girmeye hazırlıyorlardı.

Günümüzün ahlakçısı, yetişkinlerin bile şımartmasını isteyen, onlara deterjan kutusundaki kol saatinden plastik bir torba içindeki derginin yanında bedava verilen bileziğe kadar hep daha fazla şeyler vaat eden tüketim uygarlığının dünyasında, ahlaksız görünmeyi goze almaktadır. Onca imrendiğim o iki elini aynı derecede kullanabilen ağgözlü çocukların ana-babaları gibi, tüketim uygarlığı da daha çok şey veriyormuş gibi yapıyor, ama aslında dört sent karşılığında verdiği de dört sentlik bir şey. Çalar saati de olmasıyla gururlanan yeni bir radyo edinmek için eski transistörlü radyonuzu çöpe atarsınız; ama mekanizmasındaki anlaşılmaz bir kusur yüzünden o yeni radyo bir yıldan fazla dayanmaz. Ucuza aldığımız yeni arabanızın deri koltukları, içerden ayarlanabilen iki tane yan aynası ve ahşap kaplı ön paneli olabilir, ama bozulsa bile bir tekmeyle yeniden çalışabilen eski ama görkemli Fiat 500 kadar bile ömrü olmayacaktır.

Eski günlerin ahlakı hepimizi güçlülere dayanan kişiler yaptı, bugünün ahlakı ise hepimizin birer lüks ve zevk düşkününü olmamızı istiyor.

Nasıl Başlar, Nasıl Biter

Hayatımda çarpıcı bir olay var. Üniversiteden sonraki eğitim hayatımı bir burs kazanmış olduğum Turin Üniversitesinin konuk öğrencisi olarak sürdürdüm. En mutlu anılarım o yıllardan kalmadır, ton balığından sürgit hoşlanmazlığım da. Üniversitenin yemekhanesi her öğünde tamı tamına bir buçuk saat açık kalıyordu. İlk yarım saatte gelenlere günün özel yemeği sunuluyordu; geç kalanlara da ton balığı. O dört yıl boyunca, yaz tatilleri ve Pazar günleri dışında tam 1920 öğün ton balığı içeren yemekler yedim. Ama benim sözünü ettiğim dokunaklı olay bu değil.

Bu dokunaklı olay, biz öğrencilerin parası olmamasına karşın hepimizin sinema, müzik ve tiyatroya büyük bir düşkünlüğü olmasından kaynaklanıyordu. Tiyatroya on dakika önce gidiyor, oyunu alkışlaması için parayla tutulmuş –adı neydi acaba?– beyin yanına yaklaşıyor, avucuna yüz Liret sıkıştırıyorduk. O da bizi içeri sokuyordu. Yani para ödeyen alkışçıydık.

Öte yandan üniversitenin kapıları her gece tam saat on ikide kilitleniyordu. O saatten sonra gelenler olursa dışarıda kalıyordu, yatakhane de yatma zorunluluğu yoktu, isteyen öğrenci bir ay bile yatakhaneye gelmese olurdu. Uygulamadaysa bu, bizim gece yarısına on dakika kala tiyatrodan ayrılmamız ve yatakhaneye yönelmemiz anlamına geliyordu. Oysa geceyarısına on kala oyun bitmezdi. Bu yüzden tam dört yıl boyunca, her

türlü tiyatro başyapıtını seyrettim, ama son on dakikaları dışında.

Böylece ömrümü, Oedipus'un dehşet verici açıklamayını nasıl karşıladığını ya da yazarını arayan altı oyununun başına ne geldiğini, Oswald Alving'in penisinin sayesinde tedavi edilip edilmediğini, Hamlet'in en sonunda olmanın olmamaktan daha iyi olduğunu keşfedip keşfetmediğini bilmeden geçirdim. Gerçek Sinyora Ponzanın kim olduğunu, Ruggero/Ruggeri/Socrates'in balıran otu suyunu içip içmediğini, Othello'nun, ikinci balayına çıkmadan önce Iago'yu dövüp dövmediğini, hastalık hastasının sağlığının düzeliş düzelmediğini, Romeo ve Jülyet'in arkalarından pirinç atılıp atılmadığını ve Bunbury'nin kim olduğunu hâlâ bilmiyorum. Bu cahillikle yaşayan tek insanın ben olduğuma inanıyordum ki dostum Paolo Fabbri ile eski anıları yeniden canlandırırken onun da yıllarca benim gibi aynı acıyı, ama ters ucundan çekmiş olduğunu keşfettim. Öğrencilik yıllarında, öğrencilerin kurduğu ve yönettiği bir tiyatrodan çalışıyormuş; görevi kapıda durup biletleri toplamış. Seyircilerin çoğu geç kaldığından, ikinci perde başlamadan bir koltuğa oturması hiç mümkün olmamış. Lear'ı, gözleri kör ve kollarında Cordelia'nın cesedi, çılgınca haykırarak sağa sola dolaşırken seyretmiş; ama o ikisinin nasıl olup da o korkunç duruma geldiklerini bilmiyormuş. Blanche Dubois'nin yabancılara güven duyduğunu itiraf etmesini dinlemiş, ama böylesine tatlı bir hanımetendinin nasıl olup da tumarhaneye kapatıldığını anlayabilmek için beynini patlatmış. Hamlet'in neden amcasına kızgın olduğunu asla anlayamamış, adamcağz çok iyi birine benziyormuş. Othello'yu ürkütücü hareketi yaparken izlemiş, ama öyle uysal, minik bir eşin neden yastığın üstüne değil de altına konduğunu hiç bilememiş. Eh, uzun lafın kısası, Paolo'yla ben bilgilerimizi değiş-tokuş ettik ve şunu fark ettik ki

önümüzde harika bir yaşlılık uzanıyor. Bir kır evinin önündeki basamaklara ya da parkta bir sıraya oturarak yıllarca birbirimize öykü anlatacağız; o sonları, ben başları, her başlangıcı ya da sonu keşfettiğimizde şaşkınlık çığlıkları atarak hem de.

"Yapma yahu! Ne dedi?"

"'Anne, güneşi istiyorum!' dedi."

"Sonra da işi bitti."

"Evet ama nesi vardı onun?"

Yanıtı kulağına fısıldıyorum.

"Ulu Tanrım! Ne biçim aile! Şimdi anlıyorum..."

"Bana Oedipus'u anlatsana!"

"Anlatacak fazla bir şey yok. Annesi intihar ediyor, o da kendini kör ediyor."

"Zavallı çocuk. Ne olursa olsun...ona söylemeyi her yoldan denediler."

"Doğru, aklım almıyor. Neden anlamadı ki?"

"Kendini onun yerine koy. Bela başladığında bir kral o, mutlu bir evliliği var..."

"Öyleyse annesiyle evlendiğinde..."

"Elbette hayır! İşin püf noktası da burada."

"Freud'un vakalarından biri gibi. Sana anlatsalardı inanamazdın."

Bunlardan sonra daha mı mutlu olacağız? Yoksa sanatı, borular çaldıktan sonra girdiğimiz, ve oyunu kimin kaybedeceğini, kimin kazanacağını bilmeden ayrıldığımız gerçek hayat gibi tatma ayrıcalığına sahip olanların neşesini yitirmiş mi olacağız?

1988

Özel Bir Kitaplığı Haklı Göstermenin Yolları

Genellikle, çocukluğumdan bu yana bana hep iki (yalnızca iki) tür şaka yapılmıştır: " Her şeyin yanıtı sende," ve "Vadilerde yankılanıyorsun". Çocukluk yıllarım boyunca, tanıştığım bütün insanların, kaderin bir oyunu olarak, ahmak olduğuna inanmışım. Daha sonra, erginlik yaşına gelince, hiçbir insanın kaçamayacağı iki kural bulunduğuna inanmak zorunda kaldım: İnsanın aklına gelen ilk düşünce en akla yakın düşüncedir; aklına böyle bir düşünce gelen kimse, aynı düşünceyi daha önce başkalarının da edinmiş olabileceğini asla düşünmez.

Elimde eleştiri başlıklarından oluşan bir koleksiyon var; Hint-Avrupa dil grubundaki bütün dillerde yazılmış bu başlıklar, 'Eco'nun Ekosu'dan 'Ekolar Kitabı'na kadar uzanıyor. Son söylediğimde, yayın sorumlusunun aklına gelen ilk düşüncenin bu basılan başlık olduğunu pek sanmıyorum. Bence şöyle oldu: Yayın ekibi toplandı, yirmi kadar başlık üzerinde tartıştı, sonunda baş editörün yüzü aydınlandı ve şöyle dedi: 'Bakın çocuklar, harika bir fikrim var!' Ötekiler de şöyle yanıtladılar onu: 'Patron, sen bir şeytansın! Nereden bulursun bu fikirleri?' 'Tanrı vergisi,' diye yanıtlamış olmalı o da.

İnsanların bayağı olduğunu söylemek istemiyorum. Aşikâr bir şeye, tanrısal bir esin, bir özgünlük kıvılcımı olarak bakarsanız, onda bir ruh tazeliği, hayata ve onun bilinmezliğine duyulan tutkuyu, ne kadar küçük olur-

larsa olsunlar düşünce sevgisini görürsünüz. Büyük insan Erving Goffman'la ilk karşılaşmamı hep hatırlayacağım; daha önce hiç kimsenin gözüne çarpmamış olan davranışlardaki miniminnacık incelikleri dahice ve titizlikle teşhis edebildiği için hayranlık duyduğum ve sevdiğim biri o. Bir açık hava kafesinde oturuyorduk; bir süre sokağı seyrettikten sonra bana, 'Biliyor musun?' dedi, 'kentlerimizde gereğinden fazla otomobil var trafikte.' Üzerinde düşünecek çok daha önemli şeyler bulunduğu için belki de daha önce bu hiç aklına gelmemişti; birden kafasında bir ışık çıkmış, o da bunu dile getirecek zihinsel tazeliği bulmuştu kendisinde. Bense, Nietzsche'nin *Unzeitgemässe Betrachtungen*'den etkilenen küçük bir kendini beğenmiş olarak, aklıma gelse bile bu düşünceyi dile getirmekte tereddüt ederdim.

Benim durumumda olan birçok kişi aynı bayağılığı yansıtan ikinci bir şok yaşar; kastettiğim insanlar, oldukça geniş bir kitaplığa sahip olanlardır (benim durumumda bu ölçü, evimize giren birinin ister istemez o kitaplığı görmesi anlamına geliyor; aslında bütün evi kaplar kitaplığımız). Ziyaretçi içeri girer ve "Ne çok kitap var! Hepsini okudunuz mu?" diye sorar. Önceleri, bu soruyu yalnızca kitaplarla pek haşır neşir olmayan, beş tane ucuz gerilim romanı ve çocuklar için taksitle alınan bir ansiklopedi barındıran birkaç kitap rafı görmeye alışkın insanların sorduğunu düşünürdüm. Ancak deneyimlerim bana gösterdi ki aynı sözleri kuşku dışı kalan insanlar bile dile getirebilmektedir. Bunların, bir kitap rafını okunmuş kitapların depolandığı bir yer olarak gören ve kitaplığın bir çalışma aracı olduğunu düşünmeyen insanlar olduğunu söyleyebilirim. Ama iş burada bitmiyor. Şuna inanıyorum ki, karşısında bunca kitabı dizilmiş gören kim olursa olsun, okuma kaygısına kapılır ve acılarını ve pişmanlığını dile getiren soruyu sormadan edemez.

Sorun şu ki, biri kalkıp "Eco'mu? Hep siz yanıtıyorsunuz," dediğinde siz hafifçe gülerek yanıtlayabilirsiniz onu ya da olsa olsa, kibar davranmak isterseniz, "Hoş bir düşünce!" diyebilirsiniz. Ancak, çene kemikleriniz sıkılıp sırtınızdan aşağı soğuk ter boşansa da kitaplarınızla ilgili sorunun yanıtlanması gerekir. Eskiden hor gören, iğneleyici bir ses tonuyla konuşurdum. "Hiçbirini okumadım; okusaydım burada tutar mıydım?" Ama bu soru tehlikelidir, çünkü hemen arkasından ister istemez şu gelir: "Peki okuduktan sonra nereye koyuyorsunuz bunları?" En iyi yanıt Roberto Leydi'nin hep başvurduğudur: "Daha fazlası var bayım, daha fazlası." Böylece karşınızdaki donup kalır ve saygıyla karışık bir hayranlığa kapılır. Ama ben bunu acımasız ve ürkütücü buluyorum. Artık şu yanıtı vermeye başladım: "Bu kitaplar, bu ayın sonuna kadar okuyup bitirmem gereken kitaplar. Otekiler büromda." Bir yandan yüce bir ergonomik stratejiyi akla getirirken öte yandan ziyaretçiyi bir an önce kalkıp gitmeye yöneltten bir yanıtıdır bu.

Envanter Nasıl Çıkarılır

İtalyan hükümeti, ülkemizdeki üniversitelerin özerkliğinin sağlanması konusunda bir şey yapılacağına ilişkin güvence verdi. İtalyan üniversiteleri Orta Çağ'da özerktiler, bugünkünden daha iyi işlev görüyorlardı. Kusursuzlukları Avrupalıların gözünde bir efsaneye dönüşmüş olan Amerikan üniversiteleriye özerktirler. Alman üniversiteleri, bölgesel yetkililerin yetkisi altındadırlar, ancak yerel hükümetler merkezi yönetimden çok daha fazla uyanıktırlar, ve çoğu durumda -öğretim üyelerinin atanması gibi- yöresel parlamento, üniversitelerin çoktan karara bağlamış olduğu şeyi resmen onaylamakla yetinir. İtalya'da, bir bilim adamı flocciston'un var olmadığını keşfederse, bu buluşunu ancak kendisi 'Flocciston'un Aksiyomu' konulu bir ders veriyorsa açıklayabilir, çünkü bakanlığın listesine giren bir ders adı, ancak ülkedeki bütün yüksek öğretim kurumları ve ayrıca yüksek eğitim konseyi, bakan ve adını şimdi anımsayamadığım birtakım başka örgütler arasında yapılacak uzun görüşmelerden sonra değiştirilebilir. Araştırmaların ilerlemesi, birinin çıkıp daha önce hiç kimsenin görmediği bir yol bulması ve karar vermede olağanüstü esnek olan birkaç kişinin ona inanmaya karar vermesi sayesinde oluyor. Oysa Vipiteno'da bir çalışma masasını yerinden oynatmak isteyen olursa, bununla ilgili kararın, Chivasso, Terontola, Afragola, Montelepre ve Decimomannu'ya danışıldıktan sonra

Roma'dan gelmesi gerekir, ama karar gelene kadar da masanın yerinden oynatılmasına gerek kalmamış olur.

Kısa süreli sözleşmelerle işe alınan öğretmenlerin, konusunda uzman, çok tanınmış yabancılar olmaları gerekir. Oysa üniversitenin başvuruda bulunmasıyla bakanlığın onayının bildirilmesi arasında geçen sürede genellikle akademik yılın sonuna gelinmiş ve derslerin kesilmesine birkaç hafta kalınmış olur (tabii bakanlık 'olmaz' diye kestirip atmazsa). Elbette böylesine şansa bağlı bir durumda, Nobel ödülü sahibi birini üniversiteye kazandırmak pek zordur, sonunda dekanın boşa geçen baldızıyla yetinmek zorunda kalırız.

Araştırmaların başarısızlığa uğramasının bir başka nedeni de bürokratik iş programları yüzünden gülmüş sorunları çözümlenememesidir. Ben üniversitede bölüm başkanımym. Birkaç yıl önce, bölümdeki demirbaşın envanter dökümünü yapmamız, ayrıntılı bir liste çıkarmamız istendi. Elimizdeki tek görevlinin, sorumlu olduğu başka binlerce iş vardı. Ancak bu görevi, üç yüz bin liralık karşılığı yapmaya hazır olan bir özel kuruluşa vermek olanağı vardı. Paramız vardı, ama ancak demirbaş kaydedilebilecek malzemeye harcayabirdik. Bir demirbaşın demirbaş kaydedilebileceğini nasıl açıklayabilirdik?

Mantıkçılardan oluşan bir komite kurdum, bu adamlar kendi araştırmalarını üç gün boyunca askıya aldılar. Ben sorunu dile getirdiğimde, 'normal grupların grubu'yla benzerlikler buldular. Sonra da bir envanter hazırlama eyleminin, bir eylem olması nedeniyle, bir nesne olamayacağına ve bu nedenle de demirbaş kaydedilemeyeceğine karar verdiler, ama arkasından, bu eylemin ürününün envanter kataloğu olduğuna ve bunun da bir nesne olması nedeniyle envanterinin alınabileceğine de karar verdiler. Özel şirkete, faturanın eylem için değil, sonucu için çıkarılmasını söyledik, biz bu so-

nucu envantere kaydedecektik. Birkaç gün, ciddi bilim adamlarını yaptıkları işlerden alıkoydum, ama hapse düşmemeyi başardım.

Birkaç ay önce hademeler bana gelip tuvalet kâğıdımızın kalmadığını bildirdiler. Gidip alın dedim. Sekreterim, elimdeki parayı ancak envantere kaydedilebilecek malzeme için kullanabileceğimi, tuvalet kâğıdı envantere kaydedilebilse de, şimdi ayrıntılarına girmemeyi yeğlediğim nedenlerden dolayı tuvalet kâğıdının doğal eğiliminin yok olmak olduğunu, yok olduktan sonra envanterden de yok olacağını söyledi. Biyologlardan bir komite oluşturarak onlara kullanılmış tuvalet kâğıdını envantere nasıl kaydedebileceğimizi sordum, aldığım yanıt böyle bir şeyin mümkün olduğu, ancak insan maliyetinin çok yüksek olacağıydı.

Hukukçulardan oluşan bir komite kurdum, onlar bana çözümü gösterdiler. Tuvalet kâğıdını alıyorum, envantere kaydediyorum, bilimsel amaçlar için tuvaletlere dağıtılmasını istiyorum. Kâğıt ortadan kaybolursa, meçhul canilerin listelenmiş malzemeyi çaldığını rapor ediyorum. Ne yazık ki bu işlemi iki günde bir yinelemem gerekiyor; Gizli Servis'ten bir denetçi birtakım ağır imalarda bulunarak teşhis edilemeyen serserilerin böylesine kolaylıkla ve sıklıkla girebildiği kuruluşu eleştirdi. Kuşku altındayım, ama güvencedeyim. Beni ele geçiremezler.

Bu işteki kusur, çözüm bulmak için yeniden ünlü bilim adamlarını, ülkemize yararlı olacak işlerinden günler boyu ayırmak zorunda kalışım oldu; bu arada vergi ödeyenlerin paralarını öğretmenlerin ve görevlilerin saatler süren çalışmalarında ziyan ettik, telefon görüşmeleri ve faks kâğıtlarına harcanan da cabası. Ama, eğer her şey yasalar çerçevesinde yapılırsa hiç kimse devletin parasını israf ettin diye suçlanmaz.

1986

Vakit Geçirmenin Yolları

Randevu almak üzere dışımı aradığımda, gelecek hafta bir tek boş saati bile olmadığı yanıtını alırsam ona inanırım. Ciddi bir profesyoneldir o. Oysa biri beni bir konferansa ya da bir yuvarlak masa tartışmasına davet ederse, ya da önemli bir tören için bir yazı kaleme almamı, bir makale yazmamı ya da bir uzmanlar paneline katılmamı istese ve ben de zamanım olmadığını söylesem hiç kimse bana inanmaz. 'Yapmayın profesör,' derler, 'sizin gibi biri her zaman zaman yaratabilir.' Belli ki bizim gibi hümanizmacılar ciddi profesyonel olarak görülüyorlar, aylıklar gözüyle bakılıyor bize.

Biraz hesap yaptım. Beninki gibi işlerde çalışan meslektaşlarımın da kendi hesaplarını yapmalarını ve haklı olup olmadığını bana söylemelerini isterdim. Normal bir yılda (366 günlük yılda değil) 8760 saat vardır. Bir gecede sekiz saat uyuduğunuzu hesap edin, bir saati de kalkmak, tıraş olmak ve giyinmek için harcadığınızı varsayın, yarım saat de soyunmak ve su bardağınızı komodinin üzerine koymak için ekleyin, yemekler için de olsa olsa iki saat ekleyin, bütün bunlar 4197.5 saat tutar. Kentte dolaşmak için ekleyeceğiniz iki saat, yılda 730 saat eder.

Her biri ikişer saatten haftada üç ders verdiğim, bir öğleden sonrayı da öğrencilere danışmanlık yapmak için (100 saat) geçirdiğim düşünülürse üniversitede -ders programımı sıkıştırdığım yirmi hafta boyunca- 220 sa-

atım geçiyor demektir, buna 24 saat sınav süresi, tezleri incelediğim 12 saat, 78 saat de öğretim üyeleri toplantısı ve komiteler için ekliyorum. Yılda ortalama beş tane tez okuduğum ve tezlerin her birinin ortalama 350 sayfa olduğu, her sayfanın düzeltilerden önce ve sonra olmak üzere en az iki kez okunduğu, bir sayfayı okumanın üç dakika sürdüğü düşünülürse bunlar toplam 175 saat eder. Asistanlarım ödevlerin çoğuyla meşgul oldukları için, kısa ödevler arasından altı toplantının her birinde yalnızca dört ödev alıyorum, her biri ortalama otuz sayfa uzunluğunda oluyor; okumak ve ön tartışmaları yapmak için sayfa başına beş dakika gerekiyor; böylece 60 saat daha eklemek gerekiyor. Kendi araştırmalarım hesaba katılmaksızın toplam 569 saati bulmuş oluyoruz.

VS adında bir göstergebilim dergisinin editörlüğünü yapıyorum, yılda üç sayı çıkıyor, toplam 300 sayfa. Elyazmalarını okumayla ve geri çevirmekle harcadığım zamanı saymazsak, her sayfaya on dakika ayırmam hesabıyla (değerlendirme, gözden geçirme, deneme kopyası) yılda 50 saat harcıyorum. Kendi konuyla ilgili iki bilim dizisi yönetiyorum. Yılda altı kitap 1800 sayfa ediyor, sayfasına on dakikadan 300 saat eder. Kendi metinlerimin –denemelerimin, kitaplarımın, makalelerimin, konferanslara sunduğum bildirilerin– çevirisi: Yalnızca denetimini yapabildiğim dilleri dikkate alarak sayfa başına yirmi dakikadan yılda ortalama 1500 sayfayı elden geçiririm (okuyarak, özgün metinle karşılaştırarak, çevirmenle yüz yüze, telefonla ya da mektupla görüşerek); bütün bunlar 500 saat tutar. Bir de benim yazılı çalışmalarım var. Kitap yazmadığımı varsaysak bile, denemeler, bildiriler, raporlar, ders notları filan rahat rahat 300 sayfa tutar. Düşünmeyle, not tutmakla, yazmakla ve düzeltmekle sayfa başına en azından bir saat harcadığımı düşünürsek bu da bir 300 saat daha eder. Dergiye

haftada bir yazdığım köşe yazısı için, iyimser bir tahminle, konu seçme, not alma, birkaç kitaba başvurma, sonra yazıyı tasarlama, istenilen uzunluğa indirme, yazdırma, ve gönderme her hafta üç saati meâl olur. Elli iki haftayla çarpınca 156 saat eder. (Olağandışı makaleler için harcadığım zamanı katmıyorum.) En sonunda da, çoğunu yanıtızsız bıraksam da aldığım mektupları yanıtlamak için haftanın üç günü sabahları 9'dan 13'e kadar zaman ayırıyorum, bu da 624 saat eder.

Yaptığım hesaba göre, geçen yıl, gelen önerilerin yalnızca onda birini kabul etmiş olmama ve kendimi, kendimin ya da meslektaşlarımın araştırmalarını sunduğum, konuyla ilgili konferanslarla sınırlamama rağmen, ister istemez katılmak zorunda kaldığım çeşitli toplantıları da (akademik törenler, ilgili bakanların istedikleri toplantılar) sayarsak, bizzat katılarak tam 372 saat harcamışım (boşa harcanan zamanı saymıyorum). Bu etkinliklerin çoğu yurt dışında olduğundan 323 saatimin yolda geçmiş olduğunu hesap ediyorum. Bu hesaba göre Milano-Roma arasında yapılan yolculuk dört saat tutmaktadır, bunun içine havaalanına taksiyle gitme, bekleme süresi, uçuş, Roma'da kent merkezine taksi yolculuğu, otele yerleşme, toplantı yerine ulaşım dahildir. New York'a uçakla gidiş on iki saate mal olmaktadır.

Bütün bunlar 8121,5 saat tutmaktadır. Bu sayıyı, bir yıldaki 8760 saatten çıkarınca geriye 638,5 kalır, başka bir deyişle bu, günde 1 saat 40 dakika etmektedir ki, bu süreyi sevmeye, dostlarımla ve ailemle sohbet, cenaze törenlerine, sağlık kontrolüne, alışverişe, spora, sinemaya ayırabilirim. Gördüğümüz gibi, işimle ilgili olmayan dergi ve gazeteleri okumaya (kitap, makale, gülmece dergileri) ayırdığım süreyi koymadım bunun içine. Yolculukta geçirdiğim süreyi okumaya ayırdığımı varsayarsak, 323 saat içinde beş dakikada bir sayfa oku-

duğumu düşünerek (basit okumalar ve not almalarla) 3876 sayfa okuma olanağım olurdu; bu da her biri 300 sayfadan 12.92 kitap okuyacağım anlamına gelirdi. Ya sigara içmek? Günde altmış sigara, her biri yarım dakikadan (paketi bulma, sigarayı yakma, söndürme), 182 saatten fazlasına mal olur. Çok bu. Sigarayı bırakmalıyım.

1988

Makine Nasıl Alınır

Uçak, bitimsiz kırılıkların, uçsuz bucaksız çöllerin üstünden heybetle uçuyor. Bu Amerika kıtası hâlâ doğayla neredeyse baş başa kalabileceğiniz anlar sunabiliyor size. Uygarlığı unutmak üzereyim, ancak önümdeki koltuğun sırtındaki cepte, uçağın (pek olası olmayan bir âcil durumda) nasıl hızla boşaltılabileceğini gösteren kılavuzun, uçakta izleyebileceğimiz filmlerle ilgili bilgilerin ve koltuğun başlığından dinleyebileceğim Brandenburg konçertosunun programı yanında *Keşifler*'in de bir sayısı duruyor; bu broşürde posta yoluyla sipariş edebileceğiniz bir dizi malın, göz alıcı çizimler eklenmiş listesi var. Bu uçuşu izleyen günlerde, başka uçak yolculuklarında buna benzer yayınlar keşfediyorum: *Amerikalı Yolcu, Kişiliği Olan Armağanlar* filan.

Bu yazılanları okumamak olanaksız, beni büyülüyorlar, doğayı unutuyorum, çok tekdüze, çünkü en azından burada 'non facit saltus'¹ (uçağımın da aynı tarzda davranacağını umuyorum). Kültür, doğayı düzeltmekte ve geliştirmekte kullanıldığı ölçüde ilginç olur. Doğa sert ve acımasızdır; kültürse tam tersine insanların yaptıklarını daha az çabayla yapmalarını, zmandan kazanmalarını sağlar. Kültür, bedeni çalışmaya tutsak olmaktan kurtarır ve düşünmenin yolunu açar.

¹(Lat.) Düzleşme inilmez.

Bir düşünün, bir burun spreyini kullanmak ne kadar da usandırıcıdır; hani burun deliklerinizin içine sağıltıcı bir aerosol girsin diye iki parmağınızla sığdırdığınız şu küçük ilaç şişelerinden birini. Ama kolayı var! Şişeyi alıp bir Viralizer makinesinin (tanesi 4.95 Dolar) içine sokun, makine spreyi sizin yerinize sıkar, öyle ki sprey solunum yollarınızın en kuytu köşelerine bile ulaşır. Tabii aleti elinizde tutmanız gerekmektedir; fotoğrafa bakınca ateş eden bir kalaşnikov gördüğünüzü sanabilirsiniz, ama her şeyin bir bedeli vardır.

150 dolar değerindeki Omnilblanket'in beni şaşırttığını (ama umarım dehşete düşmemişimdir) söylemeliyim. En basitinden bakıldığında, bir elektrikli battaniye olan bu nesne, bedenimizin her yerini değişik ısılarda ısıtacak şekilde ayarlanabilir. Başka bir deyişle, gece boyunca sırtınız ışıyır ve bacak aranız terlemeye yüz tutarsa programı ona göre ayarlayabilirsiniz. O zaman Omnilblanket sırtınızı sıcak tutar, bacak aranızı da serin. Huzursuzsanız ve uykunuzda sağa sola dönüp duruyorsanız, başınız yatağın ayak ucuna geliyorsa, o zaman şansınız yok demektir. Takım taklavanız ya da karşı cinsten olmanız durumunda orada ne varsa o, ızgara olacaktır. Bu battaniyenin mucidinden battaniyede değişiklik yapmasını istemenin mümkün olduğunu sanmıyorum, çünkü bana kalırsa kendisi bir süre önce kömür gibi yanmıştır.

Elbette ki uyurken horluyorsanız ve eğer yanınızda yatan biri varsa onu rahatsız edersiniz. Eh işte o zaman Horlama Kesiciyi deneyin; bu, uyumadan önce bileğinize taktığınız bir tür saattir. Siz horlamaya başlar başlamaz bir ses alıcısının uyardığı Horlama Kesici, bir elektronik sinyal verir, bu sinyal kolunuzdan geçip sinir sisteminizin bir kısmına ulaşır ve bir şeyleri engeller; sonuçta horlamanız kesilir. Fiyatı yalnızca 45 Dolar. Bir sakıncası var: Kalbi rahatsız olanlara önerilmez,

bence Olimpiyatlara katılan bir atletin sağlığını bile tehlikeye atabilir bu. Ayrıca ağırlığı tam 1 kilo. Kuşkusuz onlarca yıl boyunca içli dışlı olduğunuz karınızı ya da kocanızın yanında kullanabilirsiniz bu aleti, ama romantik bir gece geçirdiğiniz ve yabancı sayılabileceğiniz birinin yanında değil. Bileğinizde 1 kiloluk bir ağırlıkla sevişmek tehlikeli yan etkiler doğurabilir.

Kolesterol düzeylerini düşürmek isteyen Amerikalıların uzun zamandır jogging'e başladıklarını herkes bilir. Saatlerce koşar sonra kalp krizi geçirip ölürlər. Bileğinize taktığınız 59.95 Dolar değerindeki Pulse Trainer, bir tel yardımıyla işaret parmağınıza taktığınız küçük bir lastik kılıfa bağlanır. Anlaşılan, kardiyovasküler sisteminiz çökmek üzereyken bir alarm verilmektedir. Gerçekten başarı bu; çünkü az gelişmiş ülkelerde insanların ancak solukları kesilince koşmaktan vazgeçerler; ama oldukça ilkel bir ölçüt bu, belki de Gana'daki çocuklar bu yüzden jogging yapmıyorlardır. Böylesi bir ihtmale rağmen kan kolesterolü düzeylerinin fark edilmeyecek derecede olması çok ilginç. Pulse Trainer'inizle kaygısızca koşabilirsiniz, ayrıca göğsünüze ve belinize iki tane Nike monitör bandı takarsanız bir mikro işlemcinin programladığı ve Doppler Efekt Ultra Ses veren bir elektronik ses size kaç mil koşmuş olduğunuzu ve ortalama hızınızı bildirecektir (300 Dolar).

Hayvanseverlere Bio/Bet'i öneririm. Köpeğinizin boynuna geçirirsiniz, pireleri öldüren ultra sesler (Pmbc Devresi) çıkarır. Fiyatı da yalnızca 25 Dolar. İnsan bedenine uygulandığında, huysuz insanları yok edip etmeyeceğini bilmiyorum, fazlasıyla etkili olmasından korkarım. Piller fiyata dahil değil. Pilleri almak köpeğe kalıyor.

Duvara asılacak tek bir birim halindeki Duş Hizmetçisi (34.95 Dolar) size buğulanmayan tıraş aynası, radyo televizyon cihazı, tıraş bıçağı ve tıraş köpüğü su-

nucusu olarak hizmet verir. Reklama bakarsanız, sıkıcı sabah alışkanlığınızı 'unutulmayacak bir deneyim'e döndürecektir. 36.95 Dolar değerindeki Baharat Yolu, aklınıza gelecek bütün baharatların küçük tüplerinin doldurulduğu bir elektrikli alet. Yoksul evlerde, baharatlar ocağın üstündeki bir rafa dizilmiştir ve örneğin bu ailenin üyeleri her gün yedikleri havyarın üzerine tarçın eklemek isterlerse bu baharatı parmaklarıyla eklemek zorundadırlar. Oysa ayrıcalıklı sınıfın bir üyesi olarak sizin parmaklarınızla ritm tutmanız yeterlidir (sanırım Turbo Pascal), seçtiğiniz baharat önünüze yuvarlanıp gelecektir.

Sizin için özel olan birine doğum gününde hediye verecekseniz, *New York Times* gazetesinin onun doğduğu gün yayınlanan sayısının ona gönderilmesi için otuz Dolar yeterli olacaktır. Ancak o kişi Hiroşima bombalandığı gün ya da Messina'da deprem olduğu gün doğmuşsa iş kötü olur. Hiçbir şeyin olmadığı bir günde doğmuşlarsa, bu hediye, hoşlanmadığınız kişileri küçük düşürmek için de kullanılabilir.

Uzunca süren uçak yolculuklarında, üç-dört Dolar karşılığında, çeşitli müzik programlarını ve uçuşta gösterilen filmin müziğini dinleyebileceğiniz kulaklıklar kiralayabilirsiniz. Sık ve zorunlu yolculuk eden, üstelik Aids'ten hastalık derecesinde korkan yolcular, 19.95 Dolar ödeyerek kendilerine ait ya da kişiselleştirilmiş (sterilize edilmiş), bir kulaklık alabilir ve nereye uçarlarsa uçsunlar yanlarında götürebilirler.

Ülkeler arasında yolculuk ettiğinizde, kaç Alman Mark'ının bir İngiliz Sterlini ettiğini, ya da bir Taler almak için kaç İspanyol altını gerektiğini bilmek istersiniz. Parası kıt olanlar bir kurşunkalem kullanırlar ya da on Dolarlık bir hesap makinesi. Gazeteden döviz kuru nu bulup çarpım yaparlar. Varlıklılar ise yirmi Dolar verip bir döviz kuru hesap makinesi alabilirler; bu da

bir hesap makinesinin verdiği sonucu verir size, ama her sabah genel müdürünüzün onu gazetede kurlara göre yeniden programlaması gerekir, üstelik büyük bir olasılıkla da şu (para-dışı) soruyu yanıtlamayacaktır: Altı kere altı kaç eder? İşin en güzel yanı, bu aletin ötekilerin yaptığının yarı işini yapmasına karşın iki kat pahalı olmasıdır.

Bir de şu mucize iş düzenleyicileri var (Gündüz Saatleri Uzmanı, Bellek Dostu, Sayfaları Çıkarılabilen Ajanda filan). Bir mucize düzenleyici, yüzeysel bakıldığında, sıradan bir randevu defteri gibidir (tek farkı genellikle hiçbir cebe sığmamasıdır). Sıradan bir ajandada olduğu gibi onda da 30 Eylül'den sonra 1 Ekim gelir. Değişik olansa tanımlamadır. Bir düşünün -ağır ağır açıklanır size- 1 Ocak günü, 20 Aralık saat 10 için bir randevu veriyorsunuz, yaklaşık tam on iki ay sonraya. Hiçbir insan zihni böylesine önemsiz bir ayrıntıyı bunca zaman bellemez. Öyleyse yapacağınız nedir? 1 Ocak günü, 20 Aralık olduğu sayfayı açar ve saat 10, Bay Smith yazarsınız. Mucizeler mucizesi! Yılın geri kalan bölümünün çoğunda bu zorlayıcı randevuyu unutabilirsiniz. Sonra, Aralık ayının sabah saat 7'sinde, tam kahvaltınızı ederken, defterinizi açarsınız ve bir mucizeymişçesine randevunuzu hatırlarsınız. Ama, 20 Aralık sabahı -sorarım size- saat 11'de uyanıp öğleden sonra olana kadar ajandanıza bakmazsanız ne olacak peki? Yanıt: Mucize ajanda için 50 dolarınıza kıymışsanız, her sabah saat 7'de kalkacak kadar sağduyuya sahip olacaksınız demektir.

O yoğun 20 Aralık gününde tuvalet faslında zaman kazanmak için fiyakalı Elektrikli Burun Tüyü Cımbızı ya da Döner Makas'ı 16 Dolara edinebilirsiniz. Bu Marquis de Sade'ı bile baştan çıkaracak bir alettir. Kural olarak burnunuza sokarsınız ve dönerken burnunuzun içindeki kılları keser, bu kıllar dar gelirlilerin genellikle

ve boşuna bir çabayla kullandığı tırnak makasının ulaşamadığı yerdedir. Evcil filiniz için bu aletin dev boyutta olanının bulunup bulunmadığını ne yazık ki öğrenemedim.

Serin Ses, piknikte kullanılan taşınabilir bir soğutucu, içinde televizyonu da var. Balık Kravat, morina balığı biçiminde bir boyunbağı, yüzde yüz poliyester. Para Bozucu (bozuk para veren ufak bir makine), gazete alırken elinizi cebinize daldırma zahmetinden kurtarıyor sizi; ne yazık ki Aziz Alban'ın kalça kemiğinin saklandığı kutu kadar yer kaplıyor. Ayrıca bu makinenin içine dolduracak bozuk paraları nereden bulacağınız da belirtilmemiş.

Kaliteli olması koşuluyla çay için gereken yalnızca su kaynatacak bir kap bir de kaşıktır ve isterseniz bir de süzgeç. 9.95 Dolar değerindeki Çay Büyücüsü, öylesine karmaşık bir alettir ki, bir fincan çayın hazırlanmasını bir fincan Türk kahvesi pişirmek kadar güçleştirmeyi başarır.

Karaciğer hastalığı, aşırı ürik asit, atrofik rinitis, gastrit, dizkapağı iltihabı, kol ağrısı, vitamin eksikliği, mafsal ve kas ağrıları, ayak başparmağı kıvrıklığı, alerjik egzama, hatta belki de cüzam illeti bile çekerim. Bereket hastalık hastası biri değilim. Ama her gün doğru saatte hangi hapı alacağımı kesinlikle unutmamam gerekir. Bana bir gümüş ilaç kutusu verdiler, ama onu sabahları doldurmayı unutuyorum. Bütün o dolu ilaç şişeleriyle ortalıkta dolaşmak, deri eşya için avuç dolusu para harcamak anlamına gelir, üstelik kaykay kullanırken de hiç uygun düşmez. İşte, Tablet Dolabı bütün bunlara bir çözüm getirmiştir. Kapladığı yer bir Volvo kadardır ancak, iş gününüz boyunca yanınızdan ayrılmaz, otomatik olarak dönerken doğru zamanda doğru hapı uzatır size. Aynı anda üç hastalıktan fazlasını çekmeyenler içinse 19.85 Dolar değerindeki Elektrikli Hap Kutusu

çok daha zarif bir seçenektir. Bu kutunun üç bölmesi ve bir de hap almanız gereken anda bip sesi çıkaran bir bilgisayar vardır.

Evinizde fare varsa Kolay-Kapan sizin için biçilmiş kaptandır. Biraz peynir koyup kapana kurarsınız, sonra da isterseniz operaya gidin. Sıradan bir kapanda, kapana adım atan fare bir yaya basar, yay da fareyi öldüren metal bir teli harekete geçirir. Kolay-Kapan ise, tam tersine, geniş açılı biçiminde tasarlanmıştır. Fare giriş kısmında oyalanırsa canını kurtarır (ama peyniri yemek kısmet olmaz ona). Peyniri kemirmeye başlarsa alet 94 derece döner ve bir panjur iniverir aşağı. Bu alet (fiyatı sekiz Dolar) saydam olduğundan, akşamları televizyonda iyi bir şeyler yoksa fareyi seyrederek zaman geçirebilirsiniz; ya da fareyi kirlere götürüp serbest bırakabilirsiniz (çevreci seçenek), ya da her şeyi çöp kutusuna atabilirsiniz, ya da -kuşatma zamanlarında- kapana doğrudan doğruya kaynar suyla (ya da yağla) dolu bir kaba boşaltabilirsiniz.

Yaprak Kepçe, radyoaktif mutasyon yoluyla, bir ördekle bir pterodaktilin çiftleşmesinden oluşan ve ellerinizi doğuştan çok elli birinin eline döndüren bir eldivendir. Seksen bin dönümlük bahçenizdeki düşen yaprakları toplarken kullanabilirsiniz. Sadece 12.50 Dolar harcayarak bahçıvan ve avlak bekçisi masrafından (bunu Lord Chatterley'e de öneririz) kurtulabilirsiniz. Kravat Kurtarıcı, kravatlarınızı koruyucu bir yağ tabakasıyla kaplar, öyle ki Chez Maxim restoranında domatesli sandviç yerseniz de yönetim kurulu toplantısına katıldığınızda güç bir kalp nakli ameliyatından çıkan Dr. Barnard'a benzeniz gerekmez. Sadece on beş Dolar. Briyantini kullanmayı sürdürenler için çok uygun. Alnınızı kravatınızla silebilirsiniz.

Bavulunuz patlayıncaya kadar doldurulursa ne olur? Budalalar koşup süet ya da domuz derisinden bir

bavul daha alırlar. Ancak bu çözüm, daha sonra iki elinizin birden dolu olmasına neden olacaktır. Bavul Genişletici, adeta bavulunuzun üzerine yerleşen bir semerdir, bavulunuza sığmayan her şeyi ona koyabilirsiniz, böylece bavulunuzun çevresi iki metreyi aşmış olur. Kırk beş Dolar ödeyerek uçağa kolunuzun altında bir katırla biniyormuş duygusunu yaşayabilirsiniz.

19.95 Dolarlık Baldır Cüzdanı, kredi kartlarınızı baldırınıza bağlayacağınız gizli bir cepte korumanızı sağlar. Uyuşturucu kaçakçıları için vazgeçilmez bir şeydir. Uyanık Tutucu'yu, araba kullanırken kulağınızın arkasına yerleştirirsiniz, içiniz geçtiğinde -ya da çizgi romanlarda olduğu gibi zzz sesi çıkardığınızda- ve başınız belli bir güvenlik sınırını aşacak ölçüde öne düştüğünde alarm çalar. Bu durumda çekilen fotoğraflar, bu aleti kullananın kulaklarının Uzay Yolu ya da Fil Adam'daki kahramanların ya da Clark Gable'nin kulaklarına benzediğini göstermektedir. Bu alet kulağınızdayken biri size 'Benimle evlenir misin?' derse başınızı sertçe sallayarak yanıt vermeyin sakın. Yüksek frekanslı titreşimler canınıza okuyabilir.

Kısaca bir otomatik kuş yemi dağıtıcısından, bisiklet zili takılı bir özel bira bardağından (ikinci bardağı isterseniz zili çalın), bir yüz saunasından, benzin pompası biçiminde bir koka kola fıskiyesinden, ve poponuzun her bir kanadı için iki ayrı parçası olan çiftli bir bisiklet selesinden de söz edeyim. Prostat sorunu olanlar için ideal. Reklamda, arka tarafınızı ikiye böler diye yazıyor (art niyet yok).

Uçak için aktarma beklerken gazete satıcılarını incerseniz birçok şey öğrenirsiniz. Birkaç gün önce, yalnızca hazine avcılarına hitabeden çeşitli dergiler bulunduğunu keşfettim. Örneğin Paris'te yayımlanan *Trésors de l'Histoire*'da büyük olasılıkla Fransa'nın değişik bölgelerinde gömülü olan müthiş hazineler konusunda ma-

kaleler yer alıyor, bu makalelerde bu bölgelerde çıkarılmış olan hazinelerle ilgili belirli coğrafi ve topografik bilgiler ve ayrıntılar bulunuyor.

Benim satın aldığım sayıda, Seine nehrinin yatağında bile bulunabilecek, tarihî paralardan tutun da yüzyıllar boyunca nehre atılmış olan kılıç, vazo, kayık, hatta sanat eserlerine varıncaya kadar çeşitli nesnelere ilgili açıklamalar vardı; Orta Çağın apokaliptik kültürü Eon de l'Estoile'in Brötanya'da gömmüş olduğu hazineler bile varmış; büyümlü Brocéliande ormanında bulunan ve Merlin'le Grail döneminden kalma hazineler, bunları, hatta şanslıysanız Kutsal Kâseyi bile nasıl bulacağınız ayrıntılarıyla belirtilmiş; Fransız Devrimi sırasında Vendéenlerin Normandiya'da gömdüğü hazineler; XI. Louis'nin berberi olan Olivier le Diable'in hazinesi; Arsène Lupin romanlarında sözü edilen -gerçekten var olmalarına karşın görünüşte şakaya benzeyen- hazineler. Bundan başka bir de makalede genel anlamda sözü edilen *Guide de la France trésoraire* var, eserin tamamı 26 Frank'a satılıyormuş. Bu kitapta 74 harita bulunuyor (1:100 ölçekte), böylece okur kendisine en uygun bölgeyi seçebiliyor.

Öte yandan okur, yeraltındaki ya da denizin altındaki bir hazinenin nasıl aranabileceğini merak etmiş olabilir. Sorun değil: Dergide, hazine avcılarının gerekecek çok çeşitli malzemeyi anlatan yazılar ve reklamlar var. Çeşitli tiplerde detektörler var, bunlar altına, metallere ya da öteki değerli madenlere karşı değişik dercede duyarlı. Denizaltı hazine avcılığı için dalgıç giysileri, maskeler, yalnızca mücevherleri tanıyan belirleyici aletleri olan makineler ve elbette yüzgeçler bulunuyor. Hatta bazı özel kredi kartlarıyla, iki bin Dolar harcadıktan sonra iki yüz Dolarlık malı da ücretsiz alabiliyorsunuz. (Böyle bir ödül verilmesi şaşırtıcı; bu aşama-

da müşterinin hiç olmazsa İspanyol Dolarlarıyla dolu bir kuru keşfetmiş olması gerekir.)

Sekiz yüz Dolar ödeyerek bir M-Scan'ın gururlu sahibi olabilirsiniz. Biraz hantal bir şey olsa da yirmi iki santim derinlikteki bakır paraları, iki metre derinlikteki bir kutuyu, üç metre derinliğindeki içine girilmesi olanaksız bir hücredeki bir metal kütleyle bulabilir. Kullanma talimatında ayrıca çeşitli tiplerdeki detektörlerin nasıl tutulacağı ve yönlendirileceği de açıklanıyor, buna göre yağmurlu havalarda iri kütlelerin bulunmasının kolaylaştığı, kuru havanın ise küçük nesnelere açısından iyi olduğu belirtilmiş. Sahil Tarayıcı 60, sahillerin ve mineral oranı yüksek arazilerin araştırılması için özel olarak tasarlanmıştır (tahmin edebileceğiniz gibi, bir bakır para bir elmas damarının yanına gömülmüşse, alet yaramazlık edip parayı bulmazdan gelebilir). Ayrıca, bir başka ilanda, dünya üzerinde altının yüzde doksanın henüz bulunmamış olduğuna ve kullanım kolaylığı bulunan Goldspear detektörünün (bin beş yüz Dolar), içinde altın bulunan damarları tanımak için özel olarak tasarlanmış olduğuna dikkatimiz çekilmektedir. Şöminelerde ve antika mobilyada kullanılacak bir cep detektörü (Metalocator) düşük bir ücret karşılığında alınabilmektedir. Bulduğunuz paraları temizleyip pasını giderecek bir AF2 spreyini kırk Dolardan da ucuza alabilirsiniz. Dar gelirli hazine avcıları için sayısız radyoestetik çeküller de bulunmaktadır. Daha fazla bilgi edinmek isteyenler için gösterişli adları olan başka kitaplar da var: Fransız Hazineilerinin Gizemli Öyküsü; Gömülü Hazine Rehberi; Fransa, Vaadedilmiş Ülke; Fransa'nın Mağaraları; Belçika ve İsviçre'de Hazine Avcılığı gibi.

Bunca hesapsız zenginlik ellerinin altındayken, derginin editörlerinin hayatlarının en güzel günlerini neden Brötanya'nın ormanlarına koşmak yerine yazmakla

ziyettiklerini merak edebilirsiniz. İşin aslı şu ki, bütün dergiler, kitaplar, detektörler, yüzgeçler, pas giderler ve bütün öteki şeyleri satan, neredeyse bütün kıtaya yayılmış bulunan aynı mağazalar zinciridir. Böylece sırrı bir anda açığa çıkıyor: Adamlar kendi hazinelerini bulmuşlar bile.

Hayata çıkarılacak tek şey, bu editörleri kimlerin zengin ettiği; büyük bir olasılıkla bunlar, İtalya'da telefonla yapılan açık artırmalarda olağanüstü kelepirlenmeye çalışan ve toptan mobilya satış kanallarının manılmaz yararlarını istismar etmeye koşan aynı kişiler. Fransızlar hiç olmazsa ormanlarda sağlıklı yürüşler yapma olanağı buluyorlar.

Kullanım Kılavuzu Nasıl Kullanılır

İtalya'daki kafelere gitmiş olan herkes, müşteri kaşığı şekerlikten çıkarmaya çalışırken bir anda harekete geçen şu yüksek teknoloji harikası şekerlikleri de bilir ve çekeceğini de çekmiştir onlardan. Kaşığı ilk anda şöyle bir hafifçe çekivermeniz bile şekerliğin kapağının giyotin gibi inmesine neden olur, kaşık havaya fırlar, şeker çevreye yayılır, bu işin kurbanı olan kişiye, içinden, bu aleti icat edeni toplama kampına yollamıştır bile. Oysa o dahi, büyük bir olasılıkla suçunun meyvelerini cennet gibi bir adamın uzak ve özel sahillerinde tattmaktadır. Amerikalı mizah ustası Shelley Berman bir seferinde, yakın gelecekte aynı dâhinin tümüyle güvenilirlikli bir otomobil icat edeceğini ve bu otomobilin kapılarının yalnızca içerden açılacağını öne sürmüştü.

Birkaç yıl boyunca birçok bakımdan mükemmel olan bir araba kullanmıştım; tek kusuru, sürücünün kullanacağı kül tablasının sol kapının içine yerleştirilmiş olmasıydı. Herkesin bildiği gibi, sürücü direksiyonu sol eliyle tutar, sağ elini de vites ve çeşitli düğmeler ve gösterge tuşlarıyla uğraşmak için serbest bırakır. Sigaranızı da sağ elinizle tutuyorsanız, sigaranın külünü sol omzunuzun solundaki bir küllüğe dökmek oldukça karmaşık bir işleme dönüşebilir, hatta gözlerinizi önünüzdeki yoldan ayırmak zorunda kalabilirsiniz. Ve eğer otomobiliniz, benim şimdi size tanımlayacağım otomobil gibi saatte seksen mil hıza çıkabiliyorsa, sigaranızın

külünü küllüğe dökmek için harcayacağınız birkaç saniye, bir TIR'ın önüne yapışıp kalmanıza neden olabilir. Bu sistemi icat eden beyefendi, birçok insanın, tütünün yol açtığı kanser çeşitlerinden değil, tütün yüzünden yabancı cisimlerle çarpışarak ölmesine neden olduğuna göre, ciddi bir profesyonel katil olmalı.

Bilgisayar yazılımlarına karşı bir tutkum var. Böyle bir program satın aldığınızda, size içinde birkaç disket, kullanım talimatı ve garanti de bulunan bir paket verirler; bunların fiyatı nerede olursa olsun sekiz yüz binle bir milyon lîre arasında değişir. Kullanmayı öğrenmek için ya o şirketin sağladığı eğitimciye ya da kullanım kılavuzuna başvurabilirsiniz. Eğitimci, büyük bir olasılıkla yukarıda sözünü ettiğim şekerliğin mucidi tarafından eğitilmiştir, bu yüzden kapınızın eşliğinden içeri adım atar atmaz bu eğitimcinin göğsüne bir magnum tabancasının kurşunlarını boşaltmayı öneririm. Böylece belki yirmi yıl yersiniz (avukatınız iyiye belki daha azla kurtulursunuz), ama yine de zamandan tasarruf etmiş olursunuz.

Kullanım kılavuzuna başvurduğunuzda başınızı derde sokmuş da olursunuz (şimdi söyleyeceklerim herhangi bir bilgisayar programı ya da aleti için geçerlidir). Bir bilgisayar kullanım kılavuzu görünüşte keskin köşeleri olan plastik bir kaptır, çocukların eline geçmeyecek bir yerde saklamanız gerekir onu. Bu kutunun içindekileri boşalttığınızda önünüze betonarme ciltlenmiş bir sürü küçük kitapçık dökülür, bunları oturma odanızdan çalışma odanıza götürmeniz olanaksızdır. Kitapçıkların adları öylesine düzenlenmiştir ki hangisinin önce okunacağını bir türlü çıkaramazsınız. Daha az sadist olan şirketler yalnızca iki kitapçık sunarlar; daha sapık olanlarının verdikleri ise dördü bulur.

Edindiğiniz ilk izlenim, ilk kılavuzun, yapılacak şeyleri bu konuda geri olanlar için adım adım açıkladığı,

ikincisinin bu işte uzmanlaşmış kişilere yönelik olduğu, üçüncüsünün profesyonellere hitap ettiği filandır. Yanlış. Her bir kitapçık, ötekinin söylemediği şeyleri söylemektedir; hemen bilmeniz gereken şeyler mühendisler için tasarlanmış kullanım kılavuzunda, mühendislerin kullanacağı bilgiler, bu işin acemileri için olan kılavuzda yer almaktadır. Üstelik gelecek yıllarda bu kullanım kılavuzunu genişleteceğiniz varsayıldığından, kitapçığın sayfaları, yani üç yüzü aşkın sayfa, çıkarılıp takılabilecek tarzda bağlanmıştı.

Böyle çıkarılıp takılabilen sayfaları olan not defteri kullanmış olan herkes, bu defteri bir-iki kez kullandıktan sonra, sayfaları çevirmenin güçlüğü bir yana, deliklerin biçimlerinin bozulduğunu, çok geçmeden de dosyanın patladığını, sayfaların dört bir yana saçıldığını bilir. Bilgi edinme alışkanlığında olan insanlar, adına kitap denen nesnelere kullanmaya alışkındırlar, okuyanın kendilerine gereken bilgileri çarçabuk bulabilmeleri için bu kitaplarda, fihristlerde olduğu gibi, renkli çıkıntılar ya da içerlek sayfa kenarları olabilir. Bilgisayar kullanım kılavuzlarını hazırlayanların bu insanî kolaylıklardan haberleri yoktur, verdikleri kılavuzların ömrü sekiz saati geçmez. Tek mantıklı çözüm, kılavuzu parçalara ayırmak, bir Etrüskologun gözetiminde altı ay boyunca onları incelemek, özetleyip dört dosya kartonuna sığdırmak (yeterlidir bu), özgün metinleri de atmaktır.

1985

Malta Şövalyesi Nasıl Olunur

Antetli bir kâğıda yazılmış bir mektup aldım, üzerinde Ordre Souverain Militaire de Saint-Jean de Jérusalem – Chevaliers de Malta – Prieuré Oecuménique de la Sainte-Trinité-de-Villedieu-Quartier General de la Vallette – Prieuré de Québec yazıyordu. Mektup beni Malta Şövalyesi olmaya davet ediyordu. Doğrudan doğruya Şarلمان'dan gelen bir mektup almayı yeğledim doğrusu; olayı hemen gidip çocuklarıma anlattım, amacım babalarının sıradan bir yalın adam olmadığını onlara göstermekti. Sonra kitaplığıma gidip Gaffanjon ve Galimard Flavigny'nin Paris'te 1982 yılında yayımlanmış *Ordres et contre-ordres de chevalerie* adlı kitabını aradım; bu kitapta uyduruk Malta nişanlarının bir listesi verilmektedir, nişanları dağıtan, merkezi Roma'da bulunan Kudüs, Rodos ve Malta Aziz Giovanni Askeri ve İtalyan Yüksek Tarikatı'dır.

Bunun dışında on altı Malta tarikatı daha vardır, ufak tefek farklılıklar dışında hepsinin de adı aynıdır; hepsi de birbirlerini karşılıklı olarak ya tanımazlar ya tanırılar. 1908 yılında birtakım Ruslar Amerika Birleşik Devletlerinde bir tarikat kurdular, son yıllarda bu tarikatın başına geçenler arasında Ekselansları Prens II. Roberto Paternò, Ayerbe Aragona, Perpignan Dükü, Aragon ve Balear Adaları Kraliyet Saraylarının Hükümdarı, Santa Agata dei Paternò Tarikatı ve Balear Adaları Kraliyet Sarayı tarikatlarının Üstad-ı Azam'ı vardı. An-

cak 1934 yılında bu tarikattan bir ufak grup ayrılarak bir Danimarkalının yönetiminde rakip bir tarikat kurdu, bunun yöneticiliği de Yunanistan ve Danimarka Prensi Peter'e verildi.

1960'lı yıllarda Rus kolundan ayrılan Paul de Granier de Cassagnac Fransa'da bir başka tarikat kurdu, koruyucusu olarak da Yugoslavya Kralı II.Petro'yu seçti. 1965 yılında, eski Yugoslavya Kralı II.Petro Cassagnac'la tartışınca New York'ta bir başka tarikat kurdu, bunun başkanı 1970 yılında Yunanistan ve Danimarka Prensi Peter'di, ama Prens bu tarikattan ayrılarak Danimarka'da kurulmuş olana geçti. 1966 yılında, bu tarikatın başkanı, Brancovan Khgimchiacvili'li Robert Bassaraba adında biriydi, ancak bu kişi tarikattan atıldı ve arkasından Evrensel Malta Şövalyeleri tarikatını kurdu, sonradan bu tarikatın Yüksek ve Ulu koruyucusu Prens III.Enrico Constantino di Vigo Lascaris Aleramico Paleologo del Monferrato oldu; Thessaly Prensi olan bu kişi aynı zamanda Bizans tahtının da varisiydi; Prens daha sonra bir başka Malta tarikatı daha kurdu, Amerika Birleşik Devletleri Başrahipliğini; öte yandan 1975 yılında Bassaraba kendi başrahipliğini, yani Trinité de Villedieu başrahipliğini -ben de girseydim buna girecektim işte- kurmaya çalıştı ama başarılı olamadı. Sonra bir Bizanslı koruyucu buldum; Romanya Prensi Carol, Cassagnac'lardan ayrıldıktan sonra kurmuştu bu tarikatı; Cassagnac'lar büyük bir başrahiplik olup baş yargıcı Tonna Barthet adında biridir; Yugoslavya Prensi Andre ise -eskiden II.Petro'nun kurduğu tarikatın üstad-ı azam'ıydı- Rusya başrahipliğinin üstad-ı azam'ıdır (ama Prens ayrılınca tarikatın adı Malta ve Avrupa Büyük Başrahipliği oldu); bulduğum bir başka tarikat da yetmişli yıllarda Choibert Baron'u ile Vittoria Busa -ki bu kişi Bialystock Ortodoks Metropolitan Başpiskoposu, Batı ve Doğu Yahudileri Başpiskoposu, Danzig Cumhuriyeti

Cumhurbaşkanı, Byelorusya Demokratik Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı ve Tataristan ve Moğolistan Büyük Han'ı II. Viktor Timur'dur- tarafından kurulmuştur; bir başkası da 1971 yılında, yukarıda sözünü ettiğim Ek-selans Roberto Paternò ile Alaro Baron Markisi tarafından kurulan Uluslararası Büyük Başrahipliktir; bu tarikattan bir başka Paternò 1982 yılında Büyük Koruyucu olmuştur; bu kişi de Constantinopolis Leopardi Tomasini Petarnò Sarayının kralı, Doğu Roma İmparatorluğunun varisi, Bizans Apostol Katolik Ortodoks Kilisesinin kutsal ve yasal varisi olan Montaperto Markisi, Polonya Tahtının Kõnt Palatine'idir.

Benim tarikatım 1971 yılında Malta'da ortaya çıktı, Bassaraba'nın içinde yer alan bir hizipten doğmuştu; La Chastre Dükü, Yüksek Prens ve Deols Markisi Alessandro Licastro Grimaldi Lascaris Commenius Vingmille'in yüksek korumaları altındaydı; şimdiki üstad-ı azam, Marki Charles Stivala de Flavigny'dir; Licastro'nun ölümünden sonra işe aldığı Pierre Pasleau, Licastro'nun unvanlarını almanın yanında Belçika Katolik Ortodoks Kilisesi Yüce Başpiskopos-Başrahipliği unvanını, Kudüs Tapınağı Yüce Askeri Tarikatının üstad-ı azamlığı unvanını, Eski Doğu Ayini ile Memphis ve Misraim Ortak İlkel Ayini'nin Evrensel Mason Tarikatı'nın üstad-ı azamlığı ve kâhinliği unvanlarını da almıştır.

Kitabı yerine koydum. Belki bu kitaptaki bilgiler de sahteydi. Ama şunun farkına vardım ki, eğer kendinizi bir hiç olarak hissetmek istemiyorsanız bir yere ait olmanız gerekir. İtalya'nın kötü şöhretli P2 locası feshedildi, Opus Dei'nin gizliliği kalmadı, artık herkesin ağzında. Seçimimi yaptım: İtalya Flüt Derneği. Benzersiz, Gerçek, Eski ve Kabul edilmiş bir kurum.

1986

133

Telgraflar Ne Yapılır

Eskiden, sabahları posta geldiğinde kapalı zarfları açar, kapalı olmayanlarıysa çöpe atardık. Şimdiyse, eskiden zarfları açık olarak gönderen kuruluşlar artık kapalı gönderiyorlar, hatta özel kuryeyle bile gönderiyorlar. Zarfı bir heves açıyorsunuz, bir de bakıyorsunuz ki hiç de önemli olmayan bir davet mektubu var karşınızda. İyice can sıkıcı bir durum, çünkü yüksek teknolojiyle üretilen zarfların ağızları öylesine sımsıkı kapalı ki, ne mektup açıcılar açabiliyor onları, ne de dişler ya da tırtıllı bıçaklar. Geleneksel zamkın yerini dişçilerin kullandığı şu çimento gibi madde almış. Bereket reklam malzemesinden hâlâ koruyabiliyoruz kendimizi, çünkü zarfın üzerine yaldızlı harflerle yazılı 'bedava' sözcüğü hâlâ ele veriyor onları. Bana ta çocukken, bedava bir şey teklif edildiğinde hemen polisi aramam öğretilmişti.

Ama durum gitgide kötüleşiyor. Eskiden telgrafları gerçekten büyük bir merakla açardınız, açarken de aceleden zarfı parçalardınız; ya kötü bir haber olurdu içlerinde ya da Amerika'da yaşayan ve çoktandır unutmus olduğunuz amcanızın öldüğünü bildirirlerdi. Şimdiyse kimin iletmeye değmeyen bir haberi olsa telgraf yolluyor.

Telgraflar üç sınıfa ayrılır. Buyurucu olanlar: 'Öbür gün serada acı bakla üretilmesi konusunda ve Orman Bakanlığı müsteşarının başkanlık yapacağı önemli bir konferansa katılmanız isteniyor lütfen varış saatinizi

derhal teleksle bildirin' (bu cümlelerin arkasından iki sayfa dolusu kısaltılmış adlar ve numaralar gelir, öyle ki fiyakalı göndericinin adı bunların arasında kaybolur gider.) Alacakları yanıtın emin olanlar: 'Daha önce mutabık kalındığı üzere belden aşağısı felçli keseli ayıların tedavisi konusundaki konferansa katılmanızı teyit ediyoruz hemen faks çekiniz.' Elbette ki daha önceden varılmış mutabakat filan yoktur, ya da önce gelmesi gereken davet mektubu, normal postayla gönderildiği için hâlâ yoldadır. Ancak mektup geldiğinde telgraf ondan önce gelmiş ve çöp kutusunu boylamış olduğundan mektup da onu izleyerek aynı yere gider. Bir de üçüncü tür, bilmece türünden telgraflar vardır: 'Bilgisayar bilimi ve krokodiller konulu yuvarlak masa toplantısı bildirildiği üzere ertelenmiştir lütfen size uygun olan yeni tarihleri bildirin.' Ne tarihi? Ne uygunluğu? Çöp kutusuna.

Bununla birlikte, bir günde yerine ulaşan ekspres kuryenin icadı, telgrafın pabucunu dama atmıştır. Michael Jackson'ın rengini ağartmaya yetecek meblağlara mal olan bu yöntemde, zarfı açmanın tek yolu dikenli tel makası kullanmaktır; zarf açılrsa bile, baş etmeniz gereken çeşitli yapışkanlı bantlardan oluşan engeller yüzünden içindekini de öyle hemen bir anda göremezsiniz. Kimi zaman bu yönetime başvurulmasının tek nedeni kendini beğenmişliktir (Mauss'un incelediği alışkısalsal tüketim törenleri gibi); sonunda elinize geçen, 'selam' yazılı ufacık bir nottur (ama o nota ulaşmak için saatler harcarsınız, nedeni de en dıştaki zarfın bir çöp kutusu büyüklüğünde olması, herkesin de Bay Hyde gibi uzun kolları olmamasıdır). Çoğunlukla zarfın, şantajsal bir işlevi de vardır, yanıt vermeniz için bir kupon da eklidir üzerine. Gönderici şöyle demektedir: 'Sana söyleyeceğimi söyleyebilmek amacıyla avuç dolusu para harcadım; iletme hızı merakımın derecesini gösteriyor;

yanıt zarfının posta ücretini önceden ödediğime göre yanıt vermeyen alçaktır.' Böylesi bir kibir elbette ceza-yı hak eder. Ben artık gönderilmesini telefonla istemiş olduğum ekspres mektup zarflarından başkasını açmıyorum. Geri kalanını çöpe atıyorum, atsam bile yine de canımı sıkıyorlar, çünkü çöp sepetimi dolduruyorlar. Posta güvercinlerinin hayalini kuruyorum.

Çoğu kez telgraflar ve ekspres mektuplar ödül vaat ederler. Dünyamızda herkesin almaktan hoşlanacağı ödüller ve nişanlar vardır (Nobel Ödülü, Altın Yapağı Ödülü, Sayısal Loto, Ulusal Piyango), ve kabul etmenizden başka bir koşulu olmayan ötekiler. Yeni bir ayakkabı cilası, boşalmayı önleyici bir prezervatif ya da kükürtlü bir maden suyunun reklamını yapmak isteyen, hemen bir ödül koyar ortaya. Bir jüri oluşturmak hiç zor değildir. Zor olan kazanacak kişiler bulmaktır. Demek istediğim, ödüller, meslek yaşamlarının başındaki gençlere gitse kazanacak kişi bulmak kolay olurdu, ama o zaman da basın ve televizyon bu olayla hiç ilgilenmezdi. Bu yüzden kazananın hiç olmazsa Rahibe Teresa filan olması gerekir. Oysa Rahibe Teresanın kazandığı bütün ödülleri almaya gitmesi demek Kalküta'daki ölüm oranlarının artması demek olurdu. Bu yüzden, ödülü duyuran telgrafın buyurgan bir tonda yazılması ve reddi durumunda ciddi yaptırımlar uygulanacağına işaret etmesi gerekir: 'Bu akşam, bir saat içinde size Altın Bağ Ödülünün verileceğini bildirmekten mutluluk duyarız stop tarafsız jürinin oybirliğini sağlamak için mutlaka burada bulunmalısınız yoksa ödülün bir başkasına verileceğini üzülererek bildiririz. Telgrafı gönderen, herhalde alıcının ayağa fırlayıp, 'Hayır! Hayır! Ödül benimdir! Benimdir!' diye çığlıklar atacağını varsaymaktadır.

Ah, neredeyse unuttuyordum. Bir de şu Kuala Lumpur'dan gelen ve 'George' diye imzalanmış telgraflar var. Hangi George?

Faks Makinesini Kullanmanın Yolları

Faks makinesi gerçekten büyük bir icat. Bu makineye alışkın olmayanlar için nasıl çalıştığını anlatayım: Mektubu makineye takarsınız, karşı tarafın numarasını çevirirsiniz, birkaç dakika gibi kısa bir sürede mektup hedefine ulaşır. Bu makine yalnız mektup için değildir; çizimler, planlar, fotoğraflar, telefonda yazdırmanız olanaksız olan karmaşık rakamlarla dolu sayfalar da gidebilir bu yolla. Mektubunuz Avustralya'ya gidecekse, bunun masrafı aynı süre içinde yapacağınız bir uluslararası telefon görüşmesinden fazla tutmaz. Mektup Milano'dan Saronno'ya gidecekse, otomatik arama masrafından fazla değildir. Şunu da unutmayın ki, Milano'dan Paris'i akşam saatlerinde telefonla ararsanız, ücreti bin Lire kadardır. Bizimki gibi posta sistemi kesinlikle işlemeyen bir ülkede bir faks makinesi bütün sorunlarınızı çözümler. Birçok kimsenin bilmediği bir başka husus daha vardır; makûl bir fiyata, yatak odanız için ya da yolculukta yanınıza alabileceğiniz taşınabilir bir makine de satın alabilirsiniz. Bir buçuk-iki milyon Lirete. Bir oyuncak için az para değil, ama işiniz gereği değişik kentlerde birçok insanla bağlantı kurmak zorundaysanız ödediğiniz paraya değer.

Ne yazık ki teknolojinin bir tek amansız kuralı vardır, o da şudur: devrim yaratan icatlar herkesin kullanımına açılınca kullanılabilir olmaktan çıkarlar. Herkese aynı hizmeti sunduğu için teknolojinin mayasında

vardır demokrasi; ne var ki varlıklılar tek başlarına kullanırsa işler bu teknoloji. Yoksullar da teknolojiyi kullanmaya başlarsa işlemez olur. Bir tren A'den B'ye iki saatte gidiyordu; sonra otomobil icat edildi ve bu araç aynı mesafeyi bir saatte alır oldu. Bu yüzden de çok pahalıydı. Öte yandan kitleler otomobil satın alacak duruma gelir gelmez karayolları kalabalıklaştı ve trenler daha hızlı hareket eder oldu. Otomobil çağında, yetkililerin insanları durmadan kitle ulaşım araçlarını kullanmaya teşvik etmeleri ne kadar tuhaf, bir düşünsenize; ama seçkin sınıfa dahil olmadığınızı kabul ederek kitle ulaşım aracını kullandığınızda, gideceğiniz yere seçkinlerin gideceğinden daha kısa sürede varabilirsiniz.

Otomobilde, sistem tümüyle çökmeden önce birçok on yıl geçti. Çok daha demokratik olan faks makinesinin (aslında bir otomobilden kat kat ucuzdur) çöküşü, bir yıldan az sürdü. Bu noktada, postayla göndermek çok daha çabuk olur. Aslında faks, postayla yapılan iletişimi teşvik etmektedir. Örneğin eskiden Roma'da oturuyor olsaydınız ve Amerika'da yaşayan bir oğlunuz olsaydı, ona haftada bir mektup yazar, ayda bir kez de telefonla arardınız. Artık faks olduğuna göre, yeni doğan yeğenin fotoğrafını ona birkaç saniye içinde ulaştırabilirsiniz. İnsan nasıl karşı koyabilir böyle bir dürtüye. Ayrıca, dünya, hiç mi hiç ilgilenmediğiniz bir takım şeyleri size anlatmak için çırpınan ve sayıları gitgide artan insanlarla dolu; örneğin, yatırımlarınızı nasıl daha iyi yönlendirebilirsiniz, belli bir malı nasıl satın alabilirsiniz, insanlara bir çek göndererek onları nasıl mutlu edebilirsiniz, meslekseniz konumunuzu yükseltecek bir konferansa katılarak kendinizi nasıl baştan aşağı kusursuz hale getirebilirsiniz gibi. Bu insanların hepsi de, sizin faksınızın olduğunu anlar anlamaz -ne yazık ki faks rehberleri var artık- az bir masrafla size hiç de

istemediğiniz duyurular göndermek için telaştan birbirlerini çiğneyeceklerdir.

Sonunda, sabah faks makinenizin başına gider gitmez gece boyu biriken mesajların altında boğulmuş bulacaksınız onu. Doğal olarak okumadan çöp sepetine atarsınız bu mesajları. Ama varsayalım ki bir yakınınız size, saat sekizden önce bir noterde olmanız koşuluyla Amerika'da yaşayan amcanızdan on milyon Dolar miras kaldığını bildiriyor; bu iyi niyetli dostunuz hattınızı meşgul bulursa bu bilgi elinize tam zamanında geçemez. Bu durumda sizinle bağlantı kurmak isteyen biri bu işi posta kanalıyla yapmak zorundadır. Nasıl ki otomobil artık boşa geçirecek zamanı olanlar ve kilitlenmiş trafikte Mozart ya da Dire Straits dinleyerek saatler harcamak isteyenler için yavaş yolculuk aracı olduysa, faks da önemsiz mesajların gönderileceği bir araca dönüşmüştür.

Son olarak da faks, can sıkıcı şeyler dinamiğine yepyeni bir öge eklemiştir. Bugüne kadar, bir baş belası, eğer sizi sinirlendirmek istiyorsa bedelini öderdi (telefonun, posta pulunun, kapınıza kadar geldiği taksinin masrafını). Oysa şimdi faks kâğıdını satın alan siz olduğunuza göre bu masrafa katılıyorsunuz demektir.

Nasıl tepki verebilirsiniz? 'Talep edilmemiş fakslar imha edilecektir' başlığını taşıyan mektup kâğıtları kullandım daha önce, ama bunun yeterli olacağını sanmıyorum. Beni dinlerseniz, faksınızı fişten çıkartın. Size bir şey göndermek isteyen biri olursa önce size telefon eder ve faksınızı çalıştırmanızı ister. Tabii bu, telefon hatlarına aşırı yük bindirebilir. Siz de şu yanıtı verebilirsiniz: "Faksınızı Pazartesi günü, Greenwich saat ayarına göre öğleden sonra tam 5.05.27'de gönderin; o saatte makinemi tamı tamına dört dakika otuz altı saniye çalıştıracam."

1989

Cep Telefonu Kullanmamanın Yolları

Cep telefonu kullananlarla dalga geçmek kolay. Ama bunu yapmadan önce bu insanların aşağıda sıralayacağım beş kategoriden hangisine girdiklerine karar vermelisiniz.

Birinci kategoride özürülüler vardır. Özürleri gözle görülemezse bile bu kişiler sürekli olarak doktorlarıyla ya da 24 saat hizmet veren sağlık kuruluşlarıyla bağlantıda olmalıdırlar. Öyleyse yaşasın bu yararlı aleti onların hizmetine sunan teknoloji! İkinci sırada, ciddi mesleki nedenlerden dolayı acil durumlarda hemen el altında olmaları gerekenler vardır (itfaiye amirleri, pratisyen doktorlar, yeni ölmüş birini bekleyip duran organ nakli uzmanları ya da Başkan Clinton; çünkü Başkan bulunamazsa dünya, yardımcısının eline geçer). Bu kişiler için cep telefonu hayatın acı gerçeklerinden biridir, tahammül edilen ama pek zevk alınmayan bir gerçek. Üçüncü olarak zina yapanlar gelir. En sonunda, hayatlarında ilk kez, aile üyelerinin, sekreterlerinin ya da kötü niyetli meslektaşlarının konuşmalarını dinleme tehlikesi olmadan sevgilileriyle görüşebilirler. Telefonun numarasını yalnızca erkeğin ve kadının bilmesi yeterlidir (ya da erkeğin ve öteki erkeğin ya da kadının ve öteki kadının; başka bir kombinasyon var mı?). Yukarıda sıraladığım kategorilerin üçü de bizce saygındır. Hatta ilk ikisi için, bir lokantada yemek yerken bile rahatsız edil-

mekten gocunmayız, ya da bir cenaze töreni sırasında; zina yapanlar da genellikle çenelerini tutmasını bilirler.

Geriyeye iki kategori kalıyor. Ötekilerin aksine bunlar başımıza dert açarlar (hem bizim başımıza hem de kendilerinin). İlk kategoriye girenler, arkadaşlarıyla sağma sapan konular ya da yeni ayrıldıkları sevgilileri hakkında çene çalma olanağı bulunmazsa şuradan şuraya adım atmayan tiplerdir. Neden böyle yapmamaları gerektiğini bu insanların kafasına sokmak pek zordur. Bu kişiler, etkileşim itkisine karşı koyamazlarsa, yalnız olmanın tadını çıkaramazlarsa ve o anda kendi yaptıkları işe ilgi duymaya başlarsa, kendi aptallıklarını sergilemekten kaçınamazlarsa ve hatta bunu, tanıtıcı işaretleri, simgeleri haline getirirlerse, eh o zaman bu sorunla bir psikolog ilgilenmelidir. Bu gibi tipler bizi bıktırır, ama onların içlerindeki o korkunç boşluğu anlamalıyız, onlar gibi olmadığımız için şükretmeli ve onları bağışlamalıyız; elbette kendi kişiliğimizin üstünlüğünden şeytanca bir zevk duymadan ve böylece tinsel gurura ve acımasızlığa kapılmak gibi günahlar işlemeyen. Bu insanları acı çeken dostlarımız olarak görün ve öteki yanığınızı uzatın onlara.

Son kategoriye (buna toplumsal basamakların en altında olan ve oyuncak cep telefonu satın alan kişiler dahildir), özellikle de önemli iş görüşmeleri açısından çok rağbette olduklarını herkese göstermek isteyen kişiler girer. Havaalanlarında, lokantalarda ya da trenlerde dinlemek zorunda kaldığımız bu konuşmaların içeriği hep parasal işlemler, eksik yüklenen makine parçaları, bir koli dolusu kravatın ödenmemiş faturası ve konuşmacının oldukça Rockefellervari olduğuna inandığı öteki şeylerdir.

Eh, sınıf farklılığı iğrenç bir uygulama; proleter atalarımızdan gelen bir kusur yüzünden yeni zenginler, avuç dolusu para kazansalar bile, balık bıçağının nasıl

kullanılacağını bilmezler ya da Ferrari'lerinin arka camına oyuncak bir maymun asarlar ya da özel jet uçaklarının kontrol panelinin üzerine oyuncak bir Noel Baba oturturlar ya da (anadilleri olan İtalyancayı konuşurken) konuşmanın içine 'management' gibi İngilizce sözcükler serpiştirirler. Bu yüzden de böylesi insanlar Guermantes Düşesinin davetine çağrılmazlar (üstelik de neden çağrılmadım diye kafa patlatırlar; ne de olsa neredeyse Manş Denizinin üzerine köprü kurmaya yetecek uzunlukta bir yata sahiptirler ya!).

Bu insanların farkına varmadığı şey, Rockefeller'in bir cep telefonuna ihtiyacı olmadığıdır; bir salon dolusu sekreteri vardır onun, hepsi de öyle beceriklidir ki, büyükbabası bile ölecek olsa şoförü gelip kulağına fısıldamakla yetinir. Kudretli adam, her telefona yanıt vermesi gerekmeyen adamdır; tam tersine, böyle bir adam sürekli olarak -öyle derler ya- toplantıdadır. En alt düzeydeki yöneticiler için bile başarının iki simgesi vardır: Yöneticilerin kullandığı tuvaletin anahtarına ve 'Bir not bırakmak ister miydiniz?' diye soran bir sekretere sahip olmak.

Bu yüzden cep telefonunu güç simgesi olarak düşünüp caka satan biri, tam tersine kendi umarsız, düşük konumunu herkese duyuruyor demektir; öyle bir konumdur ki bu, sevişirken bile, patronu telefon edecek olursa hemen hazır ol'a geçmesi gerekir; geçinebilmek için alacaklılarını gece gündüz takip etmek zorundadır; kızının kutsal komünyonunun olduğu günde bile, hesabı açık verdi diye banka tarafından sıkıştırılır. Cep telefonunu caka satarak kullanması, bu tür şeylerden bihaber olduğunun kanıtı ve toplumdan dışlandığının da yadsınmaz onayıdır.

Vazı İşlerindeki Düzeltmeler

Günümüzde, özellikle de Amerika Birleşik Devletlerinde, amansız editörler yazarlardan yalnızca üsluplarında değişiklik istemekle kalmıyorlar, olay örgüsünde değişiklik, yeni bir son da istiyorlar, yani ticari açıdan ne gerekiyorsa onu. Ancak biz İtalyanlar da, örneğin birkaç on yıl önce Elio Vittorini'nin genç yazarlara nasıl müdahale ettiğini hatırlarsak, geçmişte bu işlerin şimdikiinden çok farklı yürütüldüğünü söyleyebilir miyiz?

Genellikle gözardı edilen bir olgu vardır; Philip Larkin'in çok tanınan bir şiirinin ilk uyarlaması şöyleydi: "Sana zararları dokunur, annenin ve babanın." Ancak Larkin'in editörünün ısrarları sonucu bu dize bugün bilinen biçimini almıştır. Eliot'un *Çorak Ülke* adlı eserinin ilk taslağı şöyle başlıyordu: "Nisan, ayların en acımasızıdır. Mart da ondan aşağı kalmaz." Hava durumunun üzerinde böyle huysuzca durmak ifadenin etkisini azaltığından ilk metin, Nisan ayıyla bitkilerin düzeni arasında herhangi bir bağ olduğunu ortaya koymaktan uzaktı. Herkesin bildiği gibi, Ariosto yayımcısına şu kısa şiiri sunmuştu: "Kadınlar ve şövalyeler, silahlar, aşklar, saray usulleri ve gözüpek serüvenler hakkında söyleyeceğim hiçbir şey yok." Bu kadar. "Bunu biraz açmaya ne dersin?" demişti editörü. Toskana'da bir eyaletin belediye başkanı olan ve yeterince derdi tasası olan Messer Ludovico bunun üzerine, "Ne gereği var?" demişti. "Şövalyeler üzerine düzinelerce destan var zaten.

Bırakın kalsın. Şairlerin yeni tarzlar denemelerinden yavaş yavaş." Editör de şu yanıtı vermişti: "Evet, anlıyorum, şahsen size hak da veriyorum. Ama biçime bir başka açıdan yaklaşmaya ne dersiniz? İroniyle örneğin? Hem tek sayfalık bir kitabı satamayız, özellikle de o tek sayfada yalnızca iki beyit varsa. Mallarmé'nin taklidi gibi olur. Böyle yaparsak az sayıda, sınırlı basmak zorunda kalırız. Yani, bu kitabın sponsorluğunu Marlboro filan yapmazsa battık demektir."

Manzoni vakası önemli bir örnektir. Romanının ilk uyarlaması şöyle başlıyordu: "Uzayıp giden Garda Gölü." Basit gibi görünüyor ama o göle takılıp kalsaydı, Venedik Cumhuriyetinin bütün tarihini yazar, Riiva'dan öteye de gidemezdi. Bir düşünün, Renzo'nun Milano'ya varması ne kadar uzun sürerdi! Ekmek isyanına yetişemezdi bile. Sonra da o zavallı gencin başına hiç önemli bir şey gelmezdi. Lucia, Roverete manastırına sığınır, kusursuz davranan bir başrahibesi olan manastıra; roman da, birkaç ufak tefek aksilikten sonra mutlu evlilikle noktalanırdı... Yavanın da yavanı bir roman olurdu sonunda.

Leopardi'nin öyküsü daha da ciddi. İlk taslakta, Asya'nın gezgin çobanı şöyle sesleniyordu: "Jüpiter, cennette ne yapıyorsun? Ne yapıyorsun, söyle bana, sessiz Jüpiter." Bu kusursuz gezegenin bir kusuru yok elbette, ancak yalnızca belli bazı mevsimlerde görünür ve duygusal ya da doğaüstü bir etkisi de yoktur. Aslında Leopardi'nin çalışması birkaç beyitten oluşuyordu. Bunların sonunda da çoban, Jüpiter'in kendisi açısından pek önemi olmadığına karar veriyordu. Bereket editörünün müdahalesi işi kurtardı: "Profesör Leopardi, hayalgücünüzü çalıştırın biraz. Jüpiter'in uydularından birini kullanmaya ne dersiniz?" "Ah, olmaz, bu işleri daha kötüleştirir. Asyada'daki gezgin bir çoban uydulardan ne anlar? Olsa olsa ay olabilir belki de. Ay'a seslenmesini mi

istiyorsunuz çobanın? Yo! Benim de bir onurum var!"
"Belli olmaz. Deneyin."

Proust'un öyküsü de trajik bir öyküdür. İlk taslakta şöyle yazmıştı: "*Longtemps je me couché après minuit.*" Gece geç saatlere kadar yatmayan bir gence neler olur bilirsiniz. Anlatıcı, belleğini neredeyse tümüyle tahrip eden bir beyin iltihabına yakalanmıştı. Ertesi gün, Guermantes Düşesine rastlayınca ona, "Kimsiniz, madam?" diye sormuştu. Paris'te önde gelen kişilerin evlerine alınmıyordu, çünkü o dünyada bazı yanlış davranışlar asla bağışlanmaz. Eserin bu ilk metninde anlatıcı kendini birinci tekil kişi olarak bile ifade edemiyordu, *La Recherche* de Charcot stili kısa bir tıbbi vakaya indirgenmişti.

Öte yandan, romanlarımdan birini Bernard de Morlay'ın, "*Stat rosa pristina nomine*" diye başlayan dizeleriyle bitirdikten sonra, birkaç dilbilimci bana şiirin "*Stat Roma*" diye başlayan bir kaç taslağı daha bulunduğunu haber verdiler; aslında bu biçim, anlamı daha artırıyor, çünkü daha önceki dizeler Babil'in kayboluşuyla ilgili. Ya sonra romanımın adını *Roma'nın Adı*¹ koysaydım ne olurdu? Romanın önsözünü Papa II. John Paul yazardı ve kuşkusuz bana bir ünvan filan verirdi. Ya da biri çıkıp Sean Connery'yi filmde Romalı giysileriyle oynatırdı.

1990

¹ U. Eco, Rosa ve Roma sözcükleri arasında bir tek harf harf değişikliği olduğunu ima ederek *Gülün Adı* adlı romanına atıfta bulunuyor.

Diziler

1991 yılında İtalyan yazar Laura Grimaldi, Mösyö Bovari adında bir kitap yazdı ve Emma'nın ölümünden sonra Charles'in başına gelenleri anlattı; aşağı yukarı aynı tarihlerde Bayan Ripley adında biri (büyük olasılıkla Patricia Highsmith'in icat ettiği bir karakter), Scarlett adındaki romanıyla tam bir vurgun vurdu; Rüzgâr Gibi Geçti'nin devamıydı bu. Bu bakımdan, 'Colonus'taki Oedipus'tan' 'Yirmi Yıl Sonra'ya gelinceye kadar, dizilerin geleneği belli bir soyluluğa erişti.

Asya Bilgisayarı Olayı'nın yazarı olan Giampaolo Proni, anlatma makinelerinin nasıl icat edileceğini bildiğini gösterdi bize; benden de, tanınmış romanların devamı niteliğinde birkaç öneride bulunmamı istedi.

Hangi Marcel?

Zaman'ın mührünün vurulmasıyla görevini tamamlamış olan Proust'un astımlı Anlatıcısı, Fransız Riviyera'sındaki tanınmış bir alerji uzmanına gitmeye karar vererek otomobile yola çıkar. Deneyimsiz bir sürücü olan Anlatıcı, korkunç bir trafik kazası geçirir, büyük bir çarpışmanın sonunda hemen hemen belleğinin tümünü yitirir. Kendisini tedavi eden Aleksandr Luria, içsel monolog tekniğini geliştirmesini önerir ona. Ancak Anlatıcının dağarcığında monoloğa konu edebileceği anı birikimi olmadığından, aynı zamanda içinde yaşa-

dığı günlere ilişkin algılamalarını pek özümseyemediğinden, Luria ona Joyce'un Ulysses'indeki içsel monologları geliştirmesini önerir.

Anlatıcı, o dayanılmaz romanın içinde boğuşur ve kendine kurmaca bir ego kurar, bunu yaparken de kendisi Clongowes Wood'daki okulda yatılı okurken büyükannesinin yaptığı ziyaretlerin anısıyla başlar. Kusursuz bir duyum ikiliği yeteneği geliştirir; bir çobanın böreğinden burnuna gelen en ufak bir koyun yağı kokusu aklına hemen Phoenix Park'taki ağaçları ve Chapezolid'deki kilisenin kulesini getirir. Bir Guinness düşkünü olarak, Eccles Sokağında, bir kapı eşiğinde ölür.

Molly

17 Haziran 1904 sabahı, huzursuz bir uykunun ardından Molly Bloom mutfığa iner ve kendisine kahve pişirmekte olan Stephen Dedalus'u görür. Leopold o ne olduğu belirsiz işlerinden birini görmeye gitmiştir, belki de o ikisini bilerek yalnız bırakmıştır. Molly'nin yüzü uykudan şişmiştir, ama onu müthiş güzel bir balina kadına benzeten Stephen hayran olur Molly'ye. Birkaç bayat şiir sıralar, Molly de kendini onun kollarına atar. Birlikte önce Istria kıyısındaki Pula'ya, oradan da Trieste'ye kaçarlar; yağmurluk giyip kılık değiştiren Bloom da peşlerindedir.

Trieste'de, Italo Svevo, Stephen'e başından geçenleri yazmasını söyler, hırslı bir kadın olan Molly de onun bu önerisini destekler. Stephen yıllar yılı dev bir roman yazar, adı *Telemachus*'tur. Son sayfayı da bitirince müsveddeleri yazı masasının üzerinde bırakır ve Sylvia Beach ile kaçar. Molly müsveddeleri bulur, okur ve romanın büyümesine kapılır, kendini her şeyin başladığı noktada bulur, yani 16 Haziran 1904'ü 17 Hazirana bağlayan gece, Dublin'deki yatağında dönüp dururken.

Öfkeden çılgına dönen Molly, Stephen'in peşinden Paris'e gider. Rue de l'Odeon'da, Shakespeare Kumpanyasının kapısında, tabancasıyla üç el ateş ederek Stephen'i öldürür, bir yandan da, "Evet! Evet! Evet!" diye bağırılmaktadır. Sonra oradan kaçar ve rastlantı sonucu Daniele Panebarco'nun çizdiği bir çizgi romana dalar; orada Bloom'u kendi yatağında Anna Livia Plurabelle, Lenin, Sam Spade ve Barbara Walters'la -hem de aynı anda- sevişirken görür. Çılgına döner ve kendini öldürür.

Yine Sam

Viyana, 1950. Yirmi yıl geçmiştir ama Sam Spade hâlâ Malta Şahinini ele geçirmeye kararlıdır. Bağlantısı Harry Lime'dır; bu ikisi Prater'deki dönmedolabın tepesinde sohbet etmektedirler. "Bir ipucu buldum," der Lime. Aşağı inerek Café Mozart'a yönelirler; orada bir köşede Zenci bir müzisyen *As Time Goes By*'ı çalmaktadır. Arkadaki küçük masada, ağzının kenarında sigarasıyla, dudaklarında acı bir tebessümle Rick oturmaktadır. Ugarte'nin kendisine göstermiş olduğu belgelerin arasında bir ipucu bulmuştur; Sam Spade'e Ugarte'nin bir fotoğrafını gösterir. "Kahire!" diye mırıldanır detektif. "Onu tanıdığımda Peter Lorre adını kullanıyordu," der Lime alayla.

Rick devam eder: De Gaulle ve onun kuvvetleriyle birlikte zaferle girdiği Paris'te, bir Amerikalı casusun varlığından haberdar olmuştur; bu casusu OSS San Quentin'den salıvermiş ve Şahinin peşine koymuştur. O sıralarda bu adamın Lizbon'da Viktor Laszlo'yu öldürdüğü söyleniyordu. Her an gelebilirdi. Kapı açılır ve bir kadın görünür. "İlsa!" diye bağırır Rick. "Brigid!" diye bağırır Sam Spade. "Anna Schmidt!" diye bağırır Lime. "Bayan Scarlett!" diye bağırır Zenci, Zenciler bembeyaz

kesilirken olduğu gibi yüzü grileşerek, "Demek döndünüz! Patronuma kötü bir şey yapmayın!" Kadının yüzünde gizemli bir gülümseme vardır. "Beni nasıl istiyorsanız öyleyim... Şahine gelince..."

"Evet!" diye bağırlar hep bir ağızdan.

"Şahine gelince," diye konuşur büyüleyici serüvençi, "o bir şahin değildi. Bir atmacaydı."

"İşletildim!" diye mırıldanır Spade, "hem de ikinci kez!" Dişlerini sıkır, profili iyice sertleşmiştir.

"Şu yüz Dolarımı geri ver," der Harry Lime. "Bir şey beceremiyorsun."

"Bir konyak," der Rick garsona, rengi kül gibidir.

Barın öbür ucunda yağmurluklu adamın silueti görünür, dudaklarında alaycı bir gülümseme oynuyor. Yüzbaşı Renault'dur. "Gel Molly," der kadına. "Deuxième Bureau'nun adamları bizi Combray'da bekliyorlar."

1982

Üç Nokta Nasıl Kullanılır

"Bir Porno Filmini Nasıl Tanırsınız"da, bir porno filmi yalnızca erotik olayları işleyen filmlerden ayırdedebilmek için, filmin kahramanlarının otomobille bir yerden bir yere giderken seyircinin beklediğinden ya da konunun gerektirdiğinden fazla zaman harcayıp harcamadıklarını saptamanın yeterli olduğunu görmüştük. Aynı bilimsel kriterleri, profesyonel yazarları haftasonu yazarlarından ya da yazmazlarından (yine de ünlü olabilir bunlar) ayırt etmek için de kullanabiliriz. Bunun yolu da cümlelerin ortasında üç nokta kullanmaktır.

Yazarlar, üç noktayı yalnızca cümlelerin sonunda, bu konuda daha da fazla şey yazılabilir demek amacıyla kullanırlar ("ve bu nokta daha da geliştirilebilir, ama...") ya da bir cümlelerin ortasında ya da iki cümle arasında, bir alıntının parça parça olduğunu vurgulamak için ("Dostlarım... Caesar'ı gömmek için geldim..."). Yazar olmayanlar ise bu noktaları belki de fazla cüretkâr olduğunu düşündükleri bir konu kahramanına hoşgörülle bakılmasını arzuladıkları zaman kullanırlar: "Tıpkı bir...boğa gibi öfkeliydi."

Yazar, dili sınırları dışına taşırmakta kararlı olan kişidir, bu yüzden de eğretileninin, hatta cüretkâr bir eğretileninin bütün sorumluluğunu yüklenir: "Hareketli sular kutsal görevlerinde/Dünyanın insan sahillerini arındırıyorlar". Keats'in, hayal gücünün uçuşmasına izin verdiğini herkes kabul eder, ancak hiç olmazsa o

bunun için özür dilemiyor. Yazar olmayan biriye şöyle yazardı: "Hareketli sular...kutsal... görevlerinde/ arındırıyorlar." Bana aldırış etmeyin, yalnızca şaka yapıyorum, dercesine.

Yazar, yazarlar için yazar, yazar olmayansa kapı komşusu için ya da yerel bankanın müdürü için yazar; kendi cüretkârlığının anlaşılacağından ya da ne olursa olsun başışlanmayacağından korkar (çoğu kez de yanılır). Noktaları vize yerine kullanır: Devrim yapmak ister, ama polis izin verirse.

Uyarlamaları gösteren aşağıdaki küçük liste bu noktaların ne kadar dehşet verici olduğunu gösterebilir ve yazarlarımızın özgüveni olmasaydı edebiyatımızın ne hale geleceğini de ortaya koyabilir:

"Bambaşka adlı...bir gül."

"Çanların kimin için ...çaldığını öğrenmek üzere ...birini yollama."

"Ne de olsa ... insandır."

"Bana... İsmail de."

"Dul Douglas beni ...oğlu yerine koydu ve beni ...evcilleştireceğini düşündü."

"Virginia Woolf'tan ... kim korkar?"

"Ayların en acımasız... Nisan'dır."

"Ben objektifi açık ...bir kamerayım."

Vesaire vesaire.

Büyük yazarların gözümüze budalaca görünmelerinin önemi yok. Ama gördüğümüz gibi, bu noktalar, yazarın cüretkâr ve mecazlı bir dil kullanmaktan korktuğunu gösteriyor, ama aynı zamanda yazarın, söz konusu kahramanın gerçeğe uygun ve sıradan görünmesinden kuşku duyduğunu da gösterebilir. Bir örnek. Herkesin bildiği gibi 1848 yılında yazılan Komünist Manifestosu şu sözcüklerle başlar: "Avrupa'nın üstünde bir hayalet vardır." Bunun muazzam bir başlangıç olduğunu kabul edin. Marx ile Engels, "Avrupa'nın üstünde

bir... hayalet vardır," demiş olsalardı yine de iyi bir ifade sayılırdı; o zaman belki de yalnızca komünizmin o kadar da ürkütücü ve zor anlaşılır bir şey olmayabileceğini öne sürmüş olurlardı, Rusya'daki devrim de elli yıl önce olurdu, hem de Çar'ın onayıyla, Mazzini de bu devrime katılırdı.

İyi de, "Avrupa'nın üstünde bir hayalet... dolaşiyor," diye yazsalardı ne olurdu? Hayaletin dolaşması konusunda bir kuşku mu olurdu? Bu hayalet sabit midir? Yoksa hayaletler, kendiliklerinden ve bir anda, ortalıkta dolaşmaya zaman bulamadan görünüp kaybolurlar mı? Ama hepsi bu değil. Ya, "Avrupa'nın ... üstünde bir hayalet dolaşiyor," diye yazsalardı ne olurdu? Bu sözlerin anlamı aslında olayın abartıldığı ve hayaletin olsa olsa Treviri'nin çevresinde dolandığı, başka yerlerde oturanların kaygılanmalarına gerek olmadığı mı olurdu? Yoksa komünizm hayaletinin Amerika'da ve -kim bilebilir ki?- hatta Avustralya'da bile dolaşmaya başlamış olabileceğini mi öne sürmüş olurlardı?

"Olmak ya da ... olmamak, işte sorun bu." "Olmak ya da olmamak, işte bütün ... sorun bu." "Olmak ... ya da olmamak, işte sorun bu." Shakespeare eleştirmenlerinin Bard'ın sözleri üzerinde nice çalışmak zorunda kalacaklarına bir bakın.

Bütün insanlar eşit doğarlar.

Bütün ... insanlar eşit doğarlar.

Bütün insanlar ... eşit doğarlar.

Bütün insanlar eşit ... doğarlar.

Bütün insanlar, üç noktayı kullanma konusunda eşit haklarla doğarlar.

1991

Sunuş Yazısı Nasıl Yazılır

Bu makalenin amacı, ideal olarak bir üniversite yayınevi ya da ona eşdeğerde bir yayınevi tarafından, akademik dünyada geçerli olan kurallar çerçevesinde yayınlanacak olan bir deneme kitabına, felsefi bir incelemeye ya da bir seri bilimsel makalenin başına konulacak sunuş yazısının nasıl hazırlanacağını göstermektir. Aşağıdaki paragraflarda, olabildiğince az ve öz sözcüklerle bir sunuş yazısının neden yazılması ve neler içermesi gerektiğini ve teşekkürlerin nasıl sıralanacağını açıklamaya çalışacağım; teşekkür ifadelerini beceriyle sunmak, kültürlü bir bilim adamının kalitesini gösterir. Öyle zaman olur ki, görevini tamamlayan bir bilim adamı teşekkür edeceği kimse olmadığını keşfediverir. Ne gam! Borçlu olduğu birtakım kişiler uydurur. Kimseye minnet borcu olmadan yürütülen araştırmalar kuşku uyandırıcıdır, bu yüzden ne yapıp edip teşekkür edilecek biri bulunmalıdır.

Bu makaleyi hazırlarken bilimsel araştırmalarla iyice haşır neşir oldum; bu araştırmalara dikkatimi çekenler, İtalyan Devlet Eğitim Bakanlığı, Turin ve Floransa Üniversiteleri, Milan Politeknik Enstitüsü, Bolonya Üniversitesi ve ayrıca New York Üniversitesi, Yale Üniversitesi ve Columbia Üniversitesi oldu.

Signora Sabina'nın sabırlı ve mükemmel işbirliği olmasaydı bu çalışmamı asla tamamlayamazdım; sabahın 2'sinde, sigara izmariti ve kullanılmış kâğıttan olu-

şan ne olduğu belirsiz bir çöplüğe dönüşen çalışma odam, sabah olduğunda onun sayesinde yeniden kullanılabilir duruma gelmiştir. Barbara, Simona ve Gabrielle'ye de özellikle teşekkür etmek istiyorum; birbirine, benim kişisel ilgi alanlarımdan uzak olmak dışında hiçbir bakımdan benzeşmeyen konferanslara davet için gelen ısrarlı denizaşırı telefonların, düşünmeye ayırdığım saatleri bölmesinden onların çabalarıyla kurtulmuş bulunuyorum.

Sürekli olarak varolmanın temel sorunlarıyla meşgul olan bir bilim adamının isteklerine ve huysuzluklarına katlanagelen –ve hâlâ katlanan– ve her şeyin boş olduğuna beni inandıran karımın şaşmaz desteği olmasaydı bu makaleyi asla yazamazdım. En iyisinden İskoç viskisi sunarcasına bana elma suyu içirmeyi başaran karımın bu bağlılığı sonsuz ve inanılmaz bir katkı sağladı. Bu sayfaların bulanık olması bunun kanıtıdır.

Çocuklarım benim için büyük bir avuç kaynağı olmuşlar ve bana, yüklendiğim görevi tamamlamam için gerekli sevgiyi, enerjiyi ve güveni vermişlerdir. Onların benim işimden soylu bir biçimde tümüyle uzak kalmaları sayesinde, postmodern toplumda aydınların rolünü tanımlamakla geçirdiğim günlük boğuşmanın ardından bu makaleyi bitirebilecek gücü bulabildim. Sağlara biçim vermede kullandıkları estetik ölçüler tüylerimi diken diken eden berberlere giden arkadaşlarıyla salonda karşılaşmaktansa çalışma odama çekilip bu sayfaları yazmayı yeğlettikleri ve bu konuda yılmaz bir kararlılık göstermemi sağladıkları için onlara müteşekkirim.

Bu metnin yayınlanması, L'Espresso yayınevinden Carlo Caracciolo, Lio Rubini, Eugenio Scalfari, Livio Zanetti, Marco Benedetto ve yönetim kurulunun öteki üyeleri sayesinde gerçekleşmiştir. İşletme Müdürü Milvia Fiorani'ye özellikle teşekkür ederim; onun kesilme-

yen aylık desteği sayesinde araştırmamı ilerletebildim. Sayısız okurun bu iddiasız katkımı ellerinde tutabilmeleri, dağıtım hizmetleri müdürü Guido Ferrantelli sayesinde.

Bu metnin yaratılmasını ve düzeltilmesini teşvik eden, bana bir M 21 bilgisayarı sağlayan Olivetti olmuştur. MicroPro ve Wordstar 200 programı için de minnettar olduğumu belirtmek isterim. Metin, bir Okidata Microline 182 yazıcıda basılmıştır.

Doktor Giovanni Valentini, Doktor Enzo Golino ve Doktor Ferdinando Adornato'nun müşfik ve kesintisiz ısrarları ve teşvikleri olmasaydı yukarıdaki ve aşağıdaki satırları kaleme alamazdım; bu kişiler gazetenin baskıya girdiğini ve ne olursa olsun acele edip son dipnotları teslim etmem gerektiğini her gün düzenli olarak sevecen ve ısrarlı telefonlarıyla bana hatırlatmışlardır.

Bütün bu kişilerin, bu sayfalarda yer alanların bilimsel içeriğiyle kesinlikle ilgileri yoktur; hem bu makalede hem de önceki ve sonraki makalelerde görülebilecek kusurların tümünün sorumluluğu bana aittir.

1987

Bir Sanat Kataloğuna Önsöz Nasıl Yazılır

Aşağıdaki notlar, sanat kitaplarına önsöz yazanlara (bundan böyle SKÖY diye anılacaklardır) yardımcı olmak amacıyla taşımaktadır. Ama önce bir uyarıda bulunayım: Bu öneriler, bilimsel bir dergide yayınlanacak tarih ya da eleştiri konulu deneme yazılarının yazılışında geçerli değildir. Bu farkı gözetmemin sayısız, karmaşık nedeni vardır; bunlardan ilki, eleştiri yazılarını okuyup değerlendirenlerin öteki eleştirmenler olması, analizi yapılan sanatçının ise bunları hemen hemen hiç okumamasıdır; bu kişi ya o dergiye abone değildir ya da iki yüz yıl önce ölmüştür. Çağdaş sanatı gösteren kataloglar bambaşka bir amaca yöneliktir.

İnsan nasıl SKÖY olur? Ne yazık ki bu işlem fazlasıyla basittir. Entelektüel bir mesleğinizin olması (nükleer fizikçilerle moleküler biyologlar pek rağbattedir), telefon rehberinde kaydınızın bulunması ve belli bir ölçüde ünlü olmanız yeterlidir. Ün, şu biçimde hesap edilir: Gösterinin etki alanından daha geniş bir coğrafi bölgeye yayılmalıdır (yetmiş binden az nüfusa sahip kentlerde ün, eyalet düzeyinde olmalıdır, başkentlerde ulusal düzeyde olmalıdır, bağımsız ülkelerin -San Marino ve Andorra hariç- başkentlerindeyse dünya çapında olmalıdır) derinliği de, olası tablo alıcılarının kültür düzeylerinin altında olmalıdır (sergide tahta oyması manzaralar yer alıyorsa, yazarın New York Times'ta köşe yazarı olması gerekmez, hatta zararı bile dokunur bu-

nun; en iyisi yazarın o yöredeki öğretmen okulunun müdürü olmasıdır). Elbette sergi açan sanatçı tarafından davet edilmeniz gerekir, ama bu sorun oluşturmaz; sergi açan sanatçıların sayısı, olası SKÖY'lerin sayısını kat kat geçer. Bu koşullar altında siz isteseyiz de istemeseniz de sonunda bir SKÖY olursunuz. Sanatçı kararını vermişse, olası SKÖY, bir başka kıtaya göç etmeye karar vermediği sürece bu görevden kaçamaz.

SKÖY bu görevi üstlendikten sonra aşağıdaki itki-lerden birine uygun hareket edebilir:

1) Rüşvet (pek nadirdir, çünkü, göreceğimiz gibi, sanatçıya daha ucuza mal olan itkiler vardır). 2) Cinsel ödül. 3) Dostluk, her iki anlamda da: Gerçek muhabbet ya da reddedememe. 4) Sanatçının vereceği armağan (bu itki, sanatçıya duyulan hayranlıkla aynı şey değildir; aslında ticari açıdan uygun bir stoklama amacıyla tablo armağan edilmesini istemek mümkündür). 5) Sanatçının çalışmalarına duyulan içtenlikli hayranlık. 6) Adını, sanatçının adıyla ilintili kılma arzusu; sanatçı, SKÖY'nin adını daha sonra, ülkede ve ülke dışında yayınlanacak sayısız katalogdaki kaynakçada duyurmak için elinden geleni yapacağından, genç entelektüeller için harika bir yatırımdır bu. 7) Bir siyasal harekete katkıda bulunmak ya da idealist bir sanat galerisini desteklemek amacıyla ideolojik, estetik ya da ticari ilişki.

Bu sonuncusu, nazik bir sorunu birlikte getirir, özverili olmaya kesin kararlı olan SKÖY'ler bile kaçamaz bu sorundan. Gerçekte, eleştirdikleri eseri övseler de yerseler de, edebiyat, film ya da tiyatro eleştirmenlerinin, bu eserin başarısı üzerinde pek az etkileri vardır. Olumlu eleştiride bulunan bir edebiyat eleştirmeni, romanın ancak birkaç yüz tane fazla satılmasını sağlar; sinema eleştirmeni basit bir pornografik komedi filmini eleştirebilir, ama büyük bir gişe hasılatına ulaşmasını engelleyemez; aynı şey tiyatro eleştirmenleri için de ge-

çerlidir. Öte yandan, SKÖY ise sanatçının bütün çalışmalarının değerinin artmasına yardımcı olur, kimi zaman bu değer on katına fırlamasını yol açar.

Bu özel durum, SKÖY'nin önemli konumunu da etkiler; bir edebiyat eleştirmeni tanıdığı ya da tanımadığı bir yazarı yerebilirse de yazdığı yazının belli bir gazetede yayınlanıp yayınlanmamasını denetleyemez; sanatçıysa kendi kataloğunu istediği gibi hazırlayıp denetleyebilir. Sanatçı, SKÖY'ye "İstediklin gibi yazabilirsin" dese de, SKÖY aslında savunmasız bir konumdadır. Ya yazmayı reddedersiniz –ama gördüğünüz gibi, bu olanaksızdır– ya da en azından kibar davranırsınız. Ya da kaçamaklı.

SKÖY hem onurunu hem de sanatçıyla arasındaki arkadaşlığı korumak istediğinden, kaçamaklılık sanat kataloglarının başta gelen ögesidir.

Gelin hayali bir durumu inceleyelim. Örnek olarak ressam Prosciuttini'yi ele alalım; bu adam otuz yıl boyunca koyu sarı fonu ve ortasında da, tabanları tablonun alt kenarına koşut giden mavi ikizkenar üçgenler bulunan tablolar yapmıştır. Bu üçgenin üstünde, mavi üçgenin tabanına göre güneydoğuya doğru eğilmiş kırmızı bir çeşitkenar üçgen bulunur. SKÖY, ressamın gelişimindeki aşamaya bağlı olarak sanatçının, 1950'den 1980'e kadar tablolarını şu biçimde adlandırmış olacağını aklında tutmalıdır: *Kompozisyon, İki Artı Sonsuzluk, Asgari, Savaşma Seviş, Watergate, Kısır Kendini beğenmişler, Çap/Raz, Yanlış/Okuma, Resimsel Açından Doğru*. Yazısını yazarken SKÖY'nin elinde hangi (onurlu) olanaklar vardır? Şair olsa işi kolay; Prosciuttini'ye bir şiir ithaf eder. Örneğin: "Bir ok gibi –(Ah, zalim Zeno!)– bir başka okun ışıltısı – fersahlarca izlendi – her renkten – siyah deliklerle bezenmiş – bir evrende!" Bu çözüm prestij kazandırır: SKÖY'ye, Prosciuttini'ye, galeri sahibine, alıcıya.

İkinci çözüm, yalnızca kurmaca yazarları içindir, serbest bir açık mektup biçimindedir: "Sevgili Prosciuttini, üçgenlerine baktığımda kendimi yeniden Uqbar'da sanıyorum, Jorge Luis'le... Bir başka çağda yeniden yaratılan biçimler öneren bir Pierre Menard, bir Don Pi-tágoras de la Mancha. 180 derecede şehvet: kendimizi gereklilikten kurtarabilir miyiz? Güneşle yıkanan kır-larda bir haziran sabahıydı: Bir telgraf direğinden sallan-dırılmış bir partizan. Yetişme çağında Kuralın özünden kuşku duyardım..." V.s.

SKÖY'nin bilimsel bir geçmişi varsa, görevi çok daha kolaydır. Bir tablonun da Gerçekliğin bir ögesi ol-duğu inancıyla (aslında doğrudur da) başlayabilir; bun-dan sonra yapacağı tek iş, gerçekliğin derinliği hakkında konuşmaktır, hem ne anlatırsa anlatsın yalan olmayacaktır. Örneğin: "Prosciuttini'nin üçgenleri birer grafik-tir. Somut tipolojilerin önerisel işlevleri. Kümeler. U kümesinden bir başka kümeye nasıl ilerlenir? Herkesin bildiği gibi, değerlendirme için bir F işlevi gereklidir, V kümesi düşünüldüğünde, F (U) F'den (V)küçük ya da ona eşitse, U'yu "geliştirmek" gerekli olur; şu anlamda: U'dan türeyen kümeler oluşturulmalıdır. Kusursuz bir işlev ya da değerlendirme, F(U)'nin F(V)'den küçük ya da ona eşit olması kuralına uyacaktır, böylece D (U,Q), D (V,Q)'den küçük ya da ona eşit olacaktır, burada (besbelli ki) D (A,B) grafikte A ile B arasındaki uzaklık olmaktadır. Sanat matematiktir. Prosciuttini bize bunu anlatmaktadır."

İlk bakışta bu taktik soyut bir tabloda işe yarar gibi görünebilir, ama bir Morandi ya da bir Guttuso için ay-nı şey söylenemez. Yanlış. Elbette her şey bilim adamı-nın becerisine bağlıdır. Türel bir kanıt olarak şunu söy-leyebiliriz: Bugün, René Thom'un felaketler kuramını -epeyce soğukkanlı davranarak- kabul edersek, Moran-di'nin natürmortlarının dengenin en aşırı ucundaki bi-

çimleri temsil ettiklerini gösterebiliriz, öyle bir uçtur ki o, onun ötesinde, şişelerin doğal biçimleri kendilerinin ötesinde, kendilerine ters düşen birer sivri uç olur, ses ötesi bir gürültünün zarar verdiği bir kristal gibi çatlar-lar; böylece ressamın büyüğü, bu aşırı durumu yakala-mış olmasında yatar. Yazar da sözcüklerin anlamıyla oynayabilir; natürmort'un İngilizce çevirisiyle oynaya-bilir: *still life*. Still¹, ama ne zamana kadar? Hâlâ yaşıyor olmakla yaşayacak olmak arasındaki farkın büyüğü.

Bir başka seçenek 1968 yılından yaklaşık olarak 1972'ye kadar uygulandı: siyasal yorumlama. Sınıf mü-cadeleleri, ticari mal haline getirilip bozulan nesnelere bozulmaları üzerine gözlemler. Tüketim malları dünya-sına başkaldırı olarak sanat; ticari değerlere dönüşmeyi reddeden, işçi sınıfı yaratıcılığına açık, kapitalist hırsla kamulaştırılmış biçimler olarak Prosciuttini'nin üçgen-leri. Altın çağa dönüş, bir ütopyanın duyurulduğu.

Ne var ki şu ana kadar söylenen her şey, yalnızca profesyonel bir sanat eleştirmeni olmayan SKÖY için geçerlidir. Sanat eleştirmeninin durumu ise, diyebiliriz ki, daha kritiktir. Yapıt hakkında konuşmalı, ama her-hangi bir değer yargısı ifade etmemelidir. En kolay çö-züm, sanatçının dünyadaki geçerli görüşle uyum içinde çalışmış olduğunu göstermektir, ya da şu günlerde söy-lediğimiz gibi, Etkili Fizikötesi ile uyum içinde. Her fi-zikötesi şey, olanın hesabını verme yollarından birini temsil eder. Bir tablo kuşkusuz, olan şeyler kategorisine girer, üstelik, ne kadar kötü olursa olsun, olanı da tem-sil eder (bir soyut tablo bile olabilecek şeyi ya da katık-sız biçimler evreninde var olabilecek şeyi temsil eder). Örneğin Etkili Fizikötesi, var olan her şeyin enerjiden başka bir şey olmadığını öne sürüyorsa, Prosciuttini'nin tablosunun enerji olduğunu ve enerjiyi tanımladığını

¹ Durgun, sakin.

söylemek yalan olmaz; en azından görünür, ama eleştirmeni kurtaracak biçimde görünür, Prosciuttini'yi de mutlu kılar, ayrıca satıcısını ve olası müşteriyi de.

Bu nedenle, Prosciuttini'nin üçgenleri ellili yılların sonlarında, Sartre-Merleau-Ponty etkisini (hepsinden öte Husserl'in öğretilerini) sömürerek tanımlanacak olsalardı, söz konusu üçgenleri, "gerçeğe uygun bölgeler kurarak saf geometrik biçimleri Lebenswelt'in bir tarzına çeviren amaçlama eyleminin temsili" olarak tanımlamak uygun olurdu. O dönemde de, (biçimin psikolojisi cinsinden uyarlamalara izin veriliyordu), Prosciuttini'nin üçgenlerinin 'gestaltik' bir gebeliğe sahip olduklarını söylemek kesinlikle doğru olurdu -her üçgen, üçgen olarak tanılanabileceği sürece gestaltik gebeliğe sahip demektir. Altmışlı yıllarda, üçgenlerinde Lévi Strauss'un ebeveynsel kalıplarına denk bir yapı sezilebilseydi Prosciuttini çok daha güncel olurdu. 1968'de yapısalcılıkla oynamak isteyen SKÖY, yin ve yang çiftli sistemlerinde Hegel'in üçlü'sünü içeren Mao'nun çalışma kuramına göre, Prosciuttini'nin iki üçgeninin birincil gelişme ile ikincil gelişme arasındaki uygunluğu kanıtladığını söyleyebilirdi. Yapısalcı modülün Morandi'ye de uygulanamayacağını düşünmek doğru olmaz; derin şişe-ye karşı yüzeysel şişe.

Altmışlı yıllardan sonra eleştirmenlerin seçenekleri serbestleşti. Doğal olarak, kırmızı üçgenin kestiği mavi üçgen, asla özdeşleşemeyeceği bir başkasının peşinde olan bir Arzunun epifanisidir. Prosciuttini Farklılığın ressamıdır, daha doğrusu Kimliğin içindeki Farklılığın. Kimlik içinde Farklılık bir yüz lirezlik metal paradaki yazıtura ilişkisinde de bulunabilir; ama Prosciuttini'nin üçgenleri bir içine çökme olayının yerini belirtmeye de uygun düşerler, tıpkı Pollock'un tablolarında olduğu gibi ya da popo deliğinden fitil sokmak (kara delikler) gibi. Bununla birlikte Prosciuttini'nin üçgenlerinde, kul-

lanım değeriyle takas değeri birbirini karşılıklı olarak ortadan kaldırır. Yandan bakıldığında bir kadının cinsel organına benzeyen Mona Lisa'nın gülümsemesindeki Farklılığa kurnazca atıfta bulunarak, birbirlerini karşılıklı olarak ortadan kaldıran ve felaketimsi bir biçimde yer değiştiren Prosciuttini'nin üçgenleri, dişli vajinaya dönüşen fallusun içine çöküşü olarak görülebilir. Sahte görünüm fallusu. Bir başka deyişle, sözlerimizi toparlamak istersek, SKÖY'nin altın kuralı şudur: Yapıtı öyle bir tanımlamalıdır ki bu tanım başka tablolara da uygulanabilmesi yanında bir mezeci dükkânının vitrinine baskarken yaşanan duygusal deneyime de uygulanabilmelidir. SKÖY, "Prosciuttini'nin tablolarında biçimlerin algılanması hiçbir zaman duygusal datanın edilgen kabulü değildir. Prosciuttini bize, yorumsuz ve çalışmasız algılama olmayacağını, hissedilenden algılanana olan geçişin bir etkinlik ve çalışma demek olduğunu, nesnelere içine bilerek konulan farklılıklar gibi dünyada bulunma olduğunu söyler," diye yazdığına, okur Prosciuttini'nin gerçeğini tanıyarak, çünkü kendisinin, mezeci dükkânında bir dilim salama makarna salatısından ayırmakta kullandığı mekanizmaya aynen uyar bu gerçek.

Bu da, yaşama yeteneği ve yaratı sağlama kriterine ek olarak bir ahlak kriteri de kurar: gerçeği söylemek yeterlidir. Ama elbette gerçekler çok çeşitlidir.

1980

Ek

Aşağıdaki metin, Antonio Fomez'in resimlerini post-modern alıntılama kuralları çerçevesinde tanıtmak üzere benim tarafından yazılmıştır (bkz. Antonio Fomez, Ruoppolo'dan Bana, Studio Annunciata, Milano, 1982).

Okuma ("okur" kavramı için bkz. D.Coste'nin "Üç değişik okur kavramı ve bu kavramların edebi metinler kuramına katkıları", Orbis literatum 34, 1880; W.Iser, Okuma Eylemi, Münih, 1972; Mutlak Okur, Münih, 1972; U.Eco, Lector in fabula, Milano, 1979; G.Prince, "Introduction à l'étude du narrataire," Poétique 14, 1973; M.Nojgaard, "Le Lecteur et la critique," Degrés 21, 1980), Antonio Fomez'in (geniş bir bibliyografya için bkz. G.Pedicini, Fomez, Milano, 1980 ve özellikle 60-90. sayfalar arası) resmi (resim kavramı için bkz. Cennino Cennini, Trattato della pittura; Bellori, vite d'artisti; Vasari, Le vite; P. Barocchi (ed.), Trattati d'arte del Cinquecento, Bari, 1960; Lomazzo, trattato dell'arte della pittura; Alberti, Della pittura; Armenini, De' veri precetti della pittura; Baldinucci, Vocabolario toscano dell'arte del disegno; S. van Hoogstraaten, Inleyding tot de Hooge Schoole der Schilderkonst, 1678, VIII, 1, sayfa 279 ve devamı; L.Dolce, dialogo della pittura; Zuccari, Idea de' pittori) konusunda birtakım yaratıcı sezgiler (bkz. B.Croce, Estetica come scienza dell'espressione e linguistica generale, Bari, 1902; H. Bergson, Oeuvres, Edition du Centenaire, Paris, 1963; E.Husserl, Ideen zu einer Phänomenologie und phänomenologischen Philosophie, Den Haag, 1950) aşılacak amacıyla kesinlikle saf ve tarafsız olan (bkz. J.Piaget, La représentation du monde chez l'enfant, Paris, 1955; G. Kanizsa, Grammatica del vedere, Bologna, 1981) biçimde (bkz. W.Köhler, Gestalt Psychology, New York, 1947; P.Guillaume, La psychologie de la forme, Paris, 1937) bir analiz (bkz. H.Putnam, "The analytic and the synthetic", Mind, language and reality 2, Londra ve Cambridge, 1975; M.White (ed.), The Age of Analysis, New York, 1955) yapmam gerekirdi. Ancak bu, bu post-modernist (bkz. bkz. ((bkz. bkz.)))) dünyada (bkz. Aristotle, Metaphysics) çok güç başarılabilecek bir şey-

dir (şey için bkz. I. Kant, Kritik der reinen Vernunft, 1781-1787). Bu yüzden hiçbir şey yapmayacağım (bkz. Sartre, L'être et le néant, Paris, 1943). Gerisi susmaktır (Wittgenstein, Tractacus, 7). Bağışlayın, belki bir başka (bkz. Lacan, Ecrits, Paris, 1966) zaman (bkz. J.B.Priestley, Time and the Conways, Londra, 1937; J.Hilton, Lost Horizons, London, 1933).

Haber Nasıl Tekzip Edilir

Editöre mektup

Sayın Bay,

Dünkü sayınızda çıkan, Vera O'Verity'nin "15 Mart Katil Zanlısı Her Şeyi İnkâr Ediyor" başlıklı yazısıyla ilgili olarak birkaç konuda açıklık getirmek isterim.

Her şeyden önce, benim Julius Caesar'ın öldürülmesi sırasında orada bulunduğum doğru değildir. Ekteki doğum belgesinden de göreceğiniz gibi, ben 15 Mart 1944 tarihinde Molfetta'da dünyaya geldim, yani o talihsiz olaydan birkaç yüzyıl sonra, zaten ben bu olaya hep esefle bakmışımdır. Bu nedenle, birkaç arkadaşımla birlikte 15 Martın yıldönümünü –yani doğum günümü– hep kutladığımı söylediğimde Bayan O'Verity beni yanlış anlamış olmalı.

Ayrıca, daha sonra Brutus adında birine, "Philippi'de buluşuruz," ya da buna benzer bir şeyler söylemiş olduğumu aktarması da aynı ölçüde yanlıştır. Adımı dün ilk kez duymuş olduğum bu Bay Brutus'la hiçbir alışverişim olmamıştır. Kısa telefon görüşmemiz sırasında Bayan O'Verity'ye Trafik Müdürü Bay Filippi'yle yakında buluşacağımı söylediysem de bunu, kentin trafik sorunlarından söz ettiğimizde ifade etmişim. Bu bağlamda, "Caesar denilen hain"i ortadan kaldırması için birtakım katiller tutacağımı asla söylemedim; söylediğim

şuydu: "Caesar Plazanın çevresindeki trafik sorununa neşter atmazsak bir avuç manyak sayılırız..."

Saygılarımla,
Frank Tawk

Vera O'Verity'nin yanıtı

Bay Tawk'ın mektubunda söyledikleri, Julius Caesar'ın '44 yılının 15 Mart'ında öldürülmüş olduğu gerçeğini değiştirmemektedir. Bay Tawk'la arkadaşlarının 15 Mart '44'ün yıldönümünü hep kutladıklarına inanmaya hazırım. Aslında beni söz konusu makalemi yazmaya teşvik eden, bu kuşkulu davranışı ortaya çıkaran bir bilgiydi. Bay Tawk'ın o tarihi törenlerle kutlamak yönünde önerilerde bulunmak için kişisel nedenleri olabilir, ancak bu rastlantının en azından tuhaf bir rastlantı olduğunu o bile kabul etmelidir. Bay Tawk ayrıca, uzun ve ayrıntılı telefon görüşmemiz sırasında şu sözleri söylediğini hatırlayacaktır: "Caesar'ın hakkını Caesar'a vermeyi her zaman benimsemişimdir." Bay Tawk'a yakın bir kaynak –bu kaynağın güvenilirliğinden kuşku duymam için neden yok – Caesar'a verilinin, yirmi üç hançer darbesi olduğundan emin olmamı istemiştir.

Şunu fark etmiş bulunuyorum ki, Bay Tawk mektubunun tamamında o yaraları kimin açtığını söylemekten dikkatle kaçınmıştır. Philippi konusundaki dokunaklı düzeltmeye gelince, Bay Tawk'ın kuşkuya yer bırakmayacak biçimde ağzına almış olduğu şeyi not ettiğim defterim gözümün önünde duruyor. Bay Tawk, "Bay Filippi ile görüşeceğim," dememiştir. Onun söylediği şuydu: "Seninle Philippi'de görüşeceğim."

Julius Caesar'a yapılan tehditleri de aynı biçimde doğrulayabilirim. Yazı yazarken başvurduğum defte-

rimdeki notlar açıkça şunu gösteriyor: "Bir avuç man-
yak... Caesar'a ... neşter vuruyor..." Kılı kırk yarmak ve
söylenenleri önemsiz göstermek Bay Tawk'ı ciddi so-
rumluluklarından kurtarmaz; acınası çabaları da özgür
basınımızı susturmaya yetmeyecektir.

1988

Dullara Dikkat!

Sevgili okurlar, kadın olun erkek olun, ben ölünce
arkamda kalanlar benim için hiç önemli değil diyebilir-
siniz; ama ben buna inanmıyorum. Ağaçların hışırdadı-
ğı orman üzerine bir şiir çiziktiren onaltılık bir genç ol-
sun, ömür boyu günlük tutup bu günlüğe 'dışındaki
randevu'dan başka bir şey kaydetmeyen bir kadın olsun
herkes, ölümünden sonra arkada kalacakların, yazılmış
bu sözcüklerin kadrini bileceğini umar. Kimi yazar ger-
çekten unutulmayı arzulamış olsa da, bugünün yayımcı-
larının "unutulmuş küçük yazarlar"ı keşfetmesini engel-
leyemezsiniz, bu yazarlar aslında bir tek satır yazmamış
olsalar bile.

Bildiğimiz gibi, bizden sonrakiler aç gözlüdürler,
kolayca da tatmin olurlar. Yazılacak bir şey bulmak
için başkalarının yazdığı her şeye el atarlar. Bu yüzden
siz yazarlar, gelecek kuşakların yapıtlarınızı kullanma-
sından sakınmalısınız. Elbette en uygun yol, sağda solda
yalnızca yaşamınız boyunca yayımlatmaya karar vermiş
olduğunuz şeyleri bırakmak ve bunun dışında üçüncü
tashihleri dahil, her türlü belgeyi yırtıp atmaktır. An-
cak yine bildiğimiz gibi, çalışırken not tutmanız da ge-
reklidir, çünkü ölüm hiç beklenmedik bir anda kapınızı
çalabilir.

Çaldığında da ilk başta gelen tehlike, yayımlanma-
mış malzemenin yayımlanmasıdır, böylece ahmağın te-

ki olduğunuz ortaya çıkacaktır. Ölmeden bir gün önce defterinize tuttuğunuz notları herkes okuyacak olursa, ahmaklığınızı anlamaları tehlikesi gerçekten de çok yüksek olacaktır (özellikle de bu notlar ister istemez konu dışı olacağından).

Ortada not ya da not defteri yoksa, ikinci tehlike, ölümünüzün hemen ardından, çalışmalarınız hakkında bir konferans salgını başlamasıdır. Her yazar, makalelerde, doktora tezlerinde, eleştiri yazılarında anılmak ister; ancak bu gibi işler zamana ve paraya bağlıdır. Alelacele hazırlanan bir konferansın iki sonucu vardır. Birincisi, dostlarınızın, hayranlarınızın ve ün peşinde koşan gençlerin çalakalem yeniden yorumlamalara girişmeleridir – ancak bildiğimiz gibi, bu gibi durumlarda önünüze konulan şey, kalıpların dışına çıkmayan, bildik ya- van bir hamurdan başka bir şey olmaz. Arkadan da okurlar, böylesine kabaca önlerine serilen yazarı sevmez olurlar.

Üçüncü tehlike, özel mektupların yayımlanmasıdır. Foscolo'nun olayında olduğu gibi mektuplar bir bahane olmadığı sürece, yazarların özel mektupları da sıradan ölümlülerin mektuplarından pek farklı değildir. Yazarlar, "Bana müshil ilacı yollar mısın" ya da "Seni deliler gibi seviyorum ve Tanrıya seni yarattığı için şükrediyorum" gibi şeyler yazabilirler; bu da çok olağan ve doğaldır; yazarın da bir insan olduğuna karar vermek için gelecek kuşakların böyle belgeleri bulup çıkarması çok acıklıdır. Ne olduğunu sanıyordunuz o adamın ya da kadının? Bir flamingo mu?

Böyle şanssızlıkların nasıl önüne geçilebilir? Notları ve not defterlerini el altında olmayan bir yere koymanızı ve masanızın bir çekmecesine de bu belgelerin varlığını gösteren, defne haritası gibi bir şey bırakmanızı öneririm, ancak definenin olduğu yeri gösteren işaretler

çözülmez nitelikte olmalıdır. Bu usul, hem elyazmalarının saklı kalmasını hem de o sfenksler gibi nüfuz edilemeyen haritalar üzerine birçok nutuk yazılabilmesini sağlayacaktır.

Konferanslara gelince; vasiyetinize kesin talimatlar koyarak, ölümünüzden sonraki on yıl içinde verilecek her konferans için düzenleyicilerin UNİCEF'e, İnsanlık adına, yirmi milyon dolar bağışlamasını isteyebilirsiniz. Bu parayı toplamak güç olacağı gibi rahmetlinin kesin isteklerine karşı çıkmayı göze alacak çılginlar da pek bulunmayacaktır.

Aşk mektupları sorunu bunlardan daha karmaşıktır. Bundan sonra aşk mektuplarını bilgisayarda yazmak iyi bir fikir, böylece grafologların işini bozmuş olursunuz; mektupların altına imza atarken sevecen takma adlar kullanır ('Senin kuçu kuçun, Bobişkon' gibi) ve her sevgilide takma adları değiştirirseniz kim olduğunuzu bulmaları güçleşir. Ne kadar ateşli olsalar da mektubu alanı utandıran 'Senin her şeyini seviyorum, yellenmelerini bile' türünden cümleler eklemek de iyi olur, böylece bu mektupların yayımlanmasından vazgeçilir.

Bununla birlikte çok önceden, özellikle de yetişme çağında yazılmış mektupların düzeltilmesi olanağı yoktur. Bu konuda izlenecek en iyi yol, mektubu yazdığınız kişinin izini bulmak ve o kişiye o geçmiş günleri dingince anımsatan bir not yazarak öldükten sonra bile o anıların tutsağı olarak birlikte olduğunuz günleri yeniden yaşayacağınızı söylemektir. Bu söylediğim her zaman işe yaramayabilir, ancak ne de olsa hayalet hayalettir; mektubu alan bundan sonra rahat uyuyamayacaktır.

Sahte bir günlük de tutabilir ve arkadaşlarınızla sevgililerinizin uydurma ve çarpıtma alışkanlığında olduğu-

nu yazabilirsiniz buraya. Örneğin, 'Şu Adelaide ne de yaman bir yalancı' ya da 'Bugün Gualtiero bana Pessoa'nun olduğunu söylediği düzmece bir mektup gösterdi; gerçekten de mükemmel bir taklitti', gibi.

1990

Halk Kitaplığı Nasıl Düzenlenir

1. Çeşitli kataloglar birbirlerinden olabildiğince uzakta yerleştirilmelidirler. Kitap katalogunu dergilerin katalogundan ve her ikisini konulara göre olan katalogdan uzak tutmak için büyük özen gösterilmelidir; aynı biçimde yeni yayınlar eskilerden oldukça uzakta tutulmalıdır. Mümkün olabilirse, her iki katalogda uygulanan (yani yeni ve eski koleksiyonlardaki) yazım kılavuzu birbirinden farklı olmalıdır. Yeni edinilen yayınlarda örneğin, pijama yazılmışsa eskilerde picama biçiminde olmalıdır bu yazılış. Yeni yayınlarda Tschaikovski yazılmışsa, eskilerde Çaykovski olmalıdır.

2. Konular, kitaplık görevlisi tarafından belirlenmelidir. Kitapların telif hakkının yazılı olduğu sayfalar da kitapların hangi konuda olduğunu gösteren bir açıklama bulunmamalıdır.

3. Kitapları sınıflandıran numaralar anlaşılmalı, hatta öylesine karmaşık olmalıdır ki, ödünç alma kâğıdı dolduranlar son sıradaki numaraları yazacak yer bulamamalı ve bu numaraların önemsiz olduğunu düşünmelidir. O zaman görevli kâğıdı kendisine iade edecek, doğru dürüst doldurması için de uyarıda bulunacaktır.

4. Başvuranın kitabı istemesiyle ona verilmesi arasında geçecek süre olabildiğince uzun olmalıdır.

5. Bir seferde birden fazla kitap verilmemelidir.

6. Kitap istek formu gerektiği biçimde doldurulup verildikten sonra görevlinin teslim edeceği kitaplar araştırma odasına götürülemez, bu yüzden araştırmacılar çalışma hayatlarını iki temel kola ayırmalıdır: Bir yandan okumaya, bir yandan da referans kitapları başvurmaya. Kitaplık, şaşılığa yol açmaması açısından, aynı anda birkaç kitap birden okuma eğilimini ya da girişimini teşvik etmemelidir.

7. Mümkün olabılırsa fotokopi makinesi bulundurulmamalıdır; böyle bir makine var olsa bile ona ulaşmanın zahmetli olması ve büyük zaman kaybına yol açması sağlanmalı, ücreti de civardaki bütün fotokopilerden yüksek tutulmalıdır; bir seferde iki ya da üç sayfadan fazla fotokopi çekilmesine de izin verilmemelidir.

8. Kitaplık görevlisi okuru bir düşman, zamanını boşa harcayan (yoksa işinin başında olurdu) biri ve olası bir hırsız olarak görmelidir.

9. Kitaplık görevlisinin bürosuna kimse girememelidir.

10. Kitap ödünç alınması özendirilmemelidir.

11. Kitaplıklar arası ödünç kitap vermeler mümkün olmamalı ya da en iyisi aylar sürmelidir. Her iki şıkta da ana düşünce, başka kitaplıklarda neler olduğunun keşfedilmemesini güvence altına almaktır.

12. Bu politika uygulandığında hırsızlık çok kolay olmalıdır.

13. Kitaplığın çalışma saatleri tamı tamına yerel çalışma saatleriyle çakışmalı, sendika görevlileri ve Ticaret Odasıyla öngörülür görüşmelerden sonra kararlaştırılmıdır; cumartesi, pazar günleri, akşamları ve yemek saatlerinde kitaplığın kapalı olacağını söylemeye herhalde gerek yok. Kitaplığın baş düşmanı çalışan öğrencilerdir; en has dostu da, müthiş büyük bir özel kitaplığa sahip olan ve bu yüzden de halk kitaplığına gitmesine hiç ge-

rek olmayan Don Ferrante'dir (hiç olmazsa ölürken kitaplarını buraya bağışlayabilir).

14. Kitaplığın içinde içecek birşeyler bulmak hiçbir biçimde mümkün olmamalıdır; ayrıca, başka bir yerde içecek bulmak için kitaplıktan çıkmak istenirse kullanılan bütün kitaplar geri verilmeden çıkılmasına izin verilmemelidir, böylece bir fincan kahve içtikten sonra öğrenci bu kitapları almak için yeniden form doldurmak zorunda kalmalıdır.

15. Herhangi bir gün oraya gidildiğinde bir önceki gün kullanılan kitabı bulmak mümkün olmamalıdır.

16. Ödünç verilmiş olan bir kitabın kimde bulunduğunu öğrenmek mümkün olmamalıdır.

17. Eğer mümkünse tuvalet bulunmamalıdır.

18. En ideali, okuru kitaplığa sokmamaktır. 1789 devrimi ilkeleri uyarınca verilmiş –ama neyse ki toplum tarafından duyarlılıkla özümsememiş olan– hakkından, bıktırıp usandırarak yararlanıp sonunda içeri girebilirse, asla –referans kitapların bulunduğu raflara kısa ziyaretler dışında– kitap raflarının kutsal bölgesine girmesine izin verilmemelidir.

KİŞİYE ÖZEL NOT: Kitaplıkta çalışanların hepsinin bedensel kusurları olmalıdır, çünkü özürli vatandaşlara iş sağlamak devlet kuruluşlarının görevleri arasındadır (İtfaiye de bu kuralın kendilerini kapsayacak biçimde genişletilmesini tasarlamaktadır). Özel olarak belirtmek gerekirse, istek işini alıp bodruma inme ve geri gelme arasında geçen zamanı uzatabilmek amacıyla ideal kitaplık görevlisi, topal olmalıdır. Yerden en az sekiz metre yükseklikte bulunan raflara ulaşabilmek için merdiven kullanması gereken personelin, güvenlik açısından, çolak kollarının yerine protez kancalar takılması gerekli olmalıdır. Her iki kolu da olmayan personel, istenilen kitabı dışlarının arasına alarak getirecektir (kitaplık yönetmeliği, yarım formadan daha büyük kitapların bulundurulmasını önleme eğilimindedir).

1981

Hayvanlardan Söz Ederken

Aktüalite meraklısı değilseniz, anlatacağım öykünün bir süre önce New York'ta geçtiğini belirtmem iyi olur.

Central Park. Hayvanat bahçesi. Birkaç çocuk, kutup ayısının havuzunun yanında oynuyor. İçlerinden biri, ötekileri, havuza dalıp ayıların yanında yüzmeleri için kışkırtıyor; onları havuza girmek zorunda bırakmak için de gıysilerini saklıyor; çocuklar suya giriyorlar, sakince uyuklayan kocaman bir erkek ayının yanından suları şaplata şaplata geçiyorlar; onu kızdırıyorlar, o da öfkeleniyor, pençelerinden birini uzatıp çocuklardan ikisini yiyor, daha doğrusu, sağda solda kırıntılar bırakarak un ufak ediyor. Hemen polis geliyor, hatta belediye başkanı bile geliyor, ayının öldürülüp öldürülmemesi üzerinde tartışılıyor, ama herkes suçun onda olmadığını kabul ediyor. Gazetelerde birkaç çarpıcı yazı yer alıyor. Çocukların İspanyol adları taşıdığı çıkıyor ortaya: Porto Rikolular, belki karaderililer, belki de kente yeni gelmişler, hangisi olursa olsun, çeteler oluşturan yoksul semt çocukları gibi her şeyi göze almaya alışıklar.

Olay hakkında çeşitli yorumlar yapıyor, hepsi de oldukça ciddi. Sinik tepkiler, en azından konuşmalarda oldukça yaygın: 'Doğal ayıklama, bir ayağa sataşacak kadar budalalarsa layıklarını bulmuşlar; ben beş yaşından itibaren bile ayıların havuzuna atlamayacak kadar akıl-

lıydım.' Toplumsal yorum ise şöyleydi: yoksul bölgeler, yetersiz eğitim, heyhat, proleteryanın alt düzeyi, düşünmeden, dürtüsel olarak hareket etmeye meyillidir.

Ama sorarım size, bu yetersiz eğitim lafları da ne? En yoksul çocuk bile televizyon izler ya da ayıların insanları yediklerinden ve bu yüzden avcılarının onları öldürdüğünden söz eden okul kitapları okumuştur.

Tam bu noktada, acaba çocuklar televizyon izleyip okula gittikleri için mi havuza girmeyi göze aldılar diye merak etmeye başladım. Okullarda ve kitle iletişim araçlarında yansıtıldığı gibi, bu çocuklar büyük olasılıkla bizim suçlu vicdanlarımızın kurbanlarıydılar.

İnsanlar hayvanlara karşı hep acımasız olmuşlardır, ancak insanlar kendi acımasızlıklarının farkına vardıklarında, hayvanları sevmeye başlamasalar da (çünkü, neredeyse hiç tereddüt etmeden onları yemeye devam ediyorlar) en azından onlar hakkında iyi şeyler söylemeye başladılar. İletişim araçları, okullar, genellikle kamu kuruluşları insanın insana yaptığı onca hareketi açıklamak zorunda olduklarından, hayvanların iyi olduklarında ısrar etmek psikolojik ve ahlaksal açıdan iyi bir düşünce gibi görünebilir. Üçüncü Dünya ülkelerindeki çocukların ölmelerine göz yumuyoruz, ama Birinci Dünya ülkelerinin çocuklarını yalnızca kelebeklere ve tavşanlara değil balinalara, krokodillere ve yılanlara da saygı göstermeleri için zorluyoruz.

Şunu bilin ki bu eğitimsel yaklaşım aslında doğru bir yaklaşım. Aşırı olan, seçilen ikna etme tekniği: Hayvanlar kurtarılmaya değsin diye onları insansılaştırıyor, oyuncaklaştırıyoruz. Kural olarak yabanıl ve etobur olsalar bile, hayatta kalmaları gerektiğini kimse söylemiyor. Hayır, onları sarılabiliyor, gülünç, iyi huylu, uysal, bilge ve terbiyeli yaparak saygınlık kazandırıyoruz.

Yaban sıçanından daha düşüncesiz, kediden daha sahtekâr, ağustos ayındaki köpekten daha salyalı, do-

muzdan daha pis kokulu, attan daha isterik, pervaneden daha budala, yilandan daha kaygan, engerek yılanından daha zehirli, karincadan daha az yaratıcı, müziksel yaratısı bülbülünkinden daha az hiç kimse olamaz. Basitçe söylersek, bu hayvanları ve ötekileri, oldukları gibi sevmeliyiz, bu mümkün değilse hiç olmazsa saygı göstermeliyiz. Eski zamanların masallarında kötü kalpli kurt abartılarak anlatılırdı, günümüzün masallarında iyi kurtlar abartılıyor. Balinaları iyi hayvanlar oldukları için değil, doğanın dağarcığının bir parçası oldukları ve ekolojik dengeye katkıda buldukları için korumalıyız. Oysa biz çocuklarımızı, konuşan balinalarla, Fransızca tarikatına katılan kurtlarla ve hepsinden öte sonu gelmeyen oyuncak ayılarla büyütüyoruz.

Reklamlar, çizgi filmler, resimli kitaplar altın yürekli ayılarla dolu, hepsi de yasalara saygılı, sıcacık ve koruyucular – oysa aslında bir ayıya, budala ama zararsız bir hayvan olduğu için yaşama hakkı olduğunu söylemek hakaret etmek sayılır. Bu yüzden ben, Central Park'taki çocukların eğitim eksikliğinden değil, fazla eğitimden öldüklerinden kuşkulaniyorum. Mutsuz vicdanlarımızın kurbanları onlar.

İnsanların ne kadar kötü olduklarını bu çocuklara unutturmak için onlara ısrarla ayıların iyi olduğunu öğrettik. Oysa insanların ne olduğunu ve ayıların ne olduğunu onlara dürüstçe anlatabılırdık.

1987

Kızılderililik Oynamak

Amerikalı yerlilerin geleceği, günümüzde pek parlak görünmediğine göre, toplumdaki konumunu iyileştirmek isteyen Kızılderili gençlerin elindeki tek olanak, bir kovboy filminde oynamaktır. Kendisine bu girişiminde katkıda bulunmak, kovboy filmlerinde rol almasına yardımcı olmak üzere birtakım temel ilkeler, hem barışta hem savaş sırasında geçerli olan dürüst davranış biçimleri konusunda ipuçları önereceğiz, böylece bu dışlanmış azınlık grubunun üyelerinin karşı karşıya olduğu işsizlik sorununa da bir çözüm getirmiş olacağız.

Saldırıya Geçmeden Önce

1. Asla beklemeden saldırmayın: Saldırı gününden birkaç gün önce kendinizi uzaktan gösterin, kolaylıkla görülebilen duman işaretleri gönderin, böylece yolcu arabasının ya da kalenin, Yedinci Süvari Birliğine haber göndermesi için yeterli zaman bırakın.

2. Eğer mümkünse, çevre tepelerde ufak gruplar halinde kendinizi gösterin. İssiz tepelere gözcüler yerleştirin.

3. Geçtiğiniz yerlerde belirgin izler bırakın; nal izleri, tüten kamp ateşleri, kabilenin tanınmasını sağlayacak tüyler ve rütbe işaretleri.

Posta Arabasına Saldırı

4. Posta arabasına saldırdığınızda arabayı hep yakından izleyin, hatta daha da iyisi, vurulmanızı kolaylaştırmak için yanında at sürün.

5. Arabayı geçmemek için, posta arabası atlarından daha hızlı koştuıkları bilinen yaban atlarınızı zaptedin.

6. Arabayı tek elinizle durdurmaya çalışın ve koşum takımlarına fırlatın kendinizi, böylece sürücü sizi kırbaçlayabilir, arkasından da arabanın altında kalabilirsiniz.

7. Arabanın önüne asla tek ve iri bir kütle halinde geçmeyin, yoksa sürücü hemen durabilir.

Terk Edilmiş Bir Çiftliğe Ya Da Halka Halinde Duran Tenteli Arabalara Saldırı

8. Oralarda yerleşen insanların sizi beklemeyecekleri gecelerde saldırıya geçmeyin. Kızıldere lilerin yalnızca gündüz vakti saldırımları geleneğine uyun.

9. Çakal gibi bağırarak varlığınızı duyurun, böylece yerinizi de belli edin.

10. Bir beyaz adam çakal gibi bağırırsa hemen başınızı kaldırın ve açık hedef oluşturun.

11. Arabaların çevresini sarıp saldırın, ama halkayı daraltmayın ki siz ve arkadaşlarınız birer birer yakalanabilsin.

12. Asla bütün adamlarınızla bir halka oluşturmayın, vurulanların yerine yenilerini koyun.

13. Üzenginiz yoksa ayaklarınızı dizginlere dolamaya çalışın ki vurduğunuzda atınız sizi sürüklesin.

14. Yasadışı yollardan edinilen ve kullanmasını bilmediğiniz tüfekler kullanın. Bu tüfekleri doldürmek için epeyce zaman harcayın.

15. İyi adamlar geldiğinde arabaların çevresinde dolaşmaktan vazgeçmeyin. Atlarınızı sürüp üzerlerine gideceğinize süvarilerin gelmesini bekleyin, sonra ilk temasta karmakarışık bir biçimde dağılın ki tek tek peşinizden gelebilsinler.

16. İssiz bir çiftliğe saldırı hazırladığınızda, gece çiftliği gözetlemesi için yalnızca bir tek kişi yollayın. Işıklı bir pencereye yaklaşmalı ve içerdeki beyaz kadını uzun uzadıya gözetlemelidir, öyle ki kadın sonunda pencereye yapışmış duran Kızıldere lilerin yüzünün farkına varsın. Kaçmaya kalkışmadan önce kadının çığlık atmasını ve adamların dışarı fırlamasını bekleyin.

Kaleye Saldırı

17. Her şeyden önce, geceleri atları salıverin. Onları çalmayın. Atların bozkıra dağılmalarını sağlayın.

18. Saldırı sırasında merdiven kullanırsanız adamlarınız birer birer çıksın ona. Bırakın önce silahınız görünsün, sonra yavaşça başınız ve ancak beyaz kadın varlığını nişancıya işaret ettikten sonra çıkın ortaya. Asla öne, kalenin içine doğru düşmeyin, geriye doğru, dışarı düşün.

19. Uzaktan ateş ettiğinizde bir tepenin üzerinde açıkça görülecek biçimde durun, böylece vurulunca öne düşüp aşağıdaki kayaların üzerinde paramparça olabilirsiniz.

20. Göğüs göğüse çarpışma olursa nişan almadan önce bekleyin.

21. Yukarıdaki durumda tabanca da kullanmayın, kullanırsanız çatışma hemen çözüme ulaşır. Yalnızca bıçak kullanın.

22. Beyazlar yarma hareketine girişirlerse öldürdüğünüz düşmanın silahlarını çalmayın, yalnızca saatini

çalın. Hayranlıkla durun orada ve bir başka düşman gelene kadar saatin tiktaklarını dinleyin.

23. Düşmanı ele geçirirseniz onu hemencecik öldürmeyin. Bir direğe bağlayın ya da çadıra tıkin ve yeni ayın çıkmasını bekleyin, o zamana kadar onu kurtarmaya gelecektir.

24. Ne olursa olsun, Yedinci Süvari Alayının borazan sesi uzaktan duyulur duyulmaz düşmanın borazan-cısının öldürüleceğine emin olabilirsiniz. Bu durumda kalenin içindeki borazancı hep ayağa kalkar ve borazan sesine, kalenin en yüksek burcunda durup karşılık verir.

Başka Talimatlar

25. Kızilderili köyü saldırıya uğradığında çadırlardan karmakarışık bir biçimde dışarı fırlayın. Dört bir tarafa koşuşturun, daha önce ulaşılmış güç yerlere bırakmış olduğunuz silahları almaya çalışın.

26. Gezgin satıcıların sattığı ateş suyunun kalitesini denetleyin: sülfürik asit/viski oranı üçe bir olmalıdır.

27. Eğer bir tren geçerse trende bir Kızilderili avcı olduğuna emin olduktan sonra trenin yanında koşarak tüfeklerinizi sallayın ve selam çığlıkları atın.

28. Bir beyaz adamı arkadan yakalamak üzere damdan atlarsanız bıçağınızı hep beyaz adam hemen yaralanmayacak ve yüz yüze mücadeleye olanak bulacak biçimde tutun. Beyaz adam arkasına dönene kadar bekleyin.

1975

Porno Film Nasıl Tanınır?

Bugüne kadar bir porno film görüp görmediğinizi bilmiyorum. Biraz erotizm içeren filmlerden söz etmiyorum, yani Paris'te Son Tango filan gibi bir film den örneğin, bu film bile birçok kimse için tiksindirici olsa da. Yo, benim kastettiğim, tek ve gerçek amaçları başından sonuna dek seyircinin arzularını harekete geçirmek olan tam porno filmler, öyle bir harekete geçirirler ki, çeşitli ve değişik birleşme sahneleri bu arzuyu körüklerken kurgunun geri kalan kısmının hiç mi hiç önemi olmaz.

Çoğu kez yargıçlardan, bir filmin gerçekten pornografik mi olduğu yoksa içinde sanatsal değer de bulunduğu mu konusunda karar vermeleri istenir. Ben, sanatsal değer her şeyi mubah gördüğünde ısrar edebilerden değilim; kimi zaman gerçek sanat yapıtları, inançlara, davranışlara, güncel düşüncelere karşı, daha az değerli yapıtlardan çok daha tehlikeli olmuşlardır. Ancak yetişkinlerin pornografik malzeme tüketicisi olma hakkına sahip olduklarına da inanıyorum, hiç değilse daha iyi bir şey bulunmadığından dolayı. Bununla birlikte yeri geldiğinde mahkeme bir filmin, belli bazı kavramları ya da estetik idealleri (hatta geçerli ahlaksal görüşlere karşı gelen sahneler yoluyla bile) ifade etme amacıyla mı yapıldığı yoksa seyircinin dürtülerini körüklemekten başka amacı olmadığı mı konusunda karar vermek zorunda kalır.

Eh, bir filmin pornografik olup olmadığına karar vermemiz için bir kriter var, bu kriter boşa harcanan zamanın hesaplanmasına dayanır. Filmcilik konusunda büyük, evrensel bir başyapıt olan Posta Arabası (başlangıcı, birkaç kısa sahne ve sonu dışında), sadece ve sadece bir posta arabasında geçer. Ama bu yolculuk olmasa filmin hiçbir anlamı olmazdı. Antonioni'nin *L'avventura*'sı tümüyle boşa harcanan zamandan oluşur: İnsanlar gelip giderler, konuşurlar, yollarını kaybederler, sonra bulurlar, o arada hiçbir şey olmaz. Bu boşa harcanan zamandan hoşlanabilirsiniz, hoşlanmayabilirsiniz de, ancak filmin anlatmak istediği budur.

Buna karşılık bir porno film, bilete ya da video kasete ödediğiniz paranın hakkını vermek için, birtakim insanların cinsel birleşme yaptıklarını anlatır, erkeklerle kadınlar, erkeklerle erkekler, kadınlarla kadınlar, köpekler ya da atlarla kadınlar (şunu da belirtiyim ki atlarla ya da dişi köpeklerle birleşen erkekleri gösteren bir tek pornografik film bile yok; neden acaba?). Bunda da itiraz edecek bir şey yok; ama boşa harcanmış bir sürü zamanla dolu.

Gilberto'nun, Gilberta'yı görmek için Cordusía Alanından Buenos Aires Caddesine kadar gitmesi gerekiyorsa, filmde Gilberto'nun arabasıyla yaptığı yolculuk her trafik ışığında durarak gösterilir.

Pornografik filmler, arabalarına atlayıp millerce yol giden insanlar, otelde kayıt yaptırırken inanılmaz saatler harcayan çiftler, odalarına ulaşmadan asansörlerde dakikalar geçiren beyefendiler, Sappho'yu Don Juan a yeglediklerini birbirlerine itiraf etmeden önce içkilerini yudumlayan ve durmaksızın dantelleriyle ve bluzlarıyla oynayan kızlarla doludur. Basitçe ve kabaca söylemek gerekirse, pornografik filmlerde, adam gibi bir düzuşme görmeden önce Trafik Şubesinin sponsorluğunu yaptığı bir belgele katlanmanız gerekir.

Nedenler belli. Gilberto'nun Gilberta'ya önden, arkadan, yandan tecavüz etmekten başka bir şey yapmayacağı bir film dayanılmaz olurdu. Oyuncular açısından bedenen, yapımcı açısından ekonomik nedenlerle. Ayrıca izleyici açısından da psikolojik bakımdan dayanılmaz olurdu: tecavüzün tam oturması için arka planın normal görünmesi gerekir. Ancak bir sanatçı için en güç şeylerden birisi normal davranmaktır; oysa sapkınlığı, cürmü, tecavüzü, işkenceyi canlandırmak çok kolaydır.

Bu nedenle pornografik filmin, her izleyicinin algılayacağı biçimde normal bir görünüm -tecavüzün ilgi çekmesi için gereklidir bu- ortaya koyması gerekir. Bu nedenle, A'dan B'ye gitmek için Gilberto'nun otobüse binmesi gerekiyorsa biz onun otobüse binip A'dan B'ye gittiğini göreceğiz demektir.

Bu ise çoğu kez sınırlandırır izleyicileri, çünkü onlar açık saçık sahnelerin uzayıp gitmesini isterler. Ancak bu onların kapıldığı bir yanılsamadır. Böyle berbat sahneler bir buçuk saat sürseydi dayanamazlardı. Bu yüzden boşa harcanan zamanın olduğu sahneler çok gereklidir.

Yineliyorum. Bir sinemaya gidin. A'dan B'ye giden oyuncular sizin istediğinizin üstünde zaman harcıyorlarsa izlemekte olduğunuz film bir porno film demektir.

Salgın Hastalıklardan Korunmanın Yolları

Yıllar önce, eşcinselliğini gizlemeye kalkışmayan bir televizyon oyuncusu, baştan çıkarmaya çalıştığı açıkça anlaşılan bir gence şöyle sormuştu: "Kadınlarla mı birlikte oluyorsun? Bunun kansere neden olabileceğini bilmiyor musun?" Bu söz Milano'daki televizyon stüdyolarında hâlâ konuşulur, ama böyle şakalar yapmanın modası geçti artık. Geçenlerde, Profesör Matre'nin açıklamalarına göre heteroseksüel birleşmenin gerçekten de kansere yol açtığını okudum. Birinin ortaya çıkıp bunu söylemesinin zamanı gelmiş de geçiyordu bile. Daha da ileri gideceğim: heteroseksüel ilişki insanı ölüme götürür, nokta. Bu ilişkinin doğurmayla sonuçlanacağını bir budala bile bilir; ne kadar çok insan doğarsa o kadar çok insan da olur.

Demokratik ilkeler hiçe sayılıyor ve AIDS psikoza yalnızca eşcinsellerin faaliyetini engeller gibi görünüyordu. Şimdiyse heteroseksüel ilişkiyi de sınırlayacağı benziyoruz, herkes yeniden aynı noktaya gelecek. Ama (aşırı heyecanlandırmak istemem herkesi) ben bunun dışında birkaç tane daha yüksek tehlike içeren kategori sıralamak isterim.

Tiyatro eleştirmenleri, aydınlar, hırslı politikacılar

New York'ta avangard tiyatrolara gitmeyin; fonetik nedenlerden ötürü İngiliz oyuncuların bolca tükür-

düğünü herkes bilir. Onlara işiğe karşı, profilden bakmanız bunu görmeye yeter; deneysel tiyatrolarda seyirciler tam da oyuncuların tükürüğünün ulaştığı yerlere oturtulur. Seçimle gelmiş bir görevliyseniz mafyaya bulaşmayın yoksa 'baba'nın elini öpmek zorunda kalırsınız. Kanla yaptıkları ayinlere bakılınca *camorra* ile ilişkiye girmek de pek salık verilmez. Katolik Eylem Grubu Üyeliği aracılığıyla siyasal kariyer yapmak isteyenler ne yapıp edip Kutsama töreninden uzak durmalıdırlar, çünkü töreni yöneten papazın parmak uçlarından mikroplar ağızdan ağıza geçebilir, kulağa itirafın içerdiği tehlikeleri ise söylemeye bile gerek yok.

Sıradan Yurttaşlar

Petrolün kirlettiği bir denizde yüzmek hastalık bulaşması riskini artırır, çünkü yağ damlaları, daha önce bu kirli sıvıyı yutmuş ve tükürmüş olan başka yüzücülerin tükürük zerrecikleri taşırlar. Günde seksen sigaradan fazla içenler, daha önce başka nesnelere de değmiş olan parmaklarıyla bu sigaraların üst kısmına dokunurlar hep, mikroplar da solunum yollarına girer. İşinizden kovulmamaya bakın, yoksa bütün gün tırnaklarınızı kemirirsiniz. Sardunyalı çobanlar ya da teröristler tarafından kaçırılmamaya da bakın; adam kaçıranlar genellikle aynı kukuleteyi kaçırdıkları birçok kişide kullanırlar. Floransa ile Bologna arasında asla trenle yolculuk etmeyin, tünellerin bulunduğu bölgede teröristlerin neden olduğu parlamalar yüzünden organik birikimler kolayca yayılırlar ve böyle şaşkınlık anlarında insanın kendini koruması güçtür. Nükleer patlayıcı başlıklarla bombardıman edilebilecek yerlerden uzak durun; mantar biçimli bir duman gören kişi, "Ulu tarrım!" derken

ıçgüdüsel olarak (yıkamamış) ellerini de ağızına götürür.

Bir başka tehlike, ölümler haç öpenlerce yaratılır; ölüme mahkûm olanlarca da (giyotinin bıçağının, yeniden kullanılmadan önce dezenfekte edildiği pek görül-müş şey değildir); bir de her suçlunun bacağına karyola-sına bağladıktan sonra onu yerleri yalamaya zorlayan kötü yürekli hemşirelerin bulunduğu yerlerdeki öksüz-lerce.

Etnik Azınlıklar ve Üçüncü Dünya Ülkelerinin Yurt-taşları

Kızılderiiler ciddi tehdit altındadır: Herkesin bildi-ği gibi, barış çubuğunun ağızdan ağıza geçirilmesi nere-deyse Kızılderi soyunun kurumasına yol açıyordu.

Ortadoğu ve Afganistan'da yaşayanlar, develer tarafın-dan yalanırlar, bu yüzden İran'la Irak'ta ölüm oranı yüksektir. Acımasız işkenceciler yüzüne tükürdüğünde desaparecido'lar büyük bir tehlikeye atılmış olurlar. Kamboçyalılar ve Lübnan'da kamplarda yaşayanlar (kanlı) banyodan kaçınmalıdır, on doktordan dokuzu bunu meneder (daha hoşgörülü olan onuncusu Dr.Mengele'dir).

Beyaz adamın nefretle baktığı, yüzünü buruşturdu-ğu ve tükürdüğü Gühey Afrikalı karaderililer çeşitli bu-laşıcı hastalıklara maruz kalırlar. Her ırktan siyasal tut-saklar polislin, sorguya çektiği başka insanların dişetleri-ne de değen elinin tersiyle tokat yemekten olabildiğince kaçmalıdır. Açlık görülen yerlerin halkı açlık sancıla-rını bastırmak için sık sık yutkunmaktan kaçınmalıdır-lar, yoksa çevrelerindeki kötü havayla temas eden tuku-rükleri iç organlarına hastalık bulaştırabilir.

Çözümü, gelecekteki bir güne ertelenmesi mantıklı olan başka sorunlar konusunda çarpıcı başlıklar basmak

yerine, basın ve aynı zamanda yetkililer enerjilerini, bu-rada işaret ettiğimiz türden hijyenik talimatları içeren kampanyalara tahsis etmelidirler.

Kazançlı Bir Meslek Sahibi Olmanın Yolları

Rağbette olan ve yüksek gelir getiren meslekler vardır, ancak bu meslekler çok özenli bir hazırlık gerektirirler.

Örneğin, otoyollara giden yolu göstermek üzere kente konulan yol işaretlerini yerleştirme işini ele alalım. Amaç, kent merkezindeki trafiği rahatlatmaktır; ancak otoyollardaki trafiğin de rahatlatılması amacının güdüldüğünü, bu işaretleri izleyip kendimizi yorgun argın, sanayi kuruluşlarının yer aldığı kenar mahallelerde, tehlikeli çıkmaz sokaklarda bulur bulmaz anlayıveririz. Şu var ki, bu işaretleri doğru yerlere yerleştirmek pek kolay değildir. Budala biri, bu işaretleri, sürücünün birkaç sokak arasında seçim yapmakta zorlanacağı, dolayısıyla biri yardımcı olmazsa kolaylıkla yolunu kaybedebileceği bir yere yerleştirmek isteyebilir. Oysa tam tersine, izlenecek yol açıkça belli olduğuna ve sürücü de bu yolu içgüdüsel olarak seçeceğine göre, işaret öyle bir yere yerleştirilmelidir ki sürücü bir başka yöne gönderilsin. İşini gerçekten iyi yapacak adayın, kent planlaması, ruhbilim ve oyun kuramı konusunda bir şeyler biliyor olması gerekir.

Bir başka rağbet gören meslek, ev aletlerinin ve elektrikli aletlerin kurularının içinde ya da üzerinde yer alan kullanım talimatlarını kaleme alma işidir. Her şeyden önce, bu talimatlar aletin kurulmasını engellemelidir. İdeal model, bilgisayarlarla birlikte verilen kalın el

kitapları değildir; bunlar da bu amaca uygundur, ancak üreticiye maliyetleri büyüktür. En uygun model, ilaçların kutusunda bulunan katlanmış kâğıtlardır; bu ilaçlar, görünüşte bilimsel olmakla birlikte aslında ürünün satın alınması alıcıyı utandırmak amacını güdüyor-muş izlenimi veren adlar (örneğin Prostatan, Menopausin, Crabex gibi) taşımak gibi fazladan bir özelliğe sahip ürünlerdir. Öte yandan kutunun içinde bulunan talimatlar ise hayatlarımızın bağlı olduğu uyarıları, olabildiğince az sözcük kullanımıyla vererek anlaşılabilir kilmayı başarırlar: 'Ürüne karşı önceden bilinmeyen ölümcül tepkiler dışında kontrendikasyonlar görülmemiştir.'

Ev aletleri ve benzerlerinin, kullanım talimatında, apaçık olan konularda oylesine uzun uzadıya açıklamalar yapılmalıdır ki, içinizden onları okumadan atlamak gelmelidir; böylece asıl gerekli olan bir tek bilgiyi de okumamış olursunuz.

PZ40'ı kırmak için önce ambalajı açınız ve aleti kutudan çıkarınız. PZ40'ın kutudan çıkarılması ancak kutunun açılmasıyla mümkündür. Kutuyu, kutunun üst kapağındaki iki kanadı ters yönlerde kaldırarak açabilirsiniz (aşağıdaki şekle bakınız). Açarken kutuyu dikey konumda tutmaya dikkat ediniz, kapağı yukarı bakmalıdır, aksi takdirde açma işlemi sırasında PZ40 kutudan düşebilir ve zarar görebilir. Açmanız gereken kapak BURASI YUKARI GELECEKTİR sözcükleriyle belirgin bir biçimde gösterilmiştir. Kapağı ilk deneyişinizde açamazsanız ikinci bir kez denemenizi öneririz. Kapak açıldıktan sonra, içerdeki alüminyum kapağı açmadan önce kırmızı şeridi yırtmanızı öneririz; aksi takdirde kutu patlayabilir. UYARI: PZ40'ı kutudan çıkardıktan sonra kutuyu atabilirsiniz.

Kolay kolay göz ardı edilmeyecek bir başka meslek, özellikle yaz aylarında popüler haftalık dergilerin yayınladığı anketleri değerlendirmektir. 'Bir şişe Epsom

tuzunu mu yirmi yıllık bir konyağı mı seçersiniz? Tatilinizi seksen yaşındaki bir cüzamıyla mı yoksa Demi Moore'la mı geçirmek istersiniz? Üzerinize kudurmuş kırmızı karıncalar mı üşüşmesini istersiniz yoksa Claudia Schiffer'le aynı kompartımanda uyumayı mı? Yukarıdaki soruların hepsinde birinci şıkkı seçtiyseniz, o zaman yaratıcı, özgün, parlak zekâli birisiniz, ancak cinsel açıdan biraz soğuk sayılırsınız. Bütün yanıtlarınızda ikinci şıkkı seçtiyseniz, o zaman çapkının birisiniz.*

Önde gelen günlük gazetelerden birinin Tıp ve Sağlık ekinde güneşlenme konusunda bir ankete rastladım; bütün sorularda A, B ya da C yanıtlarından birini seçebildiniz. A yanıtları çok ilginçti: 'Cildinizi güneşe gösterirseniz, ne kadar kızarır? A: Fazlasıyla. Ne zaman güneş yanığı olursunuz? A: Ne zaman güneşte kalsam olurum. Bedeniniz kızardıktan kırk sekiz saat sonra cildiniz nasıl bir durum alır? A: Kızarıklık sürer. Çözüm: Sorulara çoğunlukla A yanıtını verdiyseniz, cildiniz çok hassastır ve güneşte kolaylıkla yanabilir.' Şöyle bir anket düşünüyorum: Hiç pencereden düştünüz mü? Yanıtınız evetse bir yeriniz kırıldı mı? Her düşüşten sonra, sakatlığınızın kalıcı olduğu belirtildi mi? A yanıtını seçtiyseniz, ya çok ahmaksınız demektir, ya da iç kulaklarınızda bir sorun vardır. Şakacının biri pencerenizin altından size seslenir ve aşağıya gelip bana katıl derse sakin pencereden sarkıp ona bakmayın.

1991

San Baudolino Mucizesi

Barbarlar

Dante, *De vulgari eloquentia*'sında, doğduğum yer olan Alessandria hakkında pek de hoş şeyler söylemez; İtalyan yarımadasındaki lehçeleri kaydederken, halkımın ağzından çıkan 'hırıltılı' seslerin İtalya'ya özgü lehçeler olmadığını ve bunlarını pek de dil sayılamayacağını söyler. N'apalım, barbarsak barbarız. Ancak bu da bir tarzdir.

Biz ne İtalyanız (yani Latin) ne de Kelt. Biz sert ve kılıklı Liguryalı kavimlerin soyundan geliyoruz; 1856 yılında Carlo Avasse, Piemonte'nin tarihini yazmaya başlarken, Virgilius'un Eneid'in IX'uncu cildinde bu Roma dönemi öncesi İtalyan halkları hakkında ne söylediğini hatırladı:

Burada nasıl bir halk bulacağınızı umuyordunuz?
Parfüm kokulu Atride'leri mi yoksa ağzı laf yapan
Ulysses'i mi?

Doğuştan sert bir halktır bulduğunuz.
Doğar doğmaz, suları buz gibi ırmaklara atarız çocuklarımızı,

Önce o ırmakların dalgaları sertleştirir onları,
Sonra gece gündüz
Dağlardan ve ormanlardan geçer gençlerimiz...

Falan filan. Avasse ayrıca bu barbarların "zayıf ve gösterişsiz olduklarını, tenlerinin yumuşak, gözlerinin küçük olduğunu, saçlarının seyrek, bakışlarının gurur dolu olduğunu, seslerininse sert ve yüksek çıktığını" söyler; böylece "ilk bakışta onların olağanüstü güçlerini tam anlamıyla sezme olanaksızdı..." der.

Kadının birinin, tam işinin başındayken doğum sancılarının başladığı söylenir. Kimseye bir şey belli etmeden gidip bir dikenli çalının arkasına gizlenir kadın. Orada çocuğunu doğurur, üzerini yapraklarla örter, işinin başına döner; hiç kimse bir şey fark etmemiştir. Ama bebek ağlamaya başladığında kadının sırrı ortaya çıkar. Ne var ki arkadaşlarının ve dostlarının söylediklerine kulak tıkayan anne, ustası ona ücretini ödeyip işi bırakabilirsin diyene kadar çalışmaya devam eder. Bu olay sonradan tarihçilerin de sık sık yinelediği şu söze esin kaynağı olmuştur: Liguryalı kadınlar erkek gibi güçlüdür, erkeklerse vahşi hayvanlar gibi. Bunu yazan Diodorus Siculus'tur.

Marengo Düzluğünde

Alessandria'nın kahramanı Gagliaudo adında biridir. 1168 yılında Alessandria hem vardır hem de yoktur; yani, o zaman adı değişiktir. Birkaç ufak köyün birleşiminden oluşan, belki de çevresi korumalı bir yerleşim yeri ya da bir kaledir. O bölgede bazı köylüler yaşamaktadır, belki birkaç *mercatanti* (tüccar)de; Carducci'nin daha sonra söyleyeceği gibi, Alman derebeyleri bunları, "daha dün göbeklerinin üzerinde şövalye kılıcı taşıyan sevimsiz düşmanlar" olarak görmektedirler. İtalya'daki yerel yönetimler Barbaros Hayrettin'e karşı güçlerini birleştirirler ve Lombardiya İttifak'ını kurarlar; ülkelerini istila edenlerin ilerlemesini engellemek

üzere Tanaro ile Bormida'nın birbirine karıştığı yerde yeni bir kent kurmaya karar verirler.

Bu dağınık köylerin halkı öneriyi kabul eder, bunun nedeni belki de bu işte birtakım yararlar görmüş olmalarıdır. Herkes kendi çıkarını kollar gibidir, ama Barbaros geldiğinde karşı koyarlar ve Barbaros ilerleyemez. Yıl 1174'tür, Barbaros kapılarına dayanmıştır, Alessandria açlıktan kırılmaktadır, işte tam o sırada (efsane böyle der), kurnaz Gagliaudo çıkagelir. Kentin en varlıklı kişilerinden kendisine ellerinde ne kadar buğday kalmışsa vermelerini ister, ineği Rosina'nın bu buğdayı tıkmamasından sonra da ineği alıp kent surlarının dışına otlamaya götürür. Doğal olarak Barbaros'un adamları ineği yakalarlar, iç organlarını deşerler, bir de görürler ki hayvanın içi buğday dolu. Saf rolü oynamakta usta olan Gagliaudo, Barbaros'a kentte o kadar çok buğday var ki der, hayvanları onunla besliyoruz. Gelin bir an Carducci'ye dönelim: Geceleri ağlaşan romantiklerden oluşan ordusunu, katedralinin güzel kulelerinin düşünüy gören Spires piskoposunu, Tecla'sını bir daha göremeyecek olmanın kederini yaşayan sarı buklemi soylu kontu bir canlandırın gözünüzde; bunların hepsi de, "*mercatanti*'nin elinde ölme" nin korkusunu yaşıyorlardı. Arkasından Alman ordusu çadırlarını kaldırır ve çekip gider.

İşte efsane böyle. Gerçekte, kuşatma çok daha kanlıydı. Görünüşe bakılırsa, doğduğum kent halkının milisleri savaş alanında başarılıydılar, ama kent, kendine kahraman olarak bu kurnaz ve pasif köylüyü seçmeyi yeğler; askeri yeteneği pek olmasa da bir şeyden kesinlikle emindir: Ötekilerin hepsi ondan birazcık daha budalaydı.

Po Ovası Epifanileri

Bu eski olayları anlatmaya oldukça Alessandriavari bir havada başladığımı farkındayım, ama -nasıl diyeyim?- daha görkemli bir takdim de düşünemedim doğrusu. Gerçekten de, Alessandria gibi dümdüz bir kenti tanımlarken olaya görkemli bir bakış açısından yaklaşmak yanlış olurdu; daha alçakgönüllü bir yoldan yaklaşmayı yeğliyorum. Sizlere birkaç epifaniden söz edeceğim. Epifani (burada Joyce'dan bir alıntı yapacağım), "apansız ortaya çıkan bir ruh görüntüsü gibidir, ya sıradan konuşmalarda ya da hareketlerde gösterir kendini, ya da zihnin kendi içinde oluşan çarpıcı bir cümlede." Bir diyalog, akşam sisinin içinden uzanan bir sokak saati, çürüyen kabak kokusu, ansızın önem kazanan önemsiz bir şey, bütün bunlar Joyce'un sisli Dublin'inde not ettiği epifanilerdi. Alessandria İstanbul'dan çok Dublin'e benzer.

1943 yılında bir ilkbahar sabahıydı. Karar verilmişti: kenti terk edecektik. Üstelik Nizza Monferrato'ya sığınma planları yapmıştık, orada hava saldırılarından korunmuş olacaktık. (Oysa birkaç ay sonra, Faşistlerle partizanların çapraz ateşi altında kalınca, makineli tüfeklerin ateşinden kurtulmak için çukurlara atlayacaktım.) Şimdi sabahın ilk saatleriydi, biz de, bütün aile, kiralık bir arabaya binip istasyona yönelmiştik. Corso Cento Cannoni'nin Valfré kışlasına doğru açıldığı noktada, sabahın o erken saatinde ıssız olan o geniş alanda uzaktan ilkokul arkadaşım Rossini çarptı gözüme, ona seslendim. Ama gördüğüm o değildi. Babam öfkelenmişti. Her zamanki gibi hiç düşünmezsin dedi bana, insan deli gibi "Verdini" diye bağırır mı? Yanlışını düzelterip arkadaşımın adı Rossini, dedim babama; o da bana Verdini olmuş Bianchini olmuş ne fark eder ki dedi.

Birkaç ay sonra Alessandria ilk kez bombalandığında Rossini'nin annesiyle birlikte enkaz altında kalıp üç gününü öğrendim.

Epifanileri açıklamak doğru değildir, ancak yukarıdaki anlamda en az üç tane epifani yer alıyor. İlkini, aşırı coşku gösterdiğim için azarlanmışım. İkincisi, düşünce-sizce bir ad söylemişim. Alessandria'da her yıl pastoral bir Noel öyküsü olan *Gelindo* sahnelenir. Öykü Beytulahm'da geçer, ancak çobanlar Alessandria lehçesiyle konuşup tartışır. Yalnızca Romalı yüzbaşılar, Aziz Jozef ve büyücüler İtalyanca konuşurlar (böyle yapınca da çok gülünç olurlar). Gelindo'nun uşaklarından biri olan Medoro, büyücülerle karşılaşınca tedbirsiz davranıp onlara efendisinin adını söyler. Gelindo bunu öğrenince öfkelenir ve Medoro'yu adamakıllı azarlar. İnsan adını tabii ki önüne gelene söylemez, ortalıkta, herkesin duyabileceği bir yerde düşüncesizce birine adıyla da seslenmez. Alessandria'lı biri, size adınızla hitap etmeden, hatta selam verirken bile, sabahtan akşama kadar konuşabilir sizinle. "Merhaba" dersiniz, ya da ayrılırken "Hoşça kal"; ama asla "Hoşça kal Giuseppe" demezsiniz.

Üçüncü epifani çok daha belirsiz. Kentteki o alan bugün gibi belleğimde kazılı; tıpkı babadan oğula geçen bir ceket gibi fazlasıyla büyüktü, o küçük insan da, arabamızdan oldukça uzakta duruyordu; bir daha asla görmeyeceğim bir dostla belirsiz bir buluşma. Alessandria'nın düz ve kocaman mekânlarında kaybolup gider insan. Sabah erken saatlerde, geceleri ya da Ferragosto tatilinde (hatta pazarları 13.30 dolayında) kent gerçekten ıssızlaşınca, bu küçük kentte bir yerden bir yere gitmek adamakıllı uzun sürer, yolunuz da hep açıkklardan geçer, bir köşeye gizlenmiş biri ya da geçen arabalardaki insanlar sizi rahatça görebilir, mahremiyetinizi girebilir, adınızı seslenebilir, sonunuzu hazırlayabi-

lir. Alessandria Büyük Sahra'dan da büyüktür, soluk se-
raplar geçer dört bir yandan.

İnsanlar bu yüzden az konuşurlar, hızla işaretleş-
mekle yetinirler; sizi gözden kaybederler (kendilerini
de). Bu da ilişkileri yoğurur, hem kinleri hem de sevgi-
leri. Bir kentsel birim olarak Alessandria'da toplanma
noktaları yoktur (ya da bir tane vardır; Piazzetta della
Lega), ama hemen hemen her yerde dağılma noktaları
vardır. Bū nedenle kim var kim yok hiç bilemezsiniz.

Alessandria'da geçmeyen ama pekâlâ oraya uygun
düşen bir öykü geldi aklıma. Salvatore yirmi yaşınday-
ken doğduğu kasabadan ayrılır ve Avustralya'ya göç
eder, orada gurbette kırk yıl geçirir. Sonra, altmış yaşı-
na geldiğinde biriktirdiği parayla evine döner. Tren ista-
stasyona yaklaşırken Salvatore hayal kurmaktadır: Genç-
liğinde gittiği kafede eski dostlarını, geçmişteki arkadaş-
larını yeniden bulacak mıdır? Kendisini tanıyacıklar
mıdır? Onunla ilgilenecek, kangurular ve yerliler arasın-
daki serüvenlerini anlatmasını merakla isteyecekler mi-
dir? Bir zamanlar tanıdığı o kız...? Ya köşedeki dükkân-
cı...? Filan falan.

Tren ıssız istasyona girer. Öğle vaktinin yakıcı gü-
neşi altında Salvatore perona ayak basar. Uzakta kam-
burunu çıkarmış bir adam durmaktadır, bir demiryolu
işçisidir bu. Salvatore dikkatle bakar; düşük omuzları-
na, kırk yılın yüzüne oyduğu çizgilere karşın adamı ta-
nır; Giovanni'dir bu, dostu, okul arkadaşı! Ona el sal-
lar, merakla yaklaşır, benim, ben demek istercesine tit-
reyen eliyle kendi yüzünü işaret eder. Giovanni ona ba-
kar, tanıdığını gösteren bir şey yapmaz, sonra da çenesi-
ni uzatıp Salvatore'yi selamlar: "Hey merhaba Salvato-
re, nereye böyle?"

Alessandria'nın büyük çölünde ergenlik ateşli ge-
çer. Yıl 1942, bir Temmuz öğle sonrası saat ikiyle beş
arasında, bisikletimdeyim. Bir şey arıyorum: kaleden

koşu yoluna, koşu yolundan bahçelere, bahçelerden ista-
stasyona gidiyorum. Piazza Garibaldi'den geçiyorum,
hapishanenin çevresinden dolaniyorum ve yeniden Ta-
naro'ya yöneliyorum, ama bu kez kent merkezinden
geçiyorum. Ortalıkta hiç kimse yok. Hedefim belli, ista-
stasyondaki gazete kulübesine gidiyorum, Fransızca'dan
çevrilmiş, pek de yeni olmayan ucuz baskı bir kitap
görmüştüm orada, kitaba bayılmışım. Kitap bir lîret,
benim cebimde de tam bir lîret var. Satın almalı mıyım,
almamalı mıyım? Öteki dükkânlar kapalı, ya da öyle
duruyorlar. Arkadaşlarım yaz tatilinde. Alessandria, salt
geniş bir boşluk, güneş ve yamalı lastikli bisikletim için
bir yarış pistinden ibaret; istasyondaki küçük kitap, an-
latım konusundaki tek umudum, dolayısıyla da tek ger-
çek. (Yıllar sonra, sağa sola yalpalayan bir uçağın içinde
Brezilya'nın ortasında São Jesus da Lapa'ya inerken bir
tür *intermittence du coeur* yaşayacaktım, geçmişle şimdi-
ki görüntü arasında bir kısa devre. İki uykucu köpek
pistin ortasına serilip yatıklarından uçak yere inemi-
yordu, köpeklerse yerlerinden kıpırdamıyorlardı. İlişki
ne? Yok. İşte epifanilerin işleyişi böyledir.)

Ama o gün, o küçük kitapla benim aramda uzun
uzun cilveleşmelerin olduğu o gün, Alessandria'daki bo-
ğucu, geniş boşlukla benim arzularım arasındaki çarpış-
ma (hem kitabın, ne av ne de avcı olan bir beden ve
bir imgelemin cesaretini çoktan kırmaya başlamış olan
başka duyguları gizleyen bir maske ya da bir perde olup
olmadığını kim bilebilir ki), yaz boşluğundaki o uzun,
aşk dolu pedal çevirme, o döne döne kaçış, ne kadar
korkunç olsalar da, yürek parçalayıcı birer anı olarak
kalıyor, tatlılıkları ve, diyebilirim ki, doğal gururu için-
de. Biz de böyleyiz işte, tıpkı kent gibi. Hikâyeyi bitir-
memi isterseniz şunu söyleyeyim: Sonunda kararımı
verdim ve o küçük kitabı satın aldım. Anımsadığım ka-
darıyla Pierre Benoit'nın *Atlantide*'inin bir taklidiydi,

ama Verne'den bir şeyler vardı içinde. Güneş batarken ben eve kapatılmışım, oysa çoktan Alessandria'dan uzaklaşmış, sessiz denizlerin yatağında yelken açmış, başka günbatımlarını ve başka ufukları gözlemleydim. Eve gelen babam çok okuduğumu söyledi bana, anneme de benim dışarıda daha çok zaman geçirmem gerektiğini bildirdi. Bense tam tersine uzam fazlalığından kurtarmaya çalışıyordum kendimi.

Asla abartmayın

Biraz büyüüp Turin Üniversitesine girdiğimde şok geçirdim. Turinliler Fransızdır ya da en azından Kelt asıllıdır, bizim gibi Liguryalı barbarlar değildir. Yeni arkadaşlarım sabah Palazzo Campana'nın koridorlarında adam gibi bir gömlek ve kravatla göründüler, bana gülümseyip ellerini uzattılar: "Ciao, nasılsın?" dediler. Böyle bir şey daha önce başıma hiç gelmemişti. Alessandria'da olsam ve sırtlarını duvara dayamış arkadaşlarıma rastlasam, kısık gözkapaklarının arasından bana bakarlar ve mahcup bir nezaketle "Selam budala!" derlerdi. Burada, doksan kilometre ötedeyseniz bambaşka bir uygarlık hüküm sürüyordu. Bu uygarlığa hâlâ öylesine gömülmüş durumdayım ki, onu üstün görmekte ısrar ediyorum. Bizim oralarda yalan söylenmez.

Togliatti vurulduğunda ortalık karışmıştı: Alessandrialılar arada sırada heyecanlanırlar. Eskiden Piazza Rattazzi olan Piazza della Libertà'ya doluştular. Ama sonra hoparlörlerden Gino Bartali'nin Tour de France bisiklet yarışını kazandığı haberi duyuruldu. Daha sonra öğrendiğimize göre kitlesel medyadan yararlanan bu harika uygulama bütün İtalya'da işe yaramış. Oysa Alessandria'da tam işe yaradı denilemez: Biz zeki insanlar, bir bisiklet yarışını duyurarak Togliatti'ye neler

olduğunu kimse bize unutturamaz. Ama sonra ansızın kent duvarlarının üstünde bir uçak görüldü. Belki de ilk kez Alessandria semalarında peşinde reklam bayrağı taşıyan bir uçak uçuyordu (reklamın ne olduğunu anımsamıyorum); oysa bu şeytanca bir strateji değildi, rastlantıydı. Alessandrialılar şeytansı stratejilere metelik vermezler, ama rastlantıya karşı oldukça hoşgörülüdürler. Kalabalık, uçağı seyrediyor, ne alışılmadık bir şey diye düşünüyordu, bundan sonra ne yapacaklar acaba, her dakika yeni bir şey mi uçuracaklar. Herkes tarafsızca kendi görüşünü, kendi kişisel, derin inancını dile getirerek ne olursa olsun bu konunun, entropinin genel eğrisi ya da evrenin ısıdan kaynaklanan ölümü üzerinde hiçbir etkisi olmayacağını söyledi. Bunlar o insanların kelimesi kelimesine söyledikleri değil tabii, ancak Alessandria lehçesinde dile getirilen her sözcükte böyle bir fikir gizlidir hep. Sonra herkes evine gitti, çünkü o gün artık başka bir sürpriz gelişme olmadı. Togliatti kendi başının çaresine bakmalıydı.

Başkalarına (yani Alessandrialı olmayanlara) anlatıldığında bu öykülerin itici olabileceğini tahmin ediyorum. Ben onları son derece güzel buluyorum. Papanın ve Lombardiya Birliğinin yardımıyla kurulmayı başaran, keçi inatları yüzünden Barbaros Hayrettin'e karşı duran, ama Legnano savaşına katılmayan bir kentin tarihinin bize sunduğu öteki harika epifanilere denk görüyorum bunları. Bu kente ilişkin efsanelerden birinde Pedoca adlı bir kraliçenin Almanya'dan burayı kuşatmak için nasıl kalkıp geldiği anlatılır; Pedoca, buraya geldiğinde üzüm bağları kurur ve bu üzümlerden yapıma şarabı içmedikçe buradan ayrılmayacağını söyler. Kuşatma yedi yıl sürer, ama efsanenin devamında, Alessandrialılara yenilen Pedoca'nın, öfkesini ve mahverme arzusunu çılgınca bir törende sergileyerek, barbarca ve müthiş bir kurban verircesine fıçdaki şarabı kıracağı top-

rağa boşalttığı söylenir. Yaratıcı ve şair ruhlu kraliçe Pedoca, kendini cezalandırır ve zevk almaktan vazgeçer, sembolik de olsa kıyım la sarhoş olmak ister. Alessandrialılar ona bakarl ar; izlerler ve olayın tek sonucu olarak, bir insanın budalalığını göstermek üzere "Furb c'm' Pedoca" (Pedoca gibi zeki) deyimini bulurlar.

Aziz Francesco'nun geçerken, tıpkı Gubbio'da yaptığı gibi bir kurdu dönüştürdüğü Alessandria; ancak Gubbio bu konuyu olay haline getirirken Alessandria unutup duruyor. Kurtları dönüştürmeyecekse bir aziz ne yapmalıdır ki? Hem dışarı çıkıp çalışacağına kuşlarla konuşan bu biraz dramatik biraz isterik Umbrialı konuğu Alessandrialılar nasıl anlasınlardı ki?

Ticaretle ilgilenen Alessandrialılar arasında çatışma çıkar, ücret savaşları yaparl ar. 1282 yılında Pavia'daki bir köprü nün zincirlerini çalarlar ve Duomo'da bir ganimet gibi sergilerler; ancak bir süre sonra kilise hizmetlisi bu zincirleri mutfağındaki şöminenin onarımında kullanır ve kimse de bunu fark etmez. Alessandrialılar Casale'yi kovarlar, katedralin kulesindeki meleği çalarlar, ama nasıl olursa olur, onu kaybederler.

Kuzey İtalya'daki kentlerde bulunan fantastik nesnel erin dağılımının bir dizi harı tayla gösterildiği Efsaneler ve Fantaziler Ülkesi İtalya Rehberi'nin ilk sayfaları nı karıştırırsanız, Alessandria kentinin saflığı sayesinde öne çıktığını görürsünüz. Ne cadılar vardır orada, ne de şeytanlar, periler, cinler, büyücüler, canavarlar, hayaletler, mağaralar, dolambaçlar ya da gomulu hazineler; Alessandria'nın ünü, bir tek 'tuhaf yapısı' sayesinde dir. Bunun pek zayıf kaldığını kabul etmelisiniz.

Güzeme inanmazlar. Zihin yoluyla algılanan şeylere güven duymazlar. Idealsız ve tutkusuz bir kent. Nepotizmin erdem sayıldığı bir dönemde Alessandria doğumlu Papa V.Pius, akrabalarını Roma'dan çıkartır ve başımızın çaresine bakın der. Yüzyıllarca varlıklı Yahudi

toplumunun oturduğu bir kent olan Alessandria, semitizme karşı çıkma gücünü bile bulamaz kendinde, engizisyonun yasaklarını hiçe sayar. Alessandrialılar kahramanca bir amaç için coşku göstermeyi bile becerememişlerdir, hatta farklı olanların kökünün kazınması gereğini öğütleyen bir amaç için bile. Alessandria hiçbir zaman silah gücüyle yaptırım uygulatma gereksinimi de duymamıştır; radyo spikerlerinin kullanacağı dil modelleri vermemiştir, kurtulmaları için insanların katkıda bulunacağı sanat mucizeleri yaratmamıştır; başka uluslara öğretecek bir şeyi olmamıştır hiç; evlatlarının gurur duyacağı bir şeyi yoktur, kendisinin gurur duyacağı bir şeyi olmasına da heves etmemiştir.

Kendine ait konuşma sanatı ve efsaneleri olmayan, misyonları ve gerçekleri bulunmayan bir kentin çocukları olduğunu keşfetmek insana ne kadar gurur verir, biliyor musunuz?

Sisi Anlamak

Alessandria bomboş ve uyusuk büyük uzamlardan oluşur. Ancak, sonbahar ya da kışın bazı akşamlarında, kenti sis burumuşken, ansızın boşluklar kaybolur ve bulanık griliğin içinden, farların ışığında, ayrımlı biçimlerin yeni bir oyununda, köşeler, kenarlar, beklenmedik cepheler, karanlık perspektifler çıkar ortaya; Alessandria güzelleşir. Sanki yarı karanlıkta görülmesi gereken bir kenttir burası, duvarlara yapışarak, ellerinizle yoklaya yoklaya ilerleyerek görmemiz gereken bir kent. Bu kentin kimliğini güneş ışığında değil pusta aramalısınız. Siste yavaş yürürsünüz, kaybolmak istemiyorsanız gideceğiniz yeri bilmelisiniz; ama ne olursa olsun sonunda bir yere varırsınız.

Sis iyidir, kendisini tanıyanları ve sevenleri sadakatle ödüllendirir. Siste yürümek karda yürümekten iyidir, çivili botlarınızla çignersiniz onu, çünkü sis sizi yalnızca aşağıdan değil yukarıdan da rahatlatır, onu kirletemezsiniz, yok edemezsiniz, sizi sevgiyle sarar ve siz geçtikten sonra eski biçimini alır. İyi cins bir tutun gibi ciğerlerinize dolar; keskin ve güçlü bir kokusu vardır; yaklarınızı okşar, yakanızla çenenizin arasına girer, boynunuzu gıdıklar, siz yaklaştıkça çözülüp dağılan hayaletleri ta uzaktan görmeyi sağlar ya da sizden kaçıp boşlukta kaybolan ve belki de gerçek olan birtakım biçimleri ansızın önünüzde algılamayı sağlar. Ne yazık ki sizin aslında gereksinim duyduğunuz şey sürekli bir savaştır, karanlıkta; ancak böylesi zamanlarda sis mükemmeldir, ne var ki insan her zaman her şeye birden sahip olamaz. Sisin içindeyken dış dünyadan korunursunuz, içsel benliğinizle yüz yüze kalırsınız. *Nebulat ergo cogito.*

Bereket Alessandria ovasında sis yokken, özellikle de sabahın erken saatlerinde, *scarnebbia* olur. Yani sis kalkar. Sisli bir çığ, tarlaları aydınlatmak yerine gökle toprağı karıştırmak üzere yükselir, yüzünüzü hafifçe nemlendirir. Şimdi, sisli günlerin tersine, görüş olanağı fazla, ancak manzara fazlasıyla tek renkli kalıyor; grinin tatlı, yumuşak tonları her şeyi kaplıyor, gözü rahatsız eden hiçbir şey olmuyor. Yan yolları, daha iyisi kanallardan biri boyunca uzanan küçük yolları izleyerek, başınız açık, göğsünüzü korumak için ceketinizin altına bir gazete sokuşturarak bisikletle kent dışına çıkmalısınız. Ay'ı kucaklayan ve Bormida ile Tanaro'nun arasını da kalan karanlık bölgede, bir ormanın kıpırdanıp kükrediği, uzun yıllar önce (1174 ve 1800'de) iki savaş kazanılan Marengo düzlüklerinde iklim insana canlılık verir.

San Baudolino

Alessandria'nın koruyucu azizi Baudolino'dur (O San Baudolino -göklerden koru- bizim piskoposluk bölgemizi ve onun sadık halkını). Paolo Diacono'nun anlattığı biçimiyle Baudolino'nun öyküsü şöyle:

Liutprand'ın zamanında, Tanaro yakınında, Foro denilen bir yerde şaşılacak bir kutsal güce sahip bir adam çıkmış ortaya, bu adam İsa'nın lütfunun yardımıyla birçok mucize yaratmış; geleceği bilirmiş ve çok uzak olaylardan sanki o anda oluyorlarmışlarcasına söz edermiş. Bir keresinde, kral Orsba, ormanında avlanmaya geldiğinde, bir erkek geyiğe nişan alan adamlarından biri yanlışlıkla kralın yeğenini vurmuş; kızkardeşinin, adı Anphuso olan küçük oğluymuş vurulan. Çocuğa tapan Liutprand bunu görünce bu talihsizliğe ağlamaya başlamış ve silahşörlerinden birini hemen Tanrının elçisi olan Baudolino'ya gönderip zavallı çocuğun hayatını bağışlaması için İsa'ya yalvarmasını istemiş ondan.

Okurun kendi tahminlerini yürütebilmesi için burada alıntıya bir ara vereceğim. Normal bir aziz -yani Alessandria'lı olmayan bir aziz- bu durumda ne yapardı? Şimdi yeniden hikâyeye dönelim ve sözü yine Paulus'a bırakalım:

Silahşör yola çıktığında çocuk ölmüştü. Silahşörün yaklaştığını gören peygamber şöyle konuşmuş: "Neden buraya geldiğini biliyorum, ama benden isteyeceğin şeyi yapmak olanaksız, çünkü çocuk öldü." Bu sözleri duyan kral, duaları kabul olmadı diye ne kadar kederli olsa da Baudolino'nun, yani Tanrının elçisinin kehanet yeteneği olduğunu açıkça kabul etmiş.

Liutprand'ın iyi davranıp büyük bir azizin verdiği dersi anladığını söyleyebilirim. Bunun da anlamı, gerçek hayatta çok fazla mucize olamayacağıdır. Bilge kişi, gerekliliğin bilincinde olmalıdır. Baudolino bir mucize daha yaratır: saf bir Lombardiyalıyı mucizelerin az bulunur şeyler olduğuna inandırır.

1965-90